

Planinski vestnik

4

glasilo Planinske zveze Slovenije

april 1990

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

april 1990

4

letnik XC

izhaja od leta 1895

vsebina

	Najbolj odprta meja le na papirju?	145
M. R.	Temna oaza	146
Marjan Rztresen	Sam v divji himalajski steni	147
Matija Tuma	Torre Tuma, 2550 m	149
Janez Bizjak	»Ko mi na Ojstrc pridemo«	152
Helena Giacomelli	Jesen v gorah	154
	Peš prek tečaja čez Antarktiko	155
	Samotni popotnik v vulkanskem ledu	158
Slavica Tovšak	Treking po štajerskih planjah	160
Martin Šolar	Pršenje kristalov v nedolžni belini	161
Dario Cortese	Prelazi na sever Himalaje	166
Miha Žužek	Vzvalovana bit	170
Neža Maurer	Vsak lahko doseže svoj vrh	173
France Bernot	Zima 1989/1990 na Kredarici	175
	Odmevi	176
	Iz planinske literature	181
	Društvene novice	185

Slika na naslovni strani: **Vzpon na Rodico**

Foto: Martin Šolar

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Rztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Franček Vogelnik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta Tomaž Banovec. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Naročnina za leto 1990 znaša 126 konvertibilnih dinarjev oziroma dinarsko protivrednost 18 DEM, polletna 63 din (9 DEM) in jo je treba plačati do 30. junija 1990, celoletno naročnino pa v največ štirih obrokih na začetku vsakega trimesečja. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna Jože Moškrič v Ljubljani.

PROTEST PROTI RAZŠIRITVI MEJNEGA PASU

NAJBOLJ ODPRTA MEJA LE NA PAPIRJU?

Planinska zveza Slovenije je letošnjega 1. marca poslala Skupščini Republike Slovenije protestno izjavo proti razširitvi mejnega pasu, pismo s podobno vsebino pa je poslala tudi Predsedstvu Skupščine SFRJ v Beograd. Protestno pismo se glasi takole:

Planinska zveza Slovenije se pridružuje protestom slovenske javnosti proti pobudi Zveznega izvršnega sveta, da se spremeni zakon o prehajanju čez državno mejo in gibanju v mejnem pasu, po kateri bi se mejni pas razširil od 100 na 1000 metrov in kjer bi lahko pripadniki obmejnih vojaških enot legitimirali, preiskovali in zadrževali ljudi, za katere sumijo, da poskušajo ilegalno priti čez mejo. Taka pobuda je v popolnem nasprotju z izjavami predstavnikov naše države o najbolj odprti meji v Evropi. Pomeni oženje človekovih pravic o prostem gibanju kot temeljnem civilizacijskem dosežku, ki ga zagotavlja Splošna deklaracija o človekovih pravicah. S takimi ukrepi država tudi ne daje možnosti za povečanje obiska tujih turistov, ki ga načrtuje v gospodarskih ukrepih za povečanje deviznega prihodka. Od države smo pričakovali, da bo ukinila 100-metrski mejni pas in nadzor nad mejo prepustila civilnim institucijam, kar bi omogočilo bolj sproščeno gibanje obmejnemu prebivalstvu ter domačim in tujim turistom.

Razširitev obmejnega pasu bi povzročila velike težave tudi planincem in planinski organizaciji. Velik del državne meje med Jugoslavijo ter Avstrijo in Italijo poteka po grebenih in čez vrhove Kozjaka, Karavank, Kamniških Alp, Julijskih Alp, gorá v Posočju in na Krasu. Na sami meji in v njeni bližini so mnogi lepi vrhovi, ki so privlačen cilj naših in tujih planincev, ste ne v bližini meje privabljajo številne alpiniste. V 1000-metrskem obmejnem pasu je 23 planinskih domov in koč. Na vrhove in do postojank vodijo vzdrževana in s planinskimi markacijami označena pota. V bližino meje pripelje tudi nekaj znanih

transverzal, kot so Slovenska planinska pot, Transverzala kurirjev in vezistov, Kranjski vrhovi itd.

Planinska organizacija bi imela s spremembo zakona, ki jo predlaga ZIS, gospodarsko škodo, saj bi zaostreni ukrepi vplivali na obisk planincev in turistov v razširjenem obmejnem pasu. Povzročili bi težave markacistom, ki vzdržujejo planinska pota na tem območju. Alpinisti bi se izogibali sten v bližini meje. Velik del slovenskega gorskega območja, ki je v tako široko zastavljenem obmejnem pasu, bi bil praktično zaprt za planinski in turistični obisk, ker se obiskovalci pač ne bi hoteli izpostavljati nevšečnostim, ki bi jih lahko imeli z obmejnimi vojaškimi organi. Čas se ne bi pomaknil proti Evropi '92, temveč bi se vrnil daleč nazaj v leta po II. svetovni vojni, ko obmejni gorski svet planincem ni bil dostopen.

Opozoriti moramo tudi na Sporazum med SFRJ in Republiko Avstrijo o planinskem turističnem prometu v mejnem območju, ki je bil sklenjen 10. oktobra 1966 in omogoča jugoslovanskim in avstrijskim državljanom dostop na vrhove in v planinske domove v mejnem pasu samo z osebno oziroma s planinsko in osebno izkaznico, do bližnjih planinskih postojank na drugi strani meje pa z veljavnim potnim listom. V 6. členu sta se obe državi dogovorili, da lahko vsaka država podpisnica »iz razlogov javne varnosti, javnega reda in zdravstvenih razlogov ustavi izvrševanje tega sporazuma«. Kaj če bi Avstrija razširjeno delovanje vojaških organov na obmejnem območju razumela kot ogrožanje javne varnosti in odpovedala sporazum? Ali ni zadostno opozorilo nameščanje protitankovskih pregrad na avstrijskem Koroškem?

Odprto je tudi vprašanje obiska tujih turistov-planincev na vrhove in do državne meje v mejnem pasu z veljavnim potnim listom. Angleški turist, ki je na počitnicah na Bledu, ne more na vrh Golice, Kepe, Stola in drugam, tisti, ki letuje ob Urb-

Andrej Brvar — novi predsednik PZS

Delegati slovenskih planinskih društev iz Republike Slovenije so 24. marca na izredni skupščini Planinske zveze Slovenije izvolili za novega predsednika slovenske krovne planinske organizacije Andreja Brvarja. Na tej skupščini, ki je

bila v Ljubljani, se je zgodilo tisto, česar glede na izide volitev na lanski redni skupščini ni nihče pričakoval: predsednik je bil izvoljen že v prvem krogu volitev, saj je dobil več kot polovico delegatskih glasov.

Novega predsednika PZS bomo podrobneje predstavili v prihodnji številki, ko bomo natančneje poročali tudi o izredni skupščini.

skem jezeru na Koroškem, pa lahko na te vrhove in do državne meje pride brez omejitev po avstrijski strani gorstva. S takim odnosom do tujih turistov ne bomo na stežaj odprli naših turističnih vrat, kot to obljubljaajo predstavniki države!

Planinska zveza Slovenije, ki združuje 178 planinskih društev s 114 207 člani, odločno zahteva od Skupščine SR Slovenije, da ne da soglasja k razširitvi mejnega pasu na 1000 metrov in k pristojno-

stim vojaških organov na tem območju. Slovenski delegati v zvezni skupščini imajo tudi našo podporo, da odločno zavrnejo predlagane spremembe. Zavzamejo se naj tudi za ukinitve sedanjega 100-metrskega mejnega pasu in da se pristojnosti vojaških obmejnih organov preneso na milico. Za vključitev v Evropo potrebujemo odprto mejo, kjer bo možen prehod z osebnimi izkaznicami, ne pa razširitev vojaških pristojnosti.

Člani planinske organizacije smo s svojim dolgoletnim ljubiteljskim delom pri gradnji in oskrbovanju planinskih postojank, vzdrževanju in označevanju planinskih potov, varovanju naravne in kulturne dediščine, izdajanju planinskih kart in vodnikov, pohodi in planinskimi izleti, alpinističnimi in plezalnimi vzponi, Gorsko reševalno službo in drugimi dejavnostmi odpirali obmejni gorski svet mnogim ljubiteljem gora in s tem ohranjali našo mejo živo. Zahtevamo, da se naši napori spoštujejo. Zato upravičeno pričakujemo, da se preprečijo vsi zakonski in drugi ukrepi, ki bi vplivali na obisk gora v mejnem območju.

S planinskimi pozdravi!

V. d. predsednika PZS
Jože Dobnik

Protest zdravnikov

Na svojem občnem zboru dne 25. 2. 1990 smo se delavci Medicinske fakultete in člani PD »Dr. Gorazd Zavrnik« seznanili s predlogom zveznih oblasti za razširitev mejnega pasu ter za povečanje pooblastil graničarjev. V zvezi s tem smo sprejeli tole izjavo:

Že vrsto let zatrjujemo, da je človek, njegova svoboda in življenje temeljna vrednota našega sistema. Žal pa se vedno znova izkazuje, da je ta izjava le lepa fraza. Očitno je v našem sistemu oblasti še vedno mnogo ljudi, ki domnevajo, da je represija eden od temeljnih mehanizmov za funkcioniranje države. Ti ljudje si nenehno izmišljajo nove sovražnike in se tako trudijo, da bi zase izborili čim več privilegijev in pooblastil. Ta pooblastila naj bi bila praktično brez omejitev in, kot kaže nedavna izkušnja na jugoslovansko-italijanski meji, bi zajemala tudi uporabo orožja ter uničevanje človeških življenj.

Tem nameram se bomo uprli z vsemi sredstvi, ki jih imamo na voljo kot ljudje naše civilizacije in kulture, kot zdravstveni delavci in ljubitelji narave. Domnevamo, da živimo v pravni državi. Zato zahtevamo tole:

1. Območje vzdolž državne meje v širini 50 km naj se v celoti demilitarizira.

2. Mejni pas naj se odpravi; gibanje ljudi ob mejni črti se naj sprostí v celoti. Sprostitev naj velja tako za naše kot za tuje državljane.

3. Morebitno potovanje čez mejno črto zunaj mejnih prehodov (npr. v gorah) naj določajo meddržavni dogovori. Morebitni nadzor ljudi (iz gospodarskih, carinskih ali kriminalnih razlogov) v območju ob meji naj opravlja policija, vendar izključno tako, da ob tem niso kršene pravice človeka, njegova svoboda in dostojanstvo.

Izvršni odbor PD
»Dr. Gorazd Zavrnik«
prof. dr. Maksimilijan Sterle
predsednik

namesto komentarja

TEMNA OAZA

Svet vse bolj postaja ena sama država, dežela svobodnih ljudi, ki potujejo, kamor hočejo, ne da bi jim bilo treba na mejah stati v dolgih kolonah in uslužbencem kazati vize in potne dokumente. Najpogosteje zadostuje že osebna izkaznica, saj je Evropa že skoraj združena in svetu ne manjka veliko do tega.

Nemci z obeh strani nekdanje železne zavese so navdušeni: veliko hitreje, kot so pričakovali, se je ta še lani skoraj neprodušno zaprta zavesa sesula v prah in berlinski zid, sinonim za ločitev na Zahod in Vzhod, prodajajo po koščkih turistom na nekdanji nemško-nemški meji. Nemci iz Zahoda, ki si še pred nekaj meseci niso upali napovedati vsenemškega popotniškega dne letošnjega 19. do 23. julija, so zdaj popolnoma prepričani, da bo to po nekaj desetletjih in prvič po drugi svetovni vojni prvi vsenemški popotniški dan.

Ljudem, ki preživijo velik del počitnic in prostih dni (teh pa je na Zahodu vse več v letu) na dolgih evropskih

TOMO ČESEN V JUŽNI STENI LOTSEJA IN V ZAHODNI STENI ANAPURNE

SAM V DIVJI HIMALAJSKI STENI

MARJAN RAZTRESEN

Na dolgo, naporno in predvsem nadvse tvegano pot v Himalajo je 28. marca odpotoval kranjski alpinist Tomo Česen, vrhunski plezalec svetovnega slovesa, ki namerava čisto sam in v alpskem slogu preplezati južno steno 8516 metrov visokega Lotseja, potem pa nemara še — tudi sam in v enakem slogu — zahodno steno 8091 metrov visoke Anapurne I. Z njim sta z ljubljanskega letališča odpotovala le dva spremljevalca: zdravnik Jani Kokalj iz Kranjske gore in snemalec Tomaž Ravnihar iz Tržiča.

»Če bo šlo vse po sreči in po načrtih,« je dejal pred odhodom Tomo Česen, »bomo v sredo odpotovali iz Ljubljane, v petek bomo v nepalski prestolnici Katmanduju, v ponedeljek, 2. aprila, pa bi že lahko z majhnim letalom odpotovali v Luklo, vasico pod himalajskimi hribi, cd koder je šest dni hoje do baznega

popotniških poteh, se nikakor ni treba bati, da bi jih na mejah smatrali za prekupečevalce in nasploh sumljive tipe in jih na mejnih črtah nihče ne sprašuje, če jim je treba kaj cariniti, ker je takšno vprašanje nesmiselno.

Tako je po svetu in v tistem delu Evrope, kamor bi čez slabi dve leti želeli priti tudi mi.

Pri nas grozijo, da bo državna meja še bolj delila in ločevala kot doslej in da bo pas ob meji še širši kot doslej, v tem kilometrskem pasu pa da se bodo močno povečale pristojnosti vojske. Planinca in popotnika bo pravzaprav lahko vsak vojak spraševal, kaj tam počenja, vedno ga bodo lahko odpeljali v vojaško obmejno stražnico in ga tam preiskovali in zasliševali.

Bistveno se bodo, kot kaže, omejile možnosti alternativnega turizma v naši državi Jugoslaviji: ali bo še varno hoditi po gozdnih in planinskih poteh južnih in vzhodnih republik, kjer imata vojska in policija več pristojnosti, kot je zdaj normalno v svobodni Evropi? Ali bo človek tvegati potovanje na tamkajšnje gorske vrhove, ko bodo zagrozili z razširjenim obmejnim pasom in poleg tega še z izrednim stanjem in policijsko uro?

Ali res postajamo temna oaza v svobodni Evropi?

Marjan Raztresen

tabora, ki ga nameravamo postaviti pod južno steno Lotseja v višini 5100 metrov. Predvidevam, da bi potreboval vsaj dva aklimatizacijska vzpona, ki ju nameravam opraviti v steni Lotse Šara; v tej steni, ki jo dobro poznam, nameravam za aklimatizacijo priplezati do višine 6500 in 7000 metrov, nakar bom dovolj prilagojen na višino — in potem bo šlo zares. Če bo vreme ugodno, se bom stene Lotseja lotil takoj, sicer bom čakal na kolikor mogoče stabilno vreme, se pravi takšno, ko bo popoldne snežilo, ponoči in dopoldne pa bo lepo. Sredi aprila bi se torej lahko lotil stene.«

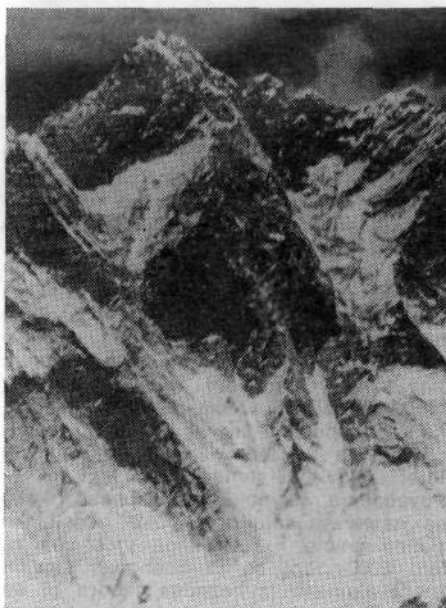
Povedal je še nekaj podrobnosti, kako se namerava lotiti te visoke himalajske skalne gmote, »plezalskega problema za leto 2000«, kot so jo imenovali številni znani alpinisti: iz baznega tabora bi se odpravil popoldne, ko bi snežilo, nakar bi se zvečer vreme izboljšalo in bi vso noč plezal. Težave pričakuje v višini kakšnih 8300 metrov in višje. Za plezanje na vrh in nazaj v bazni tabor bi potreboval tri do štiri dni, za počitek ta čas ne bi bilo nobenega časa, ker človek v tako izjemnih višinah ne more počivati v pravem smislu besede, po nekaj ur dnevno pa bi spal pod kakšnimi spodmoli, v snežnih luknjah ali na sicer pred vetrom in mrazom čimbolj zavarovanih krajih. S seboj bi vzel le najnujnejšo opremo, med drugim spalno vrečo in ne predebelo stometrsko vrvo, pa seveda nekaj klinov in vponk, nekaj pijače in malo hrane. Skoraj vso obleko, ki jo bo vzel s seboj, bo imel oblečeno, da mu je ne bo treba nositi v nahrbtniku.

KAKŠNA JE TA STENA?

Lotse je z 8516 metri četrta najvišja gora na svetu. Prvič so ljudje stali na njegovem vrhu leta 1956, ko sta jo po severni strani preplezala člana švicarske odprave Ernst Reiss in Fritz Luchsinger. Zdaj je njuna smer znana kot normalni pristop na vrh — in je doslej tudi edina smer na vrh.

Južno steno, ki jo namerava sam preplezati Tomo Česen, so začele alpinistične odprave oblegati v sedemdesetih letih; takrat je poskušala italijanska odprava pod vodstvom slavnega Ricarda Cassina, v kateri je bil tudi zdaj morda še slavnejši Reinhold Messner. Odnehati so morali praktično že v vnožju stene, Messner pa je takrat imenoval to steno »alpinistični problem leta 2000«.

Leta 1981 je v tej steni poskušala jugoslovanska odprava pod vodstvom pokoj-

Južna stena Lotseja, ki je od vznožja do vrha gore doslej še ni nihče preplezal

nega Aleša Kunaverja, ki je dosegla višino 8200 metrov in je tako rekoč tik pred koncem v prav pustolovskem plezanju v levem delu v višini 8100 metrov prišla na zahodni greben, kar pomeni, da je steno preplezala, vendar na vrh gore ni prišla.

Nekaj let za Jugoslovani so prišli Poljaki in poskušali najprej priplezati na Lotse Šar in od tod proti glavnemu vrhu. Istovčasno sta po jugoslovanski smeri poskušala priplezati na vrh francoska alpinista, in sicer v alpskem slogu. To je bil kar lep dokaz, da je v Lotseju mogoče tudi kaj takega. Dosegla sta višino 7500 metrov, ko pa sta opazila nesrečo Poljakov v sosednji smeri, sta se očitno ustrašila in sestopila. Sledilo je še nekaj poljskih odprav, ki pa so morale vedno odnehati nekaj nad 8000 metri.

Lansko pomlad je to steno poskušala splezati tudi mednarodna odprava, v kateri so bila številna zvoneča imena in ki jo je vodil slavni Reinhold Messner. Kljub vsemu temu pa je odnehala še precej nižje kot druge odprave pred njo. Za njimi je lansko jesen poskušal še Poljak Jerzy Kukuczka s svojo odpravo, mož, ki je poleg Messnerja doslej edini stal na vrhovih vseh 14 osemtisočakov na svetu, vendar niti njemu ni uspelo. Še več: odprava je končala nadvse nesrečno, saj se je Kukuczka smrtno ponesrečil.

Zadnji obisk je stena doživela letošnjo zimo, vendar sta se morala Francoz Profit in Španec Lucas zadovoljiti z višino 7200 metrov.

NATANČNA ANALIZA

Že samo ti podatki dovolj zgovorno pričajo o tem, kako mogočna je ta južna stena Lotseja, ki je karseda kompleksen problem. Visoka je 3200 metrov — toliko kot tri Severne triglavske stene skupaj. Čisto tehnično ni tako zahtevna kot na primer severna stena Jannuja (Kumbakarne), ki jo je lansko pomlad Tomo Česen preplezal v alpskem slogu, kar velja za največji alpinistični dosežek lanskega leta na svetu. Vendar je južna stena Lotseja za dobrih 700 metrov višja od severne stene Kumbakarne — in tudi vrh Lotseja je za celih 800 metrov višji od vrha Jannuja, kar je v teh višinah kajpada upoštevanja vredna razlika.

Velik problem v Lotsejevi steni so ledne in snežne razmere. Če je snega dovolj, povzročajo velikanske težave plazovi, če pa je malo ledu, je stena zaradi padajočega kamenja izredno nevarna.

Naslednja težava je vreme. Celotna Lotsejeva stena skupaj s steno Lotse Šara in Nuptseja je namreč ogromna naravna pregrada, ob kateri se vsako popoldne zaustavijo velikanske gmote oblakov, posledica pa so sneženje, megla in veter. Vsa ta dejstva skupaj so seveda dovolj velik razlog, da je južna stena Lotseja plezališče le za najboljše alpiniste na svetu, ki pa jim je do zdaj še ni uspelo preplezati.

KAJ PA PO VZPONU?

»Kolikor bo le mogoče hitro bom splezal Lotsejevo steno,« nam je dejal Tomo Česen, »kar pa bo velik del odvisno od vremena. Ko bom na vrhu, se bom šele odločil, po kateri smeri naj sestopim, po smeri vzpona ali po normalni smeri v Zahodno globel in prek Ledenege slapu v bazni tabor pod Everestom in Lotsejem, od koder so še kakšni trije dnevi hoje okoli gore do vznožja južne stene Lotseja. Največji del bo odvisno od vremena, kje bom sestopil. Če po smeri vzpona ne bo za sestop večjih težav, se bom seveda spustil tod, saj bom smer že poznal, sicer se bom odločil za — kot zdaj mislim — tvegano smer v Zahodno globel med Everestom in Lotsejem, kjer so velikanske ledeniške razpoke in kjer se je v meglenem vremenu prav lahko izgubiti v belem prostranstvu. Kot so mi pripovedovali ljudje, ki so že plezali v južni steni Lotseja, bi se v normalnem vremenu verjetno lahko vrnil v bazni tabor po isti smeri.«

Če bo po vrnitvi z Lotseja Česen še našel toliko koncentracije, se bo odpravil še pod zahodno steno Anapurne I, desete najvišje gore na svetu, ki je bila nasploh prvi osemtisočak, na katerem je stal človek že leta 1950. V več kot 3000 metrov visoki zahodni steni te gore zdaj še ni smeri, ki bi peljala na glavni vrh.

JUŽNOAMERIŠKA GORA, IMENOVANA PO SLOVENCU, KI GA PREMALO CENIMO

TORRE TUMA, 2550 m

MATIJA TUMA

V ljubljanskem dnevnem časopisju je bila leta 1952 objavljena kratka vest, da so se slovenski gorniki iz Argentine povzpeli na nekaj doslej še nepramaganih vrhov in enega od njih poimenovali Torre Tuma. Kaj več o teh podvigih ni bilo mogoče prebrati. Piscu tega sestavka se je pozneje posrečilo priti v stik s slovenskimi gorniki v Bariločah, dobiti ustrezno planinsko literaturo in tako priti stvari do dna. Pri tem je nastal naslednji zapis.

* * *

Bariloche, s polnim imenom San Carlos de Bariloche (izg.: Barilóče), ležijo v Patagoniji čisto blizu argentinsko-čilenske meje približno 41° južne širine. Še v začetku stoletja je bila naselbina ob vznožju Andov nepomembna vasica ob slikovitem jezeru Nahuel Huapi v sredini narodnega parka, v letih 1934 do 1944 pa se je vasica prelevila v letoviško mesto, ki danes slovi po Argentini in po svetu. Pred nekaj leti je na primer v Bariločah trenirala tudi jugoslovanska smučarska reprezentanca. K razvoju kraja, ki ima danes okrog 80 000 prebivalcev, so poleg domačinov v veliki meri pripomogli Švicarji in Nemci, zelo opazen delež pa so prispevali tudi Slovenci. V okolici kraja je več lepih in plezalno zanimivih vrhov, najvišji med njimi je Tronador (3550 m), ki leži prav na argentinsko-čilenski meji.

Sicer so bili Patagonski Andi še v sredini našega stoletja skoraj neraziskan in popolnoma divji gorski svet. Gozd, ki pokriva spodnja pobočja, je izredno gost in zelo težko prehoden. Ločnica večnega snega je precej nižja kot v Alpah, začenja se že na višini kakih 1600 metrov, ledeniške odeje pokrivajo razsežne gorske verige. Pravih plezalnih sten v alpskem smislu vsaj na območju bariloške pokrajine ni, pač pa so se izoblikovale na gorskih grebenih posamezne skalnate ostriče, stebri in stolpi. Južneje od Barilóč se razprostirajo obširna gorska območja z obilico vrhov, na katere še pred kratkim ni stopila človeška noga.

Od leta 1931 naprej obstaja v Bariločah »Club Andino Bariloche« (C.A.B.), ki združuje planinsko in smučarsko dejavnost. Življenje z gozdom in taborjenje, raziskave nepoznatih predelov so bile najpomembnejše dejavnosti C. A. B. v prvih dvajsetih letih obstoja. Vplivi Evrope so bili dolgo časa zelo šibki, četrta plezalna stopnja je pomenila največji dosežek.

CLUB ANDINO ESLOVENO

Slovenci so prišli v večjem številu v Bariloče po letu 1948, čeprav je mogoče v vrstah C. A. B. zaslediti že pred drugo svetovno vojno slovenskega gorskega vodnika. Takoj po prihodu so se začeli ukvarjati z gorništvom in smučanjem in 22. februarja 1951 na pobudo Franca Jermana in Tončka Pangerca ter še nekaterih drugih navdušencev ustanovili Slovensko planinsko društvo. Društvo je v začetku nastopalo v argentinski javnosti kot »Grupo Escalador Esloveno« (Slovenska plezalna skupina), nato pa kot »Club Andino Esloveno« in je v marsičem osvežilo tamkajšnjo gorniško dejavnost.

Pojav slovenske plezalne skupine je pomenil pravi prelom v bariloški andinistiki in revizijo v vrednotenju obstoječih smeri. Slovenska plezalna skupina je zlomila stare vodniške privilegije, kar je prineslo celo nekaj negotovanja in slabe volje. Slovenski gorniki so odprli nova pota in odločno preseglji splošno višino bariloškega andizma.

V Slovensko planinsko društvo se je takoj vpisala večina tamkajšnjih Slovencev, danes pa so člani tega društva tudi njihovi otroci in vnuki. Že od začetka so nekateri člani društva dosegli zavidljive uspehe v bariloški pokrajini, pozneje pa tudi v Južnih Andih na področju »celinskega ledu«, v Osrednjih Andih in v Himalaji.

Med prvimi zagnanci je treba omeniti še planince dr. Vojka Arka, Dinka Bertonclja, Janeza Flereta, Blaža Razingerja, Milana Godca in Davorina Jereba; pozneje so se jim pridružili še nekateri drugi: Ivan Aršek, brata Peter in Joško Simčič itd. Iz druge generacije sta znana brata Peter in Jure Skvarča, ki sta nabrala 35 prvenstvenih vzponov, krstila nekaj vrhov v Kordiljerah s slovenskimi imeni in odločilno pripomogla k raziskavam pokrajine zahodno od Laga Argentine. Isto leto je bilo ustanovljeno še Slovensko planinsko društvo v Buenos Airesu. Kljub veliki medsebojni oddaljenosti sta obe društvi med seboj ves čas odlično sodelovali.

Kmalu po ustanovitvi društva so slovenski gorniki dosegli prvi zapažen uspeh: povzpeli so se na dotlej nepremagani stolp v pogorju Catedral v neposredni bližini Barilóč. To pogorje se razprostira jugozahodno od mesta, ima severni in južni greben, oba sta posejana s stolpi in ojstricami, ki so podobne kupolam in stolpom mogočne cerkve. Vitek, graniten, kakih 90 metrov visok stolp, na katerega so se povzpeli slovenski prvopristopniki, so poimenovali Campanile Esloveno (Slo-

venski zvonik). Ta vzpon je tedaj pomenil najtežjo opravljeno plezalno turo v bariloški pokrajini in je bil resen problem tudi za poznavalce težavnih alpskih smeri.

TRES PICOS

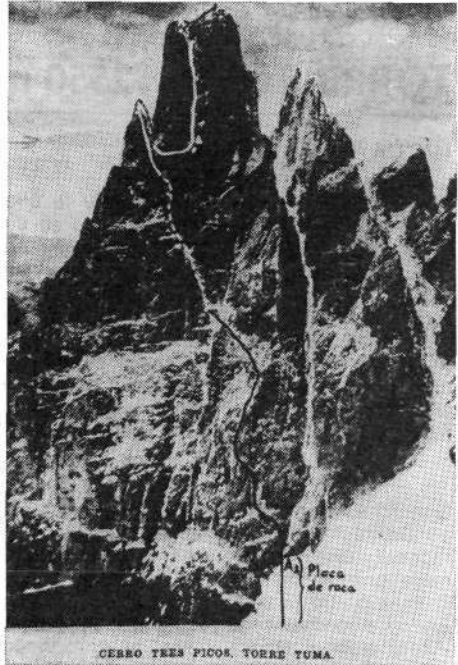
Po tako odličnih začetnih uspehih so se slovenski gorniki ozrli malo širše in marca 1952. leta z zelo skromnimi finančnimi sredstvi organizirali odpravo v Bolsonske gore, imenovane po kraju El Bolsón, v skupino Tres Picos (Trije vrhovi). To pogorje se razprostira med dolino reke Turbio in jezerom Cholila in se odlikuje po treh izrazitih skalnatih vrhovih, rastočih iz dolgega grebena, pokritega z ledenikom, ki se vleče v smeri vzhod—zahod južno od reke Turco. Več argentinskih gorniških skupin je raziskovalo to območje kakih 150 kilometrov iz Bariloče proti jugu, a zaradi tehničnih težav dva vrhova v skupini Tres Picos nista bila osvojena.

Danes se je mogoče pripeljati do kraja El Bolsón in od tam naprej do jezera Puelo z avtomobilom, prek jezera pa z motornim čolnom narodnega parka. Na drugi strani jezera se začenja le redko naseljena pokrajina ob reki Turbio, kjer živetarijo otrdeli naseljenci revno življenjske na bogati in širni zemlji. Čas se tu premika počasneje in za prenašanje nahrbtnikov in šotorov je pri naseljenicah mogoče dobiti konje ali pa je od tod naprej treba začeti pešačiti. Oddaljenost do gorske skupine Tres Picos je precejšnja: pot vodi prek planine na strmi Cubridor; šele tu se z grebena pokažejo Tres Picos v vsem sijaju. Pogled je edinstven, vendar se je treba zopet spustiti v dolino reke Turco. Ob izvirih te reke je običajno postavljen zadnji tabor, od tod se je mogoče v ugodnem vremenu v enem dnevu povzpeli na vrh in sestopiti. Iz taborišča vodi pot po ledeniku; precej dajo opraviti tudi ledeniki, ki pokrivajo pobočja med stolpi in jih je treba prekoračiti, da se pride do skalnatih podnožij. V razmeroma nizkih predelih je potrebna popolna ledeniška oprema s cepinom in derezami, kar je itak značilnost vzponov v patagonskih Andih.

Gorska skupina Tres Picos ima tri vrhove: vzhodni stolp (približno 2600 metrov) je najvišji, osrednji (približno 2550 metrov) je najbolj strm in najteže dostopen, in zahodni, najlažji. Triangulacija za vse tri stolpe še ni izvedena ali pa je pomanjkljiva.

Bariloška andinista Otto Meiling in Juan Neumeyer sta leta 1942 prva raziskala to območje, se povzpela na zahodni in dospela do podnožja vzhodnega vrha.

Več let kasneje je skupina gornikov, v kateri se sodeloval tedaj znani švicarski alpinist Serge Harzen, pod vodstvom bariloškega vodnika Slovenca Petra Štruk-

Torre Tuma v pogorju Tres Picos južno od Bariloče: zarisana smer je približna smer prve naveze Bertoncelj-Jerman (1952), le da Dinko in Frenk nista lezla na levo špico, ampak takoj prečila v desno; vsi štirje plezalci (Bertoncelj, Jerman, Pangerc, Šilar) so prišli na desno špico (Gendarme Cine)

lja poskusila splezati na osrednji stolp. Naveza se je ustavila nekje na sredini južne stene.

Leta 1950 so buenosaireški andinisti ponovno preplezali zahodni vrh in ga poimenovali Torre Meiling, a se niso lotili obeh nezavzetih stolpov. Zadnji so bili pod steno Francozi, se deset dni motali okrog osrednjega stolpa in iskali dostop v navpične stene, a so se vrnili praznih rok.

TEKMO S ČASOM DOBIJO SLOVENCİ

Osvojitev obeh stolpov je postala tekma s časom in to tekmo so dobili slovenski andinisti iz Bariloče: 28. marca 1952 se jim je posrečilo, da so se v enem dnevu povzpeli na vse tri stolpe. Na vrh vzhodnega stolpa sta kot prvopristopnika priplezala Tonček Pangerc in Marjan Šilar, na vrh osrednjega stolpa po zahodni steni Dinko Bertoncelj in France Jerman, medtem ko se je dr. Vojko Arko sam povzpeli na zahodni stolp. Slovenski gorniki so vzhodni stolp poimenovali Torre Frey v čast Emiliju Freyu, prvemu predsedniku Cluba Andino Bariloche, osrednji stolp pa Torre Tuma, »en honor al escritor y andista esloveno Henrik Tuma«, kot stoji

zapisano v uradnem poročilu v knjižici Anuario del Club Andino Bariloche, št. 21 (1953). To je bil lep uspeh slovenskih gornikov.

V nadaljevanju naj navedem še nekaj manj uradnih zapisov in utrinkov k poimenoivanju stolpa Torre Tuma. Kronist odprave dr. Vojko Arko je pred leti napisal avtorju tega sestavka:

»Pretresali smo imena Kugy, Jug in Tuma in po treznem preudarku sem se odločil za zadnjega. Kugy je bil Slovenec samo po rodu, sicer se je imel za Nemca, poleg tega pa sta imeni Jug in Kugy za špansko izreko nerodni in bi ju napačno izgovarjali. Ni treba posebej poudariti, da si je dr. Henrik Tuma počastitev tudi resnično zaslužil, saj je bilo njegovo delo v slovenskih gorah res nekaj edinstvenega.« (Slovenski gorniki v Bariločah so nato dve leti pozneje dr. Klementu Jugu vzdali spominsko ploščo v vznožju stene Campanile Esloveno.)

Iz spisa Klavdije Kambič, rojene v Argentini, učenke slovenskega srednješolskega tečaja leta 1989, pa tole: »France Jerman in Dinko Bertonec sta dospela na vrh ob štirih popoldne. Tam sta razpela slovensko in argentinsko zastavico in položila v aluminijasto škatlo vpisno knjigo. Vrh sta krstila z imenom Torre Tuma v spomin Henriku Tumi.«

LE ŠTIRJE PRISTOPI NA VRH

Kakih 200 metrov visoka zahodna stena Torre Tuma je močno krušljiva, čeprav je kamen trd. Preseneča višina stene: bolj ko se vzpenjaš, več jo je, pri tem je lažji del stene spodnji, najtežji pa zadnji, najvišji skalnati nos. Vzpon predstavlja plezalno turo četrte težavnostne stopnje. Vrh je bil do leta 1989 premagan še trikrat, vedno po smeri prvopristopnikov. Drugi vzpon sta opravila Quintas in Llagostora leta 1959, andinista iz Buenos Airesa, ki sta tudi posnela sliko Cerro Tres Picos, Torre Tuma. Fotografija je bila objavljena v bariloškem Anuario C. A. B. Tretji vzpon plezalcev iz Córdoba leta 1964 se je končal tragično. Pri sestopu sta se smrtno ponesrečila Carlos Daniel Gimenez in Aurelio Castelli: odnesel ju je kamnit plaz; leto dni pozneje so našli truplo ponesrečenega Gimeneza, Castelli pa je ostal pokopan v ledenikih Tres Picos; tretji plezalec Nilo Silvestrone se je rešil. Četrty vzpon so leta 1982 uspešno izvedli Dinko Bertonec, Jože Škulj in Tonček Arko. Vzhodni stolp Torre Frey do leta 1989 še ni bil ponovljen.

Na vrhu Torre Tuma je skalnat močvirje pod njim knjiga prvopristopnikov z vpisi drugo in četrtopristopnikov, ni pa v knjigi vpisov ponesrečenih tretjepristopnikov.

Na koncu še nekaj osebnih podatkov o članih odprave.

Prvopristopnik France Jerman, član argentinske reprezentance v smučarskih tehnik, plezalec in dolgoletni predsednik Slovenskega planinskega društva v Bariločah, je umrl leta 1980, star komaj 59 let. Prvopristopnik Dinko Bertonec, tudi član argentinske reprezentance v smuku in slalomu ter vsestranski gornik, se je udeležil argentinske odprave na Daulagiri, preživel dve leti na Antarktiki, bil ravnatelj smučarskih šol v Bariločah in v Windhamu, ZDA, ter šef argentinske smučarske šole za profesionalce. Kronist odprave dr. Vojko Arko, trgovec in podjetnik, pa je več desetletij do danes ostal glavni pobudnik, organizator in pisatelj, skratka, gonilna sila slovenskega gornišva v Andih in se razen tega uvršča med najboljše argentinske izvedence za andinizem in alpinizem.

* * *

Nekaj pomembnejših virov. V. Arko: Tres Picos, Anuario del Club Andino Bariloche, 1953, št. 21, str. 16 do 26, San Carlos de Bariloche, V. Arko: Tri leta v gorah in snegu Patagonskih And, Koledar — Zbornik Svobodne Slovenije za leto 1953, str. 93 do 99, Buenos Aires, V. Arko: Petin-dvajset let slovenskega andizma, Naši gorniki (1976), str. 291 do 296, Buenos Aires, in V. Arko: Tumov stolp (Torre Tuma) po tridesetih letih, tednik Svobodna Slovenija, št. 11, 1. 4. 1982, Buenos Aires.

Mount Everest — vrh miru

Če bo šlo vse po sreči, bo najvišja gora na svetu, Mount Everest, 22. aprila razglašena za »vrh miru«. Posebna alpinistična odprava, ki jo sestavljajo ameriški, kitajski in sovjetski alpinisti, namreč načrtuje »vzpon miru« na ta 8848 metrov visoki vrh v Himalaji. Organiziral in poimenoval jo je ameriški alpinist John Whittaker, ki je pred 26 leti kot prvi Američan priplezal na Everest.

Vzpon miru si je zamislil leta 1981, ko se je skupaj z invalidi povzpел na 4392 metrov visoko ameriško goro Rainier. To so planinci storili, da bi svetu pokazali, kako se lahko združijo različni ljudje, če imajo pred seboj isti cilj in ga tudi hočejo doseči.

Alpinisti, ki imajo pred seboj zahteven vzpon na najvišjo točko na Zemlji, nameravajo pobočje in predvsem vrh vsaj delno tudi očistiti kisikovih bomb, šotorov, steklenic, papirja in drugega, kar so tam pustile alpinistične odprave. Pričakujejo, da je pri vrhu gore kar kakšni dve toni teh odpadkov.

»KO MI NA OJSTRC PRIDEMO«

JANEZ BIZJAK

V PV 3/90 je bil objavljen zapis o 90-letnici slovenskega planinstva na Koroškem v spomin na 18. januar 1900, ko so v Borljah v Ziljski dolini ustanovili Ziljsko podružnico SPD, leto zatem pa postavili še prvo slovensko planinsko kočo na Koroškem, Korenovo kočo na Zahomški planini. Lubo Urbajs, dolgoletni predsednik SPD Celovec (od leta 1953 do 1984, 31 let!) in podpisani sta zgodovinske kraje obiskala konec januarja 1990, torej 90 let zatem, ko se je na zahodni koroški meji začela slovenska planinska zgodovina. Fotografije kažejo svet pod Ojsternikom, kakršen je bil januarja letos.

* * *

Kakšna je danes Zahomška planina in kje leži?

Zahomška planina je del Karnijskih Alp, ali natančneje, spada v predgorje Karnije, v verigo starih slovenskih planin, kjer so pasli in še pasejo kmetje Kanalske in Ziljske doline; to so Brška, Dolška, Bistriška, Blaška, Zahomška, Gorjanska, Ukvanska, Podravska planina, planine Lom, Dolinca, Pleče itd. To je torej gorski svet med Kanalsko in Ziljsko dolino, ki je bil do 1. svetovne vojne kulturno in gospodarsko sestavni del dežele Koroške, po prvi svetovni vojni pa tragično in nera-

Korenova kočica na Zahomški planini (1715 m); zadaj Dobrač (2166 m), spodaj Ziljska dolina

Foto: Lubo Urbajs

zumno razdeljen med Avstrijo in Italijo. Državna meja je potegnjena po glavnem gorskem hrbtu Karnijskih Alp, teče po sredini pašnih planin, na Bistriški planini dobesedno med pastirskimi kočami.

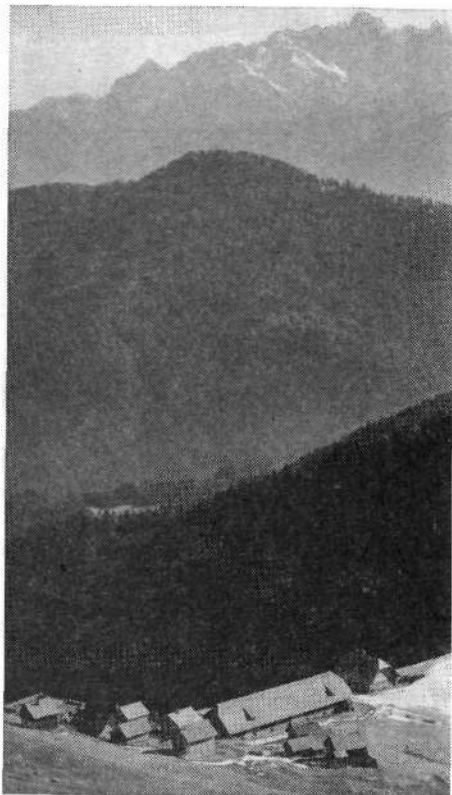
Karnijske Alpe so logično nadaljevanje Karavank (gledano z naše strani). To na videz enotno gorsko verigo, položeno v ravni črti vzhod-zahod, reže le reka Ziljica (pritok Zilje), ki povezuje Kanalsko in Ziljsko dolino. Gora, ki se v Karnijskih Alpah prva požene na višino čez 2000 metrov, je Ojsternik, po domače imenovana tudi Ojsterc ali Ojsterk, po nemško pa je zapisana kot Osternig.

Za naslov tega kratkega zapisa je izbrana stara pastirska pesem, ki so jo peli po planinah Karnijskih Alp: v Kanalski dolini kot »Kadar čez Ojstrc pridemo«, v Ziljski pa »Ko mi na Ojstrc pridemo«; nekateri jo pripisujejo vižarju in sedlarju Zotlarjevemu Mihalu iz Bistrice na Zilji. Kakorkoli že, Ojsternik (2052 m) je gora, ki kot ošiljena piramida značilno poudarja pogled s Koroške proti zahodu. Spada med najlepše razgledne gore Karnijskih Alp.

Izhodišče za Zahomško planino je naselje Zahomec (po nemško Achomitz), lahko tudi slikovita sosednja vasica Gorjane (nekateri jo imenujejo Gorje, po nemško Göriach), za Bistriško planino in Ojsternik pa Bistrica na Zilji (ali Ziljska Bistrica, po nemško Feistritz a. d. Gail).

(Slovenska in nemška imena pišem za tiste obiskovalce in gornike iz Slovenije, ki (žal) ne poznajo slovenskih krajevnih

Pogled z Ojsternika proti vzhodu; Juljske Alpe s Škrlatico in Kukovo špico na levi; spodaj Bistriška planina; meja med Avstrijo in Italijo poteka med stavbami in ob steni velikega hleva

Foto: Lubo Urbajs

Napisi na Korenovi koči: edini spomin na slovenska ledinska imena je tabla za planino Dolinca-Dolinza Alm

Foto: Janez Bizjak

imen v Ziljski dolini in ne vedo, da se pod imenom Gail skriva Zilja, da je Gailtal Ziljska dolina, da se mestu Villach reče po slovensko Beljak itd.).

Do obeh omenjenih planin je speljana cesta, zato je vzpon na Ojsternik kratka in nezahtevna tura.

Z Lubotom (tako se to ime piše in sklanja na Koroškem) sva začela v Bistrici na Zilji. Zame osebno je Bistrica ena od najznačilnejših koroških vasi, z mogočno lipo sredi trga, kjer vsako leto prireajo rej pod lipo in štehvanje. Cesta na Bistriško planino se enakomerno dviga proti zahodu, precej naravnost k Ojsterniku. Zaradi ledu sva pustila avto dobro uro pod planino. Ko se pot prevesi čez sedlo na prisojno stran, se odpre lep pogled na planinski svet Zahomoške in Bistriške planine ter na Ojsternik.

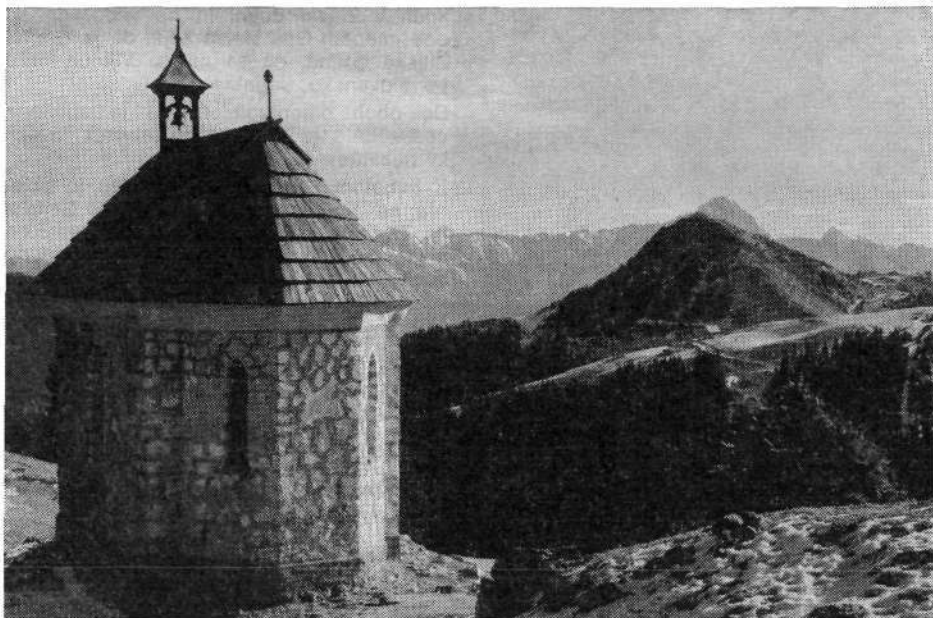
Bistriška planina (Feistritzer Alm) leži na višini 1718 m.

Vzpon na Ojsternik je mogoč v dveh smereh, najlažja pot pa vodi po italijanski strani; to je široka in položna vojaška mulatiera iz časov prve vojne in medvojnega obdobja.

Ojsternik spominja na naš Krn: močno je prevrtan s kavernami, tik pod vrhom štrle ostanki vojaških stavb. Z južne strani so položni travniki, na severno, osojno stran pa padajo strma skalnata rebra proti Ziljski dolini. Razgled je neponovljiv. Na južni strani — vmes je Kanalska dolina — rišejo obzorje vrhovi Zahodnih Julijcev, Viš in Montaž (Špik nad policami) sta na doseg roke. Poglede na zahodno stran zaključujejo Dolomiti: divje našagani grebeni se nizajo drug za drugim, dokler zadnji ne izgine v meglici.

Z Bistriške planine na Ojsternik je slabo uro hodá (približno 50 minut). Problemov zaradi državne meje ni, pregledov nobenih. Nenavadna je le mejna črta na pla-

Cerkvica Marije Snežne na Žebbranju; zadaj Julijske Alpe z Mangartom; črno poraščen vrh v ospredju je Vršič (1813 m), pod njim leži Zahomška planina s Korenovo kočo Foto: Janez Bizjak

nini, ki jo obiskovalec zasluži za napisi »Achtung, Grenze«, pastirske stavbe pa leže na obeh straneh nove meje. — Resnici na ljubo je treba povedati, da je stavbno izročilo Bistriške planine razvrsteno in značaj planine spremenjen, ker je večina nekdanjih stanov spremenjena v počitniške hiše. Od teh je vsaka drugačna — na koroški strani z nemškimi napisi, sosednje nekaj metrov stran pa z italijanskimi.

Uro hoje je tudi med Bistriško in Zahomško planino. Vmes leži slikovita cerkva Marije Snežne na Žebbranju (1750 m). Vendar boste staro romarsko pribežališče na Žebbranju zaman iskali po planinskih karstah; pisalo bo samo Maria Schnee. Z Žebbranja se je treba spustiti navzdol v sedlo Na Plečeh; valoviti pašniki in razvodnica med Jadranskim in Črnim morjem so pokvarjeni s tablo o državni meji, zaradi katere pa se ne ljudje ne živina ne puste motiti. S sedla navzgor pripelje pot na Zahomško planino (1715 m, po nemško Achomitzer Alm), sicer dostopno tudi naravnost po cesti iz Zahomca.

Tako kot Bistriška je tudi Zahomška planina tipično dvodržavna s pašniki na kanalski (italijanski) in ziljski (avstrijski) strani. Sredi planine stoji Korenova koča: še vedno takšna kot pred devetdesetimi leti, ko so denar zbrali člani Ziljske podružnice SPD, ime pa je posodil podpredsednik Ivan Millionig, po domače Koren iz Zahomca, ker je bil lastnik sveta, na katerem so kočo postavili. Koča se

v devetdesetih letih ni spremenila; nosi le nemško ime Schönwipfel-Schutz-Hütte, 1715 m; domačini jo še vedno imenujejo Korenova koča, saj je še zmeraj v lasti Millionigovih, p. d. Korenovih. Koča je zavetišče ob karnijski geološki poti in gostilna za številne izletnike na Zahomško planino.

Kdor še ni bil na Ojsterniku in na planinah pod njim, je prikrajšan za marsikaj. Če nimate idej za nedeljsko turo, skočite tja gor! Saj je neverjetno blizu.

HELENA GIACOMELLI

Jesen v gorah

*Samota
razdrapanih skal
se raztaplja
pod toplimi prsti.*

*Pajčevinost
obnemelih pašnikov
se trga
v odmevu korakov.*

*Tihota
jesenskih poti
drhti
v osipu macesnovih iglic
in
šepeta
moji razpuščeni duši.*

R. MESSNERJU IN A. FUCHSU JE USPEL VELIKANSKI PODVIG

PEŠ PREK TEČAJA ČEZ ANTARKTIKO

Popolnoma noro je iti peš z enega konca Antarktike na drugega. Tam pravzaprav ni ničesar, kar bi bilo mogoče raziskovati. Nobenega drevesa ni, nobenega grma, nobene ptice, nobenega živiljenja. Kaj je torej Reinhold Messner iskal v popolnoma praznem, belem svetu? Kot pravijo nekateri in kot je pripravljen potrditi tudi sam, išče samega sebe, živega ali mrtvega. Vprašanje, ki ga sili v to, se glasi: Kdo je Messner?

Na koncu koncev to niti ni čisto noro vprašanje.

To je pravzaprav zadnja pustolovščina, ki si jo je izmislil človek: Reinhold Messner, 45, in Arved Fuchs, 36, sta se odločila pri temperaturi najmanj 20 stopinj pod ničlo prehoditi 2400 kilometrov čez Antarktiko in vleči vsak za seboj sani z vsem potrebnim za preživetje, med drugim usmerjevalnik proti satelitu, ki jima je izračunaval njun položaj, vzhodnofrizijski čaj v vrečkah, energetski zajtrk, sadne krljice, čebelji med, gorilni špirit in še marsikaj drugega.

Messner je bil od nekdanj, čisto od mladih nog, pustolovski duh: že kot otrok je hotel na vsak način vedeti, kam gredo oblaki in kaj je tam, kamor gredo, kaj je za tistimi gorami, za katerimi izginjajo.

Štirideset let pozneje sta dva moža na smučeh vlekla za seboj dvoje sani prek Antarktike: tisti Reinhold Messner, ki je kot otrok gledal za oblaki, in Arved Fuchs, polarni strokovnjak, ki so mu po šestdesetih dneh na Antarktiki začele krvaveti noge, tako da je komajda dohajal Messnerja. Imel je ogromne žulje, členki so bili modro črni. Messner je dejal: »Bolelo je, če si to samo gledal.« Vendar jima je uspelo prehoditi Antarktiko, šesti kontinent, kjer ni nobenega življenja več. Pred njima je bilo le še tisoč kilometrov: brez dreves, brez ptic, brez ljudi. »Samo kot žerjavica zbadajoč leden veter,« kot sta dejala, ki je pometal s 300 kilometri na uro po ledeni puščavi. Minus 30 stopinj je bilo takrat toliko kot minus 60 stopinj. Kot je dejal Messner, je bilo to bedno premikanje naprej — kot mravlja v čudežnem svetu.

Toda kateri norec bi na koncu koncev sploh šel tja?

NADOMESTNI JUNAK TV DOBE

Po 3000 vrhovih, po vseh 14 osem-tisočakah, kolikor jih je na svetu in na katerih je stal, se je zdaj odločil hoditi po neskončnih belih prostranstvih. »Pogosto sem preiščeval o tem, kako bi bilo, če bi na kakšnem osem-tisočaku preprosto

kar obsedel. Kaj je bil skrivni smisel plezanja na gore? Da bi ostal zgoraj? Da se ne bi spet vrnil v ta svet?«

Dvajset let je Messner plezal po svetu. Dva brata je izgubil v gorah. Enega je zadržal snežni plaz, drugega je ubila strela. Ko se je leta 1984 vrnil z Gašerbruma II (8035 m), ki je bil njegov enajsti osem-tisočak, je njegov brat Siegfried, 35, že štirinajst dni ležal v grobu, ko ga je med plezanjem ubila strela in je zletel 25 metrov v globino ter si razbil glavo. Svoji materi je Reinhold takrat obljubil: »Samo še trije osem-tisočaki, potem pa nikoli več...« Vendar obljube ni držal. Pravi: »Smrt sprejemam takšno, kakršna pač je. Prav nič me ni strah umreti. Živim v sedanjosti. Življenje je na koncu koncev kroženje.« Izgubil je dva brata, sam pa ima samo še štiri prste na nogah, medtem ko so mu jih šest amputirali, ker je dobil v gorah hude omrzline. Zdaj, pravi, ne plezam več, hodim pa še lahko.

Hoditi, pravi, naj bi bilo neke vrste iskanje notranje resnice. Hoditi, to je isto kot plezati po obzorju. »Že kot otrok sem imel veliko življenjske energije, ki pa mora ven. Nevarno je, če ne gre ven.« Hoditi in plezati je bila v njegovi dolomitski vasi za to edina pot.

Messner je bil vedno posebež, ki je bil zunaj vseh navad. Za televizijsko generacijo je postal nadomestni junak. On gre ven v divjino, mi pa buljimo v mali zaslon, on osvaja naravo, mi pa gremo po pivo, on doživlja pustolovščino za nas, medtem ko mi pijemo. Vendar mu še kar radi prisluhnemo: »Trpljenje spada k življenju. Nobenega zadovoljstva ni brez naporezanja.« Njegovo telo ga usmerja — pa se vzpenja, vzpenja, vzpenja. Postal je komet. Vendar nismo opazili, kako je počasi izstopal, notranje sestopal z vrhov. Dne 8. maja 1978 je bil svet v Messnerjevih blodnjah. Stal je 8848 metrov visoko, na Mount Evebestu, na najvišjem koščku planeta. »Nič več ni šlo navzgor in nič več višje! Dihal sem kot nekdo, ki je tekel za svoje življenje, in vedel, da bi si lahko zdaj za vedno in za večno odpočil.« Vendar je sestopil. »Imel sem občutek, da mi nekaj manjka. Sanjarjenje se je spreverglo v praznino...«

PREMIŠLJEVANJE O SAMEM SEBI

Izgubil je hrepenenje po vrhovih. Vendar tega ni nihče vedel. Leto 1977: izognil se je nesreči na Daulagiriju (8167 m) v Nepal. Takole je opisal tiste trenutke: »Nepretgoma je nosilo sneg s stene, plazove.

Morali smo dol, kolikor je le mogoče hitro, hitro stran od stene. Nobenega navdušenja ni bilo več, le strah pred smrtjo. Toda bil sem srečen, da sem preživel izkušnjo nesreče.«

Messner se je ločil od družbe in začel v baznih taborih puščati spremljevalce svojih odprav. »Od takrat sem najraje hodil sam, tako da ni mogel nihče videti, ko sem premišljeval o samem sebi. Poslušal sem le še vodo in veter v skalah. Med hojo sem svoji ženi Uschi, ki me je čakala na Tirolskem, podaril vejico rododendrona, ki je cvetel na robu poti.« — Bil je na življenjskem preokretu in se je iz Nepala z letalom vrnil domov.

Veliko nadzvočno letalo je pristalo na Münchenskem letališču. Noben prijatelj ga ni pričakoval, le njegova žena Uschi, s katero je bil poročen pet let. Potreboval jo je ob vznožju gore — in zdaj jo je potreboval.

»Da, moja žena je bila tam, vendar le zato, da bi mi rekla zbogom. Za vedno te zapuščam, je rekla. Tvojo odločitev vzamem na znanje, sem ji odgovoril. Tisti trenutek se nisem spomnil na nič drugega. Morda je bilo za žensko nemogoče živeti s takšnim človekom, kakršen sem jaz.«

Še ena ženska je bila, Nepalka Nena, ki mu je rodila njegovo prvo hčerko Lalo (ki je zdaj stara osem let). Pa tudi z njo ni šlo. »Ko se ženska odloči zame, mora razumeti, da me ne more imeti čisto za svojega,« pravi. Ta hčerka živi v Kanadi in ji — vsaj gmotno — verjetno niti ne gre slabo, saj je Reinhold Messner premožen človek, lastnik graščine Juval in dveh kmetij pod Ortlerjem (3200 m), »kamor zdirka kot mi na stranišče,« kot pravi eden od njegovih prijateljev. Vendar se noče poročiti, čeprav ima prijateljico (ali pa ljubico) Sabine Stehle, 27, ki je tudi mati ene od njegovih hčerk.

ANARHIJA BREZ PRAVIL

Dokaj natančno si je zarisal nekaj smernic: 1. da bom šel tja, kjer ni drugih, 2. da se bom dal voditi od radovednosti, 3. da bom šel čisto do meje, 4. da bom tvegaj, pa čeprav bi se potem vrnil drugačen in spremenjen ali če se sploh ne bi vrnil, 5. da bom sledil poti svojega srca. To je pravzaprav pet zapovedi osamljenega volka, ki ima in priznava le enega boga — Naravo.

Messnerjeve najintimnejše sanje so anarhija brez pravil — »večna prostost in večna svoboda, da lahko kadarkoli grem, kamor hočem«. Psihijatrija pozna ime za to strast, iskati nekaj zunaj, večno hoteti nekam stran v brezmejnost: dromomanija. Dromomani, kakršna sta bila na primer Odisej in Marco Polo, preživljajo erotično pogojeno slo po odkrivanju, geografska radovednost pa nadomešča človeške vezi.

Pustolovec (ali pa nemara kaj drugega), ki hoče biti tam, kjer drugi ne morejo biti: R. Messner

Ta sla, radovednost in strast so oba pustolovca, Messnerja in Fuchsa, gnale skozi nepregledno belino do obzorja, ki je bilo edina oprijemljiva točka v pokrajini. Bojevala sta se z ledenimi viharji, ki so se zaletavali vanju s 300 kilometri na uro. Tako je bil Messner spet na svoji meji. Sicer se ni prebijal proti nebu, vendar mu je bila smrt spet za petami — smrt, njegova večna nasprotnica.

V ponedeljek, 12. februarja letos, sta Messner in Fuchs po prehojenih 2740 kilometrih kot prva človeka popolnoma peš prekoračila Antarktiko. Ob devetih po srednjeevropskem času sta prišla v novozelandsko bazo Scott v zalivu McMurdo (1100 ljudi je na celotni polarni postaji in štirje bari). Na pot sta odšla, kot je poročal tudi Planinski vestnik, s Patriot Hills proti Južnemu tečaju, ki sta ga dosegla na Silvestrovo lani, na cilj pa naj bi prišla do 20. februarja, ko se tam začne polarna zima in smrt. Cilj sta torej dosegla precej prej, kot sta načrtovala.

Ob njunem podvigu je potekal še drugi, morda malo manj naporen, vendar brez dvoma zanimiv. Filmski snemalec Jürgen Bolz je skrbel, da so deli etap obeh pustolovcev posneti na filmski trak. Zdaj

snemalec odkrito pripoveduje o strahu, ki ga je preživel, preden je pristal na ledu. Poldrugo uro je namreč stari kanadski DC-6 krožil nad antarktično bazo Patriot Hills, le še za eno uro goriva je bilo v rezervoarju, ko je pilot naposled opazil luknjo v megli in pristal na ledu. Snemalec je bil vsekakor vesel pristanka, saj se je lahko začel pripravljati na snemanje odlomkov z okoli 2500 kilometrov dolge poti Messnerja in Fuchsa.

SNEMALČEVA PUSTOLOVŠČINA

Ta filmski snemalec iz Baden-Badna smatra Messnerja za neke vrste planinskega guruja. Dejstvo, da sta se oba pustolovca odločila prečkati ledeno celino v dvoje na smučeh, je za Bolza »spoštovanja vredna odločitev«. S svojim podvigom sta hotela propagirati idejo o razglasitvi Antarktike za svetovni park.

Bolz je doslej snemal povsod, tudi po puščavah in pragozdovih, zdaj pa se je poskusil še z mrazom in ledom. Snemal je ob vetru, ki je pihal s hitrostjo do 90 kilometrov na uro. Nadel si je tri pare rokavic, toda po treh minutah ni več čutil gumba, da bi sprožil kamero. Tedaj tudi že videl ni več, ker sta se mu vekci prekrili z ledom.

Na prvi božični dan je Bolz z majhnim dvomotornim letalom »Twin Otter« odpotoval s Patriot Hillsa proti Južnemu tečaju. Za spremstvo je imel skupino ameriških milijonarjev, ki so kot turisti plačali po 30 000 dolarjev, da bi lahko »razgibali« svoje živce na Južnem tečaju. Jürgen Bolz se ni zmenil za Američane, temveč je zavzeto snemal prihod obeh junakov, ki sta dosegla južni Zemljin tečaj po 48 dneh potovanja. Do takrat sta prehodila 1100 kilometrov in prišla na cilj prve etape točno na Silvestrovo, 31. decembra 1989.

Silvestrovanje so organizirali v kontejnerjih ameriške odprave na Južnem tečaju. Messner je tedaj za novo leto podaril snemalcu par svojih tekaških smuč. Napisal je tudi posvetilo, ki med drugim pravi: »Nisem si mislil, da ti jih bom lahko kdaj izročil.«

Ker je hotel Jürgen Bolz vsekakor posneti start obeh antarktičnih popotnikov na drugi etapi podviga, to je 1430 kilometrov pred zalivom McMurdo, je kot edini član odprave ostal nekaj dlje na Južnem tečaju. Ni bilo letala, s katerim bi se lahko vrnili, zato se je moral zavarovati z iglujem. Tistih 99 Američanov, ki delajo na Južnem tečaju, ni smelo — takšen je ukaz iz Washingtona — nuditi zavetišče »pustolovcem in turistom«. Niso pa mu prepovedali pogovora s posadko ameriške baze. Bolz pravi, da se je dobro razumel s tem delavskim razredom, s temi ljudmi, ki delajo tako daleč od sveta najmanj štiri mesece, kolikor traja izmena.

Najraje bi vpil, je pripovedoval, tako težko je biti sam na večnem ledu. S tremi kuhalniki si je poskušal malo segreti svoj iglu. S sekuro je razbijal zmrznjene krompirje, čebulo, jabolka in pomaranče. Vmes je bral knjigo o tragičnem tekmovanju med Scottom in Amundsenom, ki sta leta 1911 poskušala kot prva doseči Južni tečaj.

Bolz se je lahko vrnil nazaj šele potem, ko je 17 dni v opisanih razmerah prebival na Južnem tečaju.

Reinhold Messner in Arved Fuchs, ki sta medtem že v Evropi, zdaj pripravljata knjigo o tem podvigu. V njej seveda ne bosta zamolčala, da sta včasih na Beli celini potovala s pomočjo vetra. S seboj sta namreč imela neke vrste jadro in sta lahko ob ugodnem vetru »prejadrala« tudi do 80 kilometrov na dan — s pomočjo vetra predrsela po nepreglednem belem prostranstvu. Druge dneve, ko sta morala pešačiti in kadar so se jima na pot postavljale zapreke, sta včasih napredovala komaj pet kilometrov dnevno.

Sociološki poskus

Enajst sovjetskih državljanov in enajst Američanov je skupaj preživelo enajst dni v gorah zahodnega Tjanšana. Le redki od njih so se pred tem ukvarjali z gorsko turistikco. Z modelom tega mikro kolektiva, ki je moral premagati marsikatero telesno in duševno obremenitev in napor, so preizkusili možnosti za skupno življenje popolnih neznancev. Za še mnogo pomembnejše od uspešnega prekoračenja težavnih gorskih prelazov in deročih rek smatra newyorški pravnik Ronald Goldsand medsebojno pomoč, ki je sledila obojestranskemu začetnemu vse večjemu nerazumevanju. Letos nameravajo poskus nadaljevati na nekem vulkanu v državi Washington v ZDA.

Tretji bolgarski osem-tisočak

Anapurna je tretji osem-tisočak, na katerega so priplezali bolgarski alpinisti. Dne 28. oktobra lani so stali Ognjan Stojkov, Ludmil Janakijev in Petir Panajotov na vrhu. Pogoji so bili izredno težavni, saj je bila temperatura 30 stopinj pod ničlo.

Iz četrtega višinskega tabora v višini 7400 metrov so odšli štirje proti vrhu, vendar se je Milen Metkov, ki je začutil, da mu zmrzujejo noge, za kratek čas vrnil v višinski tabor, si dolgo masiral noge in potem ponovno odšel za ostalimi proti vrhu. Srečali so se, ko se je trojica že vračala z vrha. Metkov je sicer nameraval sam oditi proti vrhu, vendar je medtem začelo snežiti in močno pihati.

Iz snežnega neurja se naveza Stojkov—Metkov ni več vrnila v četrti višinski tabor. Ko so pri drugem višinskem taboru v višini 5900 metrov v snegu našli posamezne dele opreme pogrešanih, so proti vrhu takoj poslali iskalsko ekipo, ki pa se je zaradi goste megle, sodre in snežnega neurja prav kmalu vrnila. »Čudovit uspeh, vendar visoka cena zanj,« je bolgarski turistični časopis Eho opisal v prispevku ob vrnitvi svojih alpinistov v domovino to plezanje na Anapurno.

SAMOTNI POTNIK V VULKANSKEM LEDU

Pierre-Alain Treyvaud je mož posebnega kova: trikrat zapored se je podal na tvegana potovanja sredi islandske zime, ki so v celoti trajala šest mesecev. Kakšnih ducat tur se je lotil ta mož čisto sam po notranjosti otoka, nekatere od teh pa so trajale po deset dni. Človek, ki se loti česa takega, mora imeti sneg posebno rad — in enako rad nenavadne skalnate tvorbe pozimi in seveda samoto. To ne pomeni samo raziskovanja pokrajine, ampak predvsem samega sebe.

SPOMINI NA POTOVANJE

Grimstadir: Sam pri sebi sem bil še čisto pod vtisom pravkar končanega potovanja in popolnoma odsoten, ko je kmet postavil predme na mizo skodelico čaja. Še vedno sem bil pod vtisom težav in se še nisem mogel čisto privaditi na novo okolje.

Notranjost hiše je bila polna velikih zelenih rastlin, kar je glavni okras nordijskih notranjih prostorov. Obe majhni deklici, na kateri je moja prisotnost naredila precejšen vtis, sta gledali nekam v daljavo, da bi tako skrili svojo sramežljivost. Navivne slikarije na steklu so mi silile smeh na usta.

Dvojno okno na moji desni strani mi je kazalo čisto drugačno sliko. Kazalo mi je puščavo črnega, obrušenega kamenja, ki ga je sekalo nekaj širokih snežnih pasov, to pa se je razprostiralo, do koder je segel pogled. Veter je prihajal od tod in

Notranjost islandske pokrajine: avtor prispevka na vrhu 1188 metrov visokega Hlōdufella, zadaj zasnežena notranjost otoka

prinesel nekaj mokrih snežnih cunj do hiše in jih prilepil na okno.

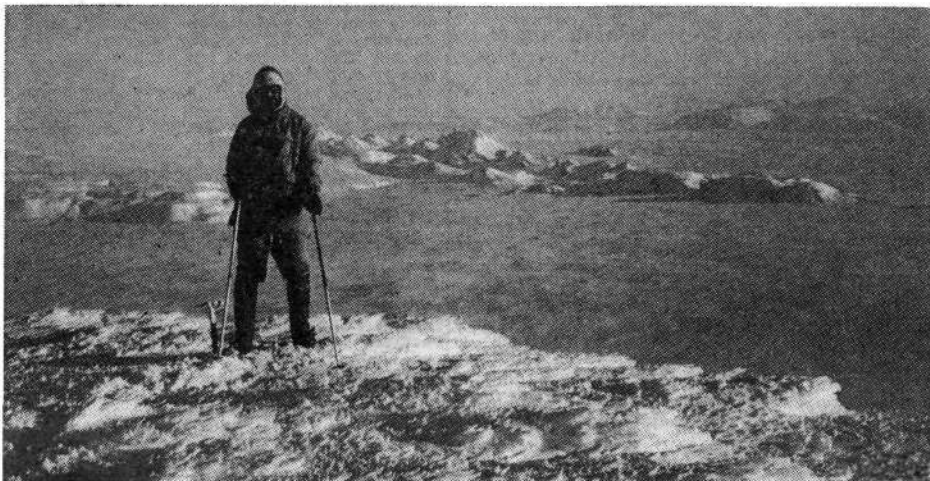
Nenadoma me je prevzel intenziven občutek sreče: da sem bil tukaj, na varnem, in to po vseh najstrašnejših skrbeh, ki jih lahko doživi samohodec v takšnih hribih. To se mi je zdel prav poseben trenutek mojega življenja.

Kot omamljen sem užival v tem velikanskem notranjem zadovoljstvu, čeprav sem bil — vsaj površinsko — tupatam raztrgan med skrajnostima, ki sta me obdajali: med televizijo, ponujenim mi čajem in snegom na okenski šipi ter svojo glavo, ki je počasi spet postajala »živa« in je čisto malo že začejala predelovati te fantastične pustolovščine.

85 kilometrov na smučeh, to pravzaprav sploh ni veliko. Toda kaj sploh pomeni beseda »kilometer« na tem otoku, ko lahko sneg nepretrgoma pada tri tedne in ko lahko viharji divjajo zdržema včasih sedem dni! Vendar se ni v teh treh dneh moje osamljenosti zgodilo nič podobnega.

Spet sem se videl, spet sem videl svoje smučiči in sani, ki sem jih vlekel za seboj po škripajočem snegu in proti vetru, ki se je podil proti meni s hitrostjo 50 kilometrov na uro in proti kateremu sem se moral bojevati. Ko sem v zamotanem gorskem sistemu iskal svojo sled in svojo pot, sem imel drugi dan v megli strahotne orientacijske težave. Čisto presenečen sem z nastopom noči odkril majhno pločevinasto zatočišče, ki je v neskončni modrini in beli prostranosti delovalo popolnoma izgubljeno.

Naslednje jutro me je zelo močan veter v hrbet podil z velikansko močjo na pro-

strano, komajda zaledeneno ravnico. Tenka ledena plast se je pod mojo težo vdala. Isti trenutek sem se znašel v nekakšnem močvirju, kjer mi je voda segala do kolen. Več minut sem potreboval, da sem se rešil tega. Naposled sem le zlezal ven. Doživel sem sicer šok, vendar sem ga preživel.

NA KONCU SVETA

Le kako lahko ljudje živijo na takih krajih?

Grimstadir, ki leži čisto blizu mogočnih tokov lave, je prav majhen zaselek, eden od najbolj osamljenih na celotnem otoku. Pozimi živi tod devet ljudi, ki so skupaj stisnjeni na ozkem prostoru. Njihova dejavnost je omejena na najpomembnejše delovanje: na krmiljenje črede, na kidanje snega. Poleg tega učijo otroke, ki zaradi odrezanosti kraja ne morejo hoditi v šolo. Grimstadir leži 40 kilometrov daleč od najbližje vasi. Da bi se tam lahko oskrbeli z dodatnimi zalogami hrane, je treba vpreči goseničarja; v včasih, ko je cesta prevozna, se je mogoče peljati z avtom, ki ima pogon na vsa štiri kolesa.

Tista zima leta 1987 se mi zdi, da je bila ena od najmilejših, ki jo je Islandija doživela v zadnjih desetletjih. Konec januarja je bila na 65 stopinjah severne širine v neki vasi na vzhodu dežele najvišja temperatura plus 13 stopinj. Čeprav velja nekaj takega kot izjema, je že iz tega mogoče videti, da zime na tem otoku vendarle niso tako mrzle, kot bi si bilo mogoče misliti.

Islandija, ki sega na severu v polarni krog, leži na meji med dvema nasprotujočima si conama klimatskih vplivov. Eden prinaša s severa polarni zrak, drugi nosi z juga topli zrak. Poletne temperature nihajo med plus 25 in minus 10 stopinjami Celzija, januarske temperature, torej temperature meseca, ki velja za najbolj mrzlega, pa dosežejo včasih plus 10 stopinj, vendar se lahko spustijo tudi do minus 30 stopinj. Pri tem nenavadnem podnebnju lahko pozimi tudi dežuje in občasno poleti tudi sneži.

Nenadni vremenski obrati in hitrosti vetra do 180 kilometrov na uro ustvarjajo dobršen del največjo nevarnost, ki lahko grozi drznim. Vendar so najnevarnejši snežni viharji. Če človek ni pripravljen na takšno klimo, se lahko nenadoma znajde v višini 1000 metrov v takšnih pogojih, kakršni vladajo pozimi na vrhu Mont Blanca.

Smučarske ture tam niso nekaj vsakdanjega. Kdor pa se jih že loti, se mora prej oskrbeti z najboljšim materialom in mora imeti s seboj vse pripomočke za dobro orientacijo. Kdor hoče imeti »popolno avtonomijo«, si mora nujno nabaviti pulko, posebne sani in mora vedeti, da bo moral pogosto bivakirati.

SKRIVNOSTNI OTOK

Island, ki je nastal zaradi premikanja celin, je vulkanski, 103 000 kvadratnih kilometrov velik otok (kar je dve petini površine Jugoslavije). Z 250 000 prebivalci pa je zelo redko naseljen, to še toliko bolj, ker živi 120 000 prebivalcev v glavnem mestu Reykjaviku. Ostanek prebivalstva je porazdeljen po majhnih vaseh, ki so razmetane naokrog po otoku.

Sredino dežele oblikuje ena sama samcata vulkanska divjina; gore in z ledeniki pokriti vrhovi se dvigajo iz nje in dolge reke jo križajo in režejo.

Čarnost, ki jo je ta dežela naselila vame, in še bolj nomadsko življenje, ki sem se mu lahko tam predajal, sta me trikrat zaporedno zmamila na ta skrivnostni otok. Čisto sam odkrivati ta velikanska prostiranja, pa naj bi bilo to, ko bi vlekkel svoje sani za seboj ali pa v popolnem miru in vsestranski nedejavnosti — to mi je omogočalo, da sem se dokopal do novih čustvovanj, do kakršnih se nikakor ne bi mogel v prenaseljenih drugih pogorjih, kot so na primer Alpe. Osamljenost, okrepljena z dolgimi januarskimi nočmi ali tudi z viharnimi dnevi, me je navajala k posebni vrsti meditacij. Ta nagonsko izbrana pot mi je omogočila, da sem se čutil še tesneje in intenzivneje povezan z deželo, ki sem jo prečil.

Dandanašnji mi ne zadostuje več, da neko gorovje samo opazujem, kadar hočem poskusiti razumeti nekatere od njegovih skrivnosti. Moram ga prehoditi in prekrižariti s smučmi, se mu približati s srcem, v njem živeti na zelo oseben način. Le v tem primeru sem lahko tam popolnoma sam, ne da bi osamljenost občutil kot breme, ampak kot neko obliko prostosti. Čistost dežele, ki me tedaj obdaja, mi daje čutiti neke vrste fizično prisotnost, ki mi prinaša varnost in mir. Občutek absolutnega prevzame vse moje bivanje in me napolnjuje s pravim zaupanjem.

(Die Alpen)

Dopolnjen seznam UNESCO

Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO) je v seznam svetovne naravne in kulturne dediščine uvrstila osem novih »spomenikov«, tako da jih je zdaj na seznamu skupno 323. Med novostmi so starogrško svetišče Olimpja na Peloponezu, zgodnjegotska cisterljanska opatija v Alcobaci, razvaline budističnega samostana v Sanchiju severovzhodno od Bopala, in tasmanska divjina. Spomenike, ki so uvrščeni na ta seznam, naj bi države, v katerih so, rešile propada in naredile dostopne za obiskovalce z vsega sveta.

Kot je znano, je na tem spisku UNESCO tudi nekaj jugoslovanskih spomenikov, med zadnjimi pa so se jim pridružile tudi Škocjanske jame.

TREKING PO ŠTAJERSKIH PLANJAH

SLAVICA TOVŠAK

Sredi lanskega decembra je Turistična zveza v Mariboru pripravila okroglo mizo o sedanjem trenutku in perspektivah razvoja Pohorja. Vabljeni so bili predstavniki upravnih organov, Gospodarske zbornice Maribor, gozdarji, lovci, turistični delavci, občani in — kar velja posebej poudariti — tudi planinci.

Več kot dveurna razprava je pokazala, da smo v preteklosti naredili premalo za sistemsko in celovito prenovno Pohorja, da so bile naše dosedanje zamisli ozke, nedorečene in premalo organizirane. Vizija turističnega razvoja ni usklajena, vsakdo si bodočnost Pohorja zamišlja po svoje. Morda ni napačna ideja o ustanovitvi operativnega koordinacijskega odbora, ki bi bil sposoben iz enega mesta voditi politiko kompleksne ponudbe vsega, kar je povezano s Pohorjem. S tem bi se izognili stihijskim posegom in nenačrtnemu izkoriščanju kapitala, ki ga Pohorje vsekakor ima. Za začetek bi bilo nujno potrebno doseči usklajenost med občinami, ki jim pripada ta svet in s skupnimi močmi vključiti obstoječe zmogljivosti v ustrezno turistično ponudbo. Posvet je načel vrsto zanimivih vprašanj; vsakdo izmed razpravljalcev je prikazal problematiko iz svojega zornega kot, kot npr. vprašanje pohorskih cest, pitne vode, odplak, smučišč, lastnine, možnosti vključevanja v projekt razvoja turizma do leta 2000, oživitve kmečkega turizma ali možnosti posodobitve obstoječih objektov (ureditev, zakup, prodaja).

NEIZKORIŠČENI PLANINCI

V razmišljanja o sedanjosti in bodočnosti Pohorja smo se vključili tudi planinci. Nakazali smo probleme, ki jih vidimo, vprašanja, na katera želimo imeti odgovor.

Kako si zamišljamo povezovanje s turističnim gospodarstvom?

Ocenjujemo, da bi obe strani morali storiti več, da bi bili rezultati takšnega povezovanja na zadovoljivi ravni in v obojestransko korist. Prvi takšen problem je vprašanje turistične takse, ki jo mora odvajati večina PD. Ta društva bi tako prihranjeni denar veliko raje vlagala v izboljšanje svoje ponudbe (propagandni material, ureditev okolja planinskih domov). Zato predlagamo, da na ustrezni ravni rešimo problematiko.

Menimo, da je potrebno ustaviti gradnjo novih planinskih postojank in istočasno stremeti za tem, da bodo obstoječi objekti boljše vzdrževani. Večjo pozornost kaže posvetiti ekologiji, onesnaževanju okolja,

vzgoji turistov in naključnih izletnikov, da bodo smeti in embalažo odnesli v dolino. Tako ne bo potrebno organizirati akcij čiščenja, ki predvsem kažejo na našo nekulturo.

V okolici planinskih postojank na Pohorju bo potrebno reči besedo tudi o paši živine. Pašniki morajo biti ograjeni, upravljalci pa morajo poskrbeti za nemoten prehod planincev in drugih obiskovalcev. Poglavje zase so motokrosisti, ki s svojimi motorji vozijo po planinskih poteh in jih ne le uničujejo, temveč ogrožajo vse, ki se želijo izogniti hrupu in smradu doline. Z oblikovanjem skupne strategije s turističnim gospodarstvom bi lahko s malo investicij in več dobre volje poskrbeli, da bi bili pohorski domovi aktivnejši in privlačnejši zlasti za tiste (in teh je vse več), ki želijo aktiven oddih. Naša PD so pripravljena prevzeti vodniško službo, saj PZS leto za letom uspešno usposablja mladinske in planinske vodnike, ki obvladajo poleg stroke tudi znanje tujih jezikov. Zakaj ne znamo prek nas planincev turistu ponuditi npr. nekajdnevni aktivni trekking? Ob aktivnostih bi doživljal lepoto pokrajine, ki ima — razen višine seveda — vse značilnosti Centralnih Alp. Doživljal bi razsežnosti pohorske travnate planje, ki ne pozna mrtve sezone, živo spoznaval pokrajino, v kateri so še pred sto leti pele sekire drvarjev, se kadile kope oglarjev, po lesenih drčah pa ob potokih drveli hodi do žag, fužin in glažut. Nepozaben ostane npr. ogled slapa Veliki Šumik v soški Lobnici, ki v zimskem času s 24 metri višine ponuja pravljico lepoto ledenih kristalov. Mnogo je še neznanih kotičkov, ki jih skriva Pohorje pred pogledom človeka. Planinski vodniki bi lahko o tem pisali zgodbe. Tako pa je sodelovanje za kvalitetnejšo turistično ponudbo praktično mrtvo, okostenelo. Zmogljivosti vodniškega kadra ostajajo v tej smeri neizkoriščene, ponuditi pa še vedno znamo le standardne turistične storitve.

UČINKOVITO ZAVAROVANJE

Planinci Podravja smo že nešteto krat prek medijev obveščanja opozorili na razgledni stolp, ki ga načena zob časa. Odlomljene deske neugledno opozarjajo, da je potrebno nekaj storiti. Mi pa se otepamo s vprašanjem lastništva in s tem odgovornosti, če se bo nekega dne razgleda željni turist ponesrečil! Ko smo bili planinci pripravljani, da s prostovoljnimi delom omilimo žalostno podobo razglednika, smo bili pomirjeni, da bodo zadevo reševali prek upravnega organa. Žal moramo

ugotoviti, da stolp, naš nekdanji ponos, še vedno ostaja v prvotni, nezavidljivi in nevarni podobi. Tudi to je turizem!

Še nekaj razmišljamo vsi, ki nam ni vseeno, kakšna bo usoda Pohorja. V mesecu februarju 1988 so strokovnjaki iz Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine v Mariboru pripravili podlage za izdajo osnutka zakona o proglasitvi dela Pohorja za regijski naravni park. Gradivo je bilo posredovano Republiškem zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine in Republiškem komiteju za kulturo. Vsa zadeva se do danes ni premaknila za ped, kar kaže, da postopek teče fantastično počasi. Gre za širše in ožje pohorsko območje s 45 000 hektari površine, ki bi ga že lahko zavarovali in učinkovito ukrepali proti uničevalcem narave na zakonski podlagi. Predlagamo, da skupno podpremo zamisel o regijskem parku, saj bo le tako ostal del Pohorja neokrnjen, s čistimi vodnimi viri in neobremenjen z vsem, kar prinaša civilizacija. Ob tem je treba poudariti, da planinci smo za smučišča, a ne povsod in za vsako ceno; poskrbimo vzporedno s tem za stabilnost tal in preprečimo stihijsko uničenje vegetacije!

Planinci kličejo SOS za Pohorje tudi zato, ker je v miselnosti nas vseh premalo zasidrano spoznanje, da se pohorski gozdovi sušijo, da so glavni viri onesnaževanja sicer locirani zunaj Pohorja, a ga vztrajno uničujejo. Skoraj enakovredno

nastopata šoštanjski in zasavski bazen, pa tudi mariborsko industrijsko območje daje izdaten delež. Ustrezna zaščita ali celo zamašitev nekaterih dimnikov, ki bruhajo strup, daje zagotovilo, da ne izgubimo pohorskih gozdov. Če izgubimo te, izgubimo tudi floro, favno in navsezadnje tudi turizem. Da je stanje onesnaženosti zares kritično, potrjujejo merilne točke Areh, Slivniško Pohorje, Lovrenc na Pohorju in še kaj. Zatorej dajmo skupno podporo izdelavi metodologije, s katero bomo ovrednotili splošno družbeno škodo v gozdovih, ki nastaja zaradi onesnaženosti zraka in vseh nenačrtnih posegov v okolje!

Zgodovinar Bogo Teplý je leta 1955 zapisal: »Danes predstavlja vzhodno Pohorje s svojimi v prisojni legi ležečimi okusno zgrajenimi in z vsem komfortom opremljenimi planinskimi domovi turistično središče, kakršnega ne pozna noben drug kraj naše domovine.« Ob tem stavku lahko po 34 letih z veliko mero grenkobe ugotovimo, da Teplýjeve besede že dolgo niso več stvarnost. Zob časa, nezainteresiranost, pomanjkanje turistične in poslovne žilice, pa tudi brezbriznost so opravili svoje. Bomo znali ohraniti dediščino, ki nam je bila zaupana, ali pa bomo morda čez nekaj let z nostalgijo ugotavljali, da so pohorski domovi le še preostanek nekoga že zdavnaj minulega obdobja?

TURNO SMUČANJE V JULIJSKIH ALPAH

PRŠENJE KRISTALOV V NEDOLŽNI BELINI

MARTIN ŠOLAR

Pozdravljen mi,

*Triglav mogočnosmell!
Tri glave dvigaš drzno do neba
kot bog, čigar ime so ti nadeli,
in vsaka nosi krono od snega.*

R. Baumbach: Zlatorog

V zimskim mesecih, ko sneg pobeli območje pod Triglavom, najvišjim vrhom Julijskih Alp, se ta prelep gorski svet na severozahodu Slovenije pokaže v drugi luči. Julijske Alpe postanejo brezmejne turnosmučarske proge in pogoji so tukaj kar najboljši. Je to dovolj izkoriščeno? Mislim, da je, saj je v Sloveniji turno smučanje iz leta v leto bolj popularno, obenem pa ostaja še vedno dovolj prostora za osvajačce nekoristnega sveta.

POL LETA SMUČANJA

Julijske Alpe, ki so najvzhodnejši del Južnoalpinskih Alp, so najboljše južna gorska skupina v Sloveniji. Slovenci, ki

svoje največje športne uspehe dosegamo v veslanju na divjih vodah, smučanju in alpinizmu in s tem potrjujemo svojo genezo alpskega naroda, živimo z gorami, tako poletni kot pozimi. Dovolj zgovoren je že podatek, da je Planinska zveza Slovenije s svojimi 100 000 člani najmočnejša organizacija pri nas. Na tem sloni tudi trditev, da Slovenci svoj gorski svet in še posebno Julijske Alpe radi in pogosto obiskujemo tako kot planinci in alpinisti in seveda tudi kot turni smučarji. Smučanje v gorah ima pri nas že dolgo tradicijo. Že pred petdesetimi leti je izšel prvi zimski vodnik po Sloveniji. Z velikim razmahom alpinizma pri nas se je med obema vojnama razvilo tudi smučanje v gorah. Tudi kasneje je bilo vedno več turnega smučanja, pravi »boom« pa dejavnost doživlja v zadnjem desetletju. K temu je prav gotovo pripomogel nagel razvoj turnosmučarske opreme in tudi zasičenost ljudi s smučanjem na smučiščih.

V zimah, ki so nam s snegom naklonjene bolj kot zadnji dve, traja turnosmučarska

sezona praktično pol leta, saj se začne z decembrom, konča pa maja ali pa še kasneje. Vrhunec sezone je marca in aprila, ko je sneg že uležan, predelan od sonca, ko ni nevarnosti plazov; takrat je smučanje najboljše. Relief v Julijskih Alpah je tak, da dovoljuje smuko z vrhov, visokih skoraj 2600 metrov, pa vse do dna alpskih dolin (500 do 900 metrov). Prav z najvišjih vrhov smuka ni možna, ker so skalnati. Zaradi tega so turno-smučarsko najbolj oblegani vrhovi med 2000 in 2500 metri. Zgornji del poteka po odprtih, sicer s travo poraslih pobočjih. Gozdna meja je na višini od 1600 do 1800 metrov, višje so le posamezni macesni, ki dajejo okolici pravilčno podobo, ter rušje. Prav zaradi rušja je za smuko potrebno toliko snega, da prekrije to rastje. Smučanje skozi gozdove ni problematično, saj niso pregosti, da bi to onemogočali. V najnižjih predelih pa običajno pridemo na gozdne ceste, ki nas pripeljejo v dolino.

Nekatera območja, zlasti okrog Bohinja, Kranjske gore in Bovca, imajo že dolgo tradicijo in sloves tudi zunaj meja naše domovine. Tu so tudi številne nove gozdne ceste in smučarske naprave, ki omogočajo dostope v višja območja. Številne planinske kočje, tako tiste, ki so stalno odprte, kot tiste z zimskimi sobami, nam lajšajo ture in omogočajo daljše pohode prav v osrčje gorstva. Imamo tudi dovolj vodniške literature, med drugim trijezični vodnik o turnih smukih v Furlaniji, Koroski in Sloveniji. Vse to lajša turnemu smučarju obisk naših gora, več informacij ali celo vodnika pa lahko dobite prek agencij, Planinske zveze Slovenije in predvsem v Informacijskem centru Triglavskega narodnega parka na Bledu.

Sam veliko svojega časa namenim smučanju po brezmejnih smučiščih v hribih in plod teh mojih doživetij so opisi in osnovne informacije o nekaterih najlepših in najbolj poznanih turnih smukih v Julijskih Alpah. Izbor je seveda subjektiven, vendar upam, da bo bralce pritegnil in tudi privabil na turno smučanje.

VIŠEVNIK (2050 m) — VELIKI DRAŠKI VRH (2243 m)

Nad Pokljuko, visoko planoto, ki obsega svet, pokrit s smrekovimi gozdovi in visoko ležečimi pašniki, se v strmih travnatih pobočjih dvigajo vrhovi, ki so primerni za turno smuka in zato morda pozimi še bolj obiskani kot poleti.

Rudno polje (1340 m) na Pokljuki dosežemo lahko z avtomobilom po asfaltni cesti z Bleda (25 km). Na Rudnem polju je vojašnica, tam smo pustili avto in jo peš po gozdni cesti mahnili pod Viševnik. Po nekaj minutah smo pri spodnji od dveh vojaških vlečnic. Tam nas vojaki žičničarji prepeljejo do vrha druge vleč-

nice. S tem smo prihranili skoraj pol ure hoje, a od zdaj naprej gre zares: strmo navzgor po plazju, ki je na koncu ozek in strm, tako da je lažje, če gremo peš in smučni nosimo. Na ravnici nad plazom vzremo vrh, ki od tu daje videz drzne ojstrice. Vzpne se levo na greben in po njem ter preko vršnega pobočja dosežemo vrh.

Do sem smo potrebovali uro in pol. Odprl se nam je lep razgled na Triglav in na naš končni cilj Veliki Draški vrh. Njegova bela trikotna piramida vabi.

Vršni greben Viševnika prečimo peš. Ko dosežemo pobočja, se začne prvi del našega smuka. S smučmi prečimo najprej zahodna pobočja, nato pa prek kratkega strmega dela na vzhodni strani pridemo na Srenjski preval. Tu se obrnemo levo navzdol in se v pravilnih, užitek polnih zavojih spustimo v prostrano kotanjo Jezerce.

Zdaj nas do vrha čaka le vzpon. Pred seboj vidimo sedlo Studorski preval, desno pa vrh Velikega Draškega vrha. Malo pod sedlom zavijemo desno in po sistemu jasno nakazanih prehodov pod vršno piramido, v nekaj ključih pa čeznjo na vrh.

Dve uri z Viševnika — in že smo na drugem dvatisočaku danes! Odpočijemo se in se skrbno pripravimo na spust.

Smuka, ta najlepši del, to jadranje po kot sladkor sipkem snegu! Še preden se dobro zavemo, prismočamo po smeri pristopa nazaj v Jezerce. Še enkrat se ne bomo vzpeli nazaj na Viševnik, zato zavijemo desno in se v dolgih zavojih pripeljemo na planino Konjščico. Tu ob levem bregu potoka Ribnice usledimo pot skozi gozd in se po njej spustimo do gozdne ceste, ki ji v levem loku sledimo nazaj na Rudno polje (3 km).

TIČARICA (2071 m)

Prebudil me je lep, sončen dan. Zaželel sem si gorá, nisem pa bil z nikomer domenjen za turo. Seveda je prijetneje v družbi, zato sem šel v Bohinj, kjer imam prijatelje, s katerimi grem najraje v hribe. Tako iskanje družbe v jutranjih urah, pa še v Bohinju povrh, je precej zanimiva stvar in zahteva obilo potrpežljivosti. Zbudil sem prvega — ni bil navdušen. Drugi se je nekaj časa odločal, se odločil, da gre z mano, vendar sem moral počakati, da se je pripravil. Tretji je bil takoj zagret, a smo dele njegove opreme iskali po celem Bohinju. Ko smo bili končno nared, je prišel še četrti prijatelj, ki pa je bil za spremembo povsem pripravljen.

Sonce je bilo že visoko na nebu, ko smo se iz Stare Fužine odpeljali v Voje in od tam po gozdni cesti (8 km) na planino Blato (1100 m). V pravi zimi ta cesta ni prevozna, tokrat pa je bilo snega še malo in smo tako nadomestili zjutraj izgubljen čas. Čaka nas prelep turni smuk skozi

čudovit svet Fužinskih planin. S planine Blato sledimo kolovoz, ki nas v tričetrt ure privede na Planino pri Jezeru (1450 m). Tu stoji velik, nov planinski dom, ki je oskrbovan poleti, pozimi pa le med prazniki. Dom ima tudi zimsko sobo s šestimi ležišči. Pot sledi naprej naravni prelomnici in v pol ure pridemo na naslednjo, še lepšo planino — Dedno polje. Skoraj praviljčna okolica kar kliče k počitku, v soncu bleščeči se snežni vrhovi pa nas potegnejo naprej.

Z Dednega polja zavijemo na desno, proti severozahodu, proti dolini za Kopicco. Po krajšem strmem delu se znajdemo pod pobočji Slatne in Krede, na zahodu pa že vidimo naš cilj — Tičarico. Prečimo prostrano kotanjo za Kovačičevo glavo ter se čez strmo pobočje dvignemo pod vrh. Tičarica ima dva vrhova. Velika Tičarica je dostopna samo s plezanjem, zato se povzpemo na levi, nižji vrh Male Tičarice (2071 m).

V treh urah smo prispeli sem. Dolina Sedmerih jezer je kot na dlani pod nami, vidijo se celotne Julijske Alpe in celo tja do Dolomitov na zahodu seže razgled.

Navzdol tura ne sledi smeri pristopa, temveč se spusti na jug na planino Ovcarijo. S planine se moramo vzpeti nekaj korakov in potlej gremo po poti proti vzhodu

nazaj prek Dednega polja in Planine pri Jezeru na Blato.

Cela tura je trajala pet ur. Prijetno utrujeni in zadovoljni smo se odpeljali na pivo v Bohinj.

KOTOVO SEDLO (približno 2200 m)

Dolina Tamar, ki jo zaključuje najlepša slovenska gora Jalovec, je izhodišče za turni smuk s Kotovega sedla. Smučarija v tem delu je možna vso zimo in še dolgo tja v pomlad.

V zgodnjih jutranjih urah se s prijateljem peljeva mimo Jesenic in Kranjske gore ter v Ratečah zavijeva na levo v Planico. Tu je konec asfaltne ceste, vendar lahko nadaljujete po slabši cesti še naprej do Tamarja (1100 m), saj v dolini ni snega. V Tamarju je planinski dom, ki je stalno odprt. Še v mraku naju tu sprejme strupen mraz, ki je značilen za to dolino.

Orientacija je pri tej turi kar najenostavnejša, saj moramo le po dolini navzgor. V dobrih dveh urah prispemo že visoko pod Jalovčev ozebni. Kotovo sedlo je desno, zato moramo v to smer. Toda pozor, pobočje je plazovito, sneg je napihan!

Kljub vsej pozornosti se le zgodi: nad menoj rahlo počni in odtrga se kložast plaz, ki me seveda potegne s seboj. Na srečo snega ni veliko, vezi na smučeh se mi odpno in brez smučí se rešim iz plaznice. Smučarji, ki so nižje, se umikajo plazju in ta se ustavi 200 metrov nižje. Njegov plen so le moje smučí, ki pa jih na srečo le najdemo.

Ko malo pridem k sebi, se odpravimo naprej, saj je pobočje zdaj varno in cilj ni več daleč. V treh urah iz Tamarja dosežemo Kotovo sedlo, ki je skoraj 2200 metrov visoko. Tokrat mi ni do užitkov na vrhu, saj sem še pretresen od doživetja v plazju, zato si želim čimprej v dolino. Prijatelj me razume: odsmučava po isti poti v dolino in šele ko se ves posvetim dolgim pravilnim lokom, ki jih rišem s smučmi, mi odleže in z vriskom pokažem radost nad življenjem.

KREDARICA (2515 m)

Silvestrovo je. Ker hribovci radi pričakamo novo leto v gorah, smo se odločili za Kredarico, ki je z 2515 metri najvišja koča v Julijskih Alpah. Redno je oskrbovana v poletnih mesecih, je pa stalno odprta, ker je na Kredarici meteorološka postaja. Dva meteorologa sta v zimskih mesecih tudi začasna gospodarja v koči, zato lahko vedno dobite prenočišče in toplo pijačo.

Z Janezom sva se odpeljala v Zgornjo Radovno, kamor pridemo po cesti z Bleda skozi Gorje (20 km) ali pa z Jesenic skozi Mojstrano (15 km). Sicer pelje makadam-

ska cesta še naprej v dolino Krme (7 km), a v zimskem času ni plužena. Tako sva vzela pot pod noge že v Zg. Radovni (800 m).

Prvi del poti gre po cesti in ko se po sedmih kilometrih konča, se pot vzpne navzgor, v zatrep doline. Zgornjo Krmo doseževa po dveh urah in pol. Tu zavijemo na desno na sever in smo v pol ure pri stari lovski koči, ki nam v izjemnih razmerah služi kot bivak. Precej znancev srečava, pol poti je za nama, nikamor se nama ne mudi, saj je danes najin edini cilj priti do Kredarice. Sonce v zenitu naju greje, poleni in le stežka se odpraviva naprej.

V začetku greva strmo navzgor, zatem prečiva v levo prostrana pobočja pod Ržjo. Najstrmejši in v slabih snežnih razmerah najplazovitejši del je za skalno glavo, imenovano Kalvarija. Tudi tu sva srečno mimo. Še kratek strm hrbet — in že stojiva pred Triglavskim domom na Kredarici.

Precej poti je za nama, 1700 metrov višine in šest ur vzpona. Po poti sva srečala veliko ljudi, tudi v koči je že živahno; veliko znanih obrazov vidim. Odpočijem si in se okrepčam, nekako pa mi ni všeč vsa ta množica. Ljudi je preveč za moj okus, zato se mi porodi ideja. Polna luna je, počakal bom, da vzide — in potem smučanje v mesečini!

Janez ni navdušen, ostal bo z družbo v koči. Poslovim se od prijateljev, jim želim sreče v prihajajočem letu, zame pa se začinja nova pustolovščina. Po smeri pristopa se spuščam v dolino. Sneg ni najboljši, tudi vidljivost seveda ne, tako da padem večkrat kot ponavadi. Še kar srečujem ljudi, res bo tesno v koči in to potrjuje pravilnost moje odločitve.

V Zgornji Krmí me za nekaj trenutkov zagrne tema, kajti mesec je skrit za vrhovi. Tipajoč le pridem na z mesečino osvetljeno pobočje in naprej gre hitreje. Kmalu sem v dolini, čaka me pa še zanesena cesta. Smučina je poledenela, pot gre rahlo navzdol, veter mi žvižga okoli ušes, ko se v fantastičnem drncu peljem po čarobno osvetljeni beli pokrajini. V takih trenutkih je res najlepše biti sam s svojimi mislimi in občutki.

Kar prehitro sem pri avtomobilu.

RODICA (1966 m)

Na Rodico, enkratni smučarski vrh v grebenu Spodnjih Bohinjskih gora, se lahko odpravimo večkrat v sezoni, saj je vrh lahko dostopen, tura ni dolga, smuka pa je med lepšimi v Julijskih Alpah.

Mi smo se odločili, da gremo na Rodico v začetku aprila, v času najboljših razmer in ko alpinistični odsek iz Bohinja organizira množični turni smuk. Zborna mesto je pri spodnji postaji gondolske žičnice

na Vogel v Bohinju. Organizatorjem se moramo zahvaliti za popust na gondoli, ki nas v nekaj minutah prepelje tisoč metrov višje. Pomagamo si še z dvema sedežnicama do najvišje točke smučišča (približno 1800 m). Odkriva se nam morda najmočnejši pogled na osrednji del Triglavskega pogorja.

Vrh Rodice je v grebenu na levi in kaže svojo značilno trikotno podobo. Domači alpinisti nas povedejo za seboj.

Najprej se spustimo dobrih sto metrov v kotanj, jo prečimo na desni in ko pridemo pod najnižji in najpoložnejši del grebena, se prične vzpon. Sto metrov dolga grapa je precej strma, toda stopinje so dobre in tudi vršno ograjo so naredili organizatorji. Na širokem grebenskem hrbtu nadaljujemo spet s smučmi. Ta del je eno od najlepših turnosmučarskih popotovanj, le vršni vzpon, ki ga opravimo po desnem ali levem grebenu, zahteva nekaj več navora. Na vrhu je prijetno, le premalo prostora je, saj je turnih smučarjev čez sto. Ker smo z Vogla potrebovali le dve uri, imamo čas in nekateri se spustimo po vršni vesini in gremo potlej še enkrat na vrh. Smer smuka je označena z zastavicami.

V jasnem vremenu res ni dvomov o smeri, v megli pa je lahko smuk z Rodice orientacijsko zelo zahteven. Ko prismočamo na planino Suho, čaka tiste, ki so prvič na turnem smuku z Rodice, prijetno presenečenje. Gostitelji nudijo okrepčilo, čaj, kozarček žganja — in vsak dobi v spomin na udeležbo priložnostno medaljo. Po slovesu od prijaznih domačinov nadaljujemo skozi bukov gozd; pravi »super-G« med drevjem je to. Po četrte ure prispemo na cesto in smučamo naprej po njej. Smer vodi naprej kratko na zahod, potem daleč, več kilometrov, proti vzhodu in nazadnje strmeje navzdol na jug. V dobrih razmerah prismočamo prav v dolino v Ribčev laz. Za nami je tako 1500 metrov višinske razlike smučanja in lepih doživetij.

Drugo leto pridemo spet.

KRN (2245 m)

Verjetno najidealnejši turnosmučarski svet v Julijskih Alpah je Komna. Ta visoka planota z nadmorsko višino okoli 1500 metrov je izhodišče za ture v vse smeri. Izbiramo lahko med lahkimi in kratkimi turnimi smuki. (Kal, Lanževica), kratkimi in zahtevnimi (Podrta gora, Mahavšček), kot tudi bolj oddaljenimi turami, kot sta Krn in Kanjavec.

Na Komni je vse leto odprt planinski dom, eden od največjih pri nas, praktično hotel. Od Bohinjskega jezera nadaljujemo po cesti še nekaj kilometrov do Savice. Opremo nam lahko na Komno prepeljejo s tovorno žičnico, sami pa po stari vo-

jaški poti s številnimi serpentinami peš prispemo v dobrih dveh urah v Dom na Komni 1520 metrov visoko.

Krn je dolga tura in najprimerneje je, če v domu prenočimo. Zjutraj je treba zgodaj na pot, naša smer pa gre proti zahodu, kjer po dolini Gracije (pot je označena z zimskimi, turnosmučarskimi markacijami) v uri in pol pridemo na Bogatinsko sedlo (1800 m). Pred nami je smuk proti Krnskem jezeru, ki leži v isti smeri 450 metrov nižje. Zgodaj je še, sneg je pomrznjen, da se kar iskri pod smučmi. Ena — dve smo pri jezeru, zaledenelo je in tako nam je pot čeznej najpripravnejša.

Na koncu jezera si privoščimo počitek in zajtrk obenem, prvo jutranje sonce nas obsije, to vse skupaj pa nas žene naprej. Masiv Krna je nad nami, vzpenjamo se prek prostranih snežišč. Naš orientir je Krnska škrbina, najnižja točka med Krnom na desni in Batognico na levi. Strmina prav pod škrbino je huda in čezno pridemo lažje peš kot pa s smučmi na nogah, pa tudi cepin ni odveč. Naj nas na poti ne preseneti zarjavela žica, v skalo vklesani bunkerji in mnoge kaverne! Tu je namreč v I. svetovni vojni potekala soška fronta.

Ko pridemo v škrbino, se obrnemo na desno in pod grebenom na južni strani dosežemo vrh. S Komne smo potrebovali pet ur in zato počitek prav na vrhu ali pri zavetišču 50 metrov nižje prav pride. Smučanja navzdol se ne dá opisati z besedami; za nami ostajajo le sinusoidni sledovi v spomladanskem firnu. Pri jezeru se ustavimo, nekateri celo zadremamo za nekaj minut.

Turni smuk s Krna ima eno samo napako in ta nas zdaj čaka: v vročem opoldanskem soncu se moramo povzpeti nazaj na Bogatinsko sedlo. Seveda se nam pot vleče kot kača, a v poldrugi uri smo le na sedlu. Sedaj gre v glavnem le še navzdol.

Popoldne je že, ko pridemo v kočjo in po celodnevni turi, utrujeni in z od sonca ožganimi nosovi delamo načrte za naslednji dan.

KANJAVEC (2568 m)

Čeprav smo bili prejšnji dan na Krnu, nas odlične razmere in naša velika želja privedeta do današnjega turnosmučarskega cilja. Gremo na Kanjavec, najvišji hrib v Julijskih Alpah, s katerega se dá smučati prav z vrha. Komna morda ni najboljše izhodišče za Kanjavec, vendar smo tu in druge izbire ni.

Tura je dolga in zato se še v temi zapodimo proti Dolini sedmerih triglavskih jezer. Pot je ves čas označena z zimskimi markacijami. Tema je, hitimo vsak zase in le sopenje spredaj ali zadaj mi pove, da nisem sam. Tura je v začetku

razgibana, gre gor in dol, šele v Lopučnici se začne konstantno dvigati. Dva prijatelja me ujmeta, nič ne vemo, koliko jih je še za nami. Mimogrede smo pri koči pri Sedmerih jezerih: le dve uri smo potrebovali do sem, čeprav je običajno potrebna še ura več.

Po dolini navgor mi gre spet odlično; v dolgem diagonalnem koraku hitro napredujem in spet hodim sam. V strmini pod Hribaricami zagledam dve postavi pred sabo, vendar se razdalja med nami ne manjša.

S Hribaric, planote pod vznožjem Kanjavca, na vrh ni več daleč. Usmerimo se na levo v sedlo med dvoglavni vrh in s sedla na desni, višji vrh. Močno utrujen, predvsem zato, ker sem hodil na vrh štiri ure namesto šestih in ker sem lovil pred sabo eno od vidnejših imen slovenskega alpinizma ter reprezentanta v smučarskih tekih, sem se na vrhu zadržal precej dolgo. Počakali smo še druge prijatelje, ki so ravno tako prišli na hrib, a manj utrujeni. (Nauk te zgodbe je, da v gorah ni potrebno brez razloga hiteti.)

Čakal nas je še dolg smuk: najprej na Hribarice, z njih pa proti jugu v smeri proti Debelemu vrhu. Tu mogočno široko goro obidem na levi, vzhodni strani in prismočamo na Lazovski preval, od koder se spustimo na Planino v Lazu (1560 m). Eden od prijateljev ima tu stan, kjer se malo pogrejemo in odpočijemo. Z Laza se nato najprej malo dvignemo (gremo še kar proti jugu) in ko pridemo na staro »furmansko« pot, je orientacijskih težav konec. Po poti se spustimo na cesto na pianini Blato, kjer je bilo izhodišče za našo turo na Tičarico. Tokrat je snega precej več in po cesti se lahko prismočamo prav do Stare Fužine. Najlepše je pač, če s turnih smukov lahko prismočamo prav do doline.

Za nami je torej najdaljši (2000 metrov višinske razlike, 15 km) turni smuk v Julijcih.

Smrt Yuka Makija

Na Japonskem je pred nedavnim v 95. letu starosti umrl legendarni gornik Yuka Maki. Maki je pripeljal, kot se je pred tedni spominjal v enem od švicarskih časnikov Samuel Brawand, eden od Makijevih tedanjih vodnikov, leta 1920 na večino vrhov v ožjem območju gorske pokrajine okoli Grindelwalda. Leto dni pozneje, ko je že imel za seboj vrsto lepih vzponov v gorski pokrajini okoli Zermatta, je 10. septembra s svojimi tremi vodniki kot prvi pripeljal od vznožja do vrha na vzhodni vrh Eigerja. Iz veselja in zahvale zaradi uspelega podviga je Maki podaril za takratne razmere znatno vsoto 10 000 frankov za gradnjo planinske kočje na tej gori. Leta 1924 je društvo gorskih vodnikov iz Grindelwalda postavilo na grebenu v višini 3355 metrov zelo preprosto gorsko zavetišče, ki je še zdaj izhodišče za karseda hvaležno izpostavljeno štiri do peturno plezanje po grebenu.

PRELAZI NA SEVER HIMALAJE

DARIO CORTESE

Kar se poti same tiče, še nismo opravili s svojimi prelazi. Za zelenimi terasami Lingsheda in njegovo gompo nas pričakata dva vzpona; ogrevanje za drugega pomeni (spet) spust dol do rečice, potem pa počasi, počasi, tisoč metrov gor do dobrih 4700 metrov visokega Hautama La. Velja še opomba ob transkripciji ladaških geografskih imen. Stvari niso nikjer napisane enako: v eni knjigi bo ime tako, v drugi drugačno in na zemljevidu spet nekaj tretjega. Tale zadnji omenjeni prelaz na karti najdemo kot Anuma La, tako da s stalno orientacijo glede imen ne gre računati.

Res so zanimivi tile prelazi, ampak včasih jih je pa že preveč na kupu. Tale zadnji nas pripelje do rahle spremembe: precej ozko rečno korito, po katerem hodimo, obdajajo suhobna pobočja, dno pa nekajkrat prekinejo snežni mostovi. V ozkih dolinah se čez zimo nagraden sneg ne stopi v celoti in ostanejo veliki beli kupi, ki se včasih raztezajo tudi po več deset metrov daleč po rečni strugi. Sneg je na začetku poletja še trd in dokler snežni most ne postane pretanek, je hoja po njem najugodnejša bližnjica v dolini ali pa olajšanje pri prečanju reke. Kar se pa tanjšanja snežnih mostov tiče, lahko proti koncu poletja postanejo ti precej nevarni.

KRALJEVINA ZANGLA

Rečna struga pred nami se sprevrže v pravi kanjon, ki nas bo kmalu pripeljal do zadnjega prelaza pred prehodom v dolino Zanskar. Prej se za eno noč ustavimo pri pastirjih jakov, kjer je popestritev jedilnika neizogibna: svež jakov sir, jogurt in mleko. Prelazi gor ali dol, še tega zadnjega bomo zmogli (takole deveti v tednu dni hoje), da se bomo lahko zagledali v čudovit svet reke Zanskar, ki se med številnimi grebeni v soteskah izgublja na sever v smeri Ladaka, kjer se v vsej svoji rjavini zlije v prav tako rjav Ind. Mi pa gremo v drugo smer, ob toku reke gor, kar pomeni hojo po precej položni široki dolini vse do Paduma, glavnega mesta Zanskarja.

Končno — za nekaj časa smo opravili s prelazi: le še spust do doline Zanskarja in po njej naprej. Zdaj postane hoja že kar preveč predvidljiva, bolj ali manj po ravnem, včasih celo po sipkem pesku, ki bi ga z malo domišljije imenovali za mivko kakšne plaže. In res nisem pri-

čakoval tako visoko tako finega prahu po tleh.

Mimo pride Zangla, ena izmed dveh bivših kraljevin v Zanskarju. V 15. stoletju je namreč kralj prej enotni Zanskar razdelil med svoja dva sinova na samostojna dela s sedežema v Zangli in Padumu.

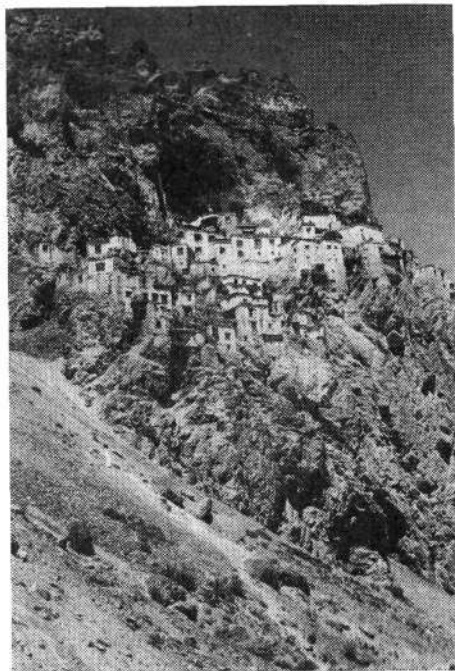
Poleg vasice Zangla, ki se stiska pod močno erodiranimi stenami, se na bližnji vzpetini še vedno bohati bivša kraljeva palača. Most pa, ki povezuje oba rečna bregova, je zaradi starosti postal že prenevaren za prehod in je eden izmed zadnjih visečih mostov v Zanskarju. Vedno bolj jih nadomeščajo grajeni mostovi.

Pred nami je le še vedno širša dolina do Paduma, ki s svojimi tisoč prebivalci leži tik pod Himalajo, seveda na njeni severni strani. Mesto se je naselilo ob sotočju dveh rek, Doda in Tsarap, njuno nadaljevanje, reko Zanskar, pa sedaj že malo poznamo.

NAJVEČJA GOMPA

Pred Padumom (3300 metrov), ki ni nič posebnega, le nekaj trgovinic in hiš (do sem vodi precej razmajana cesta iz Kar gila; dva dneva vožnje), se spleča ustaviti v Karshi, vasici, ki leži ob robu doline pod mogočno gompo, ki je s 160 lamami največja v Zanskarju. Dobesedno zažrta v stene leži gomba kot posebno majhno naselje bleščečih se belih zgradb v rjavini okolice nad vasjo Karsha. Zgradbe gompe se v stopničastem razporedu spuščajo po strmem kamnitem pobočju, podobno kot v Lingshedu. Z vrha se ponuja veličasten pogled proti Padumu in himalajskim vrhovom nad njim in prvič na trekingu srečamo bolj »zaresne« ledenike in prek 6000 metrov visoke vrhove. Pogled pa se kar razleze po široki dolini, kjer se stekata prej omenjeni reki, na rjava erodirana pobočja doline, po kateri smo prišli in ki na svojih robovih skriva redke drobne vasice. Padum v daljavi kaže svoje razmetane zgradbe, za njim se da slutiti dolino reke Tsarap, po kateri se nadaljuje naša pot. Himalajski vrhovi, ki se dvigujejo nad vsem tem, dajo prostora še eni dolini, dolini reke Doda.

Čez vsa ta širna podolja nas pripelje krajša pot do Paduma. Ponavadi je to deveti ali deseti dan trekinga in — saj ne bi verjel — vse je ravno! Nič vzponov, nič spustov: odkar smo prišli do doline reke Zanskar, je postala hoja umerjeno ravninska (čeprav nad 3000 metrov visoko). Zadnjih nekaj kilometrov do Paduma pa nas pričaka ena sama ravnica

Phuktal gomba, Zanskar

z namakalnimi kanali, polji ječmena in razmeroma na gosto posejanimi zgradbami.

Če zaokrožimo geografsko podobo Zanskarja: približno 300 kilometrov dolgo območje sestavljata dolini omenjenih rek, ki se pri Padumu združita, kasneje pa skozi ostre kanjone (ravno pri vstopu vanje smo prišli tudi mi iz Ladaka) ena reka prodre skozi gorovje Zanskar do Inda. Zanskar leži tik za Himalajo in dobi malce več padavin kot Ladak, zanj pa je značilno še to, da so dostopi možni samo prek visokih prelazov. Ravno zato je precej obljubena zimska pot domačinov iz Zanskarja v Ladak kar po zmrznjeni reki Zanskar skozi vse njene kanjone.

HOTELI Z BOLHAMI

Padum, kot omenjeno, ni nič posebnega. Tam lahko pustimo kup rupij za drage sokove iz Kašmirja ali kakšno bolj močno hrano. Tukaj je precej Kašmircev in celo Indijcev, ki jih poleti sem pripelje možnost zaslужka in vodijo preproste restavracije in čajnice. Kar se stalno nastanjenega prebivalstva tiče, pa med prevladujočimi Zanskarci preseneti majhna muslimanska manjšina, ki se je tu naselila sredi prejšnjega stoletja. Prvič na poti se ponudi tudi možnost spanja v »hotelih«, izbira med njihovimi bolh polnimi trdimi ležišči in nekakšnimi prostori za kampiranje pa ni pretirano bogata. Prav-

zaprav je najpametneje nadaljevati kot prej, to je raje v šotor in spalno vrečo kot v »hotel« med bolhe (čeprav lastniki vneto zatrjujejo, da pri njih že ni nikakršnih »bedbugs«).

V Padumu se za nekatere trekning tudi konča; po desetih dneh hoje je možnost razmjanega prevoza (enkrat dnevno avtobus ali priložnostni kamioni) po preluknjani počasni cesti do Kargila pač preveč mamljiva. V nasprotnem primeru pa se nadaljevanje kar sámo ponuja. Dodatnih osem do deset dni hoje nas pelje po dolini reke Tsarap vzporedno s smerjo Himalaje (proti jugovzhodu), da bi se končno prek 5096 metrov visokega prelaza Shingo La (Shing-kun La; kolikor virov imate, skoraj toliko boste našli različnih imen za isti kraj ali prelaz) povzpeli prek Himalaje indijskim nižavjem nasproti (vmes je le še prav tako tibetansko območje Labul in Spiti). Toda lažje napisati kot prehoditi!

V Padumu se je končala tudi pot za Sonama in njegova dva osla, kar je bilo že prej dogovorjeno. Na hitro najdeva prosto mulo v neki trekinški odpravi, spraviva stvari nanjo — in gremo.

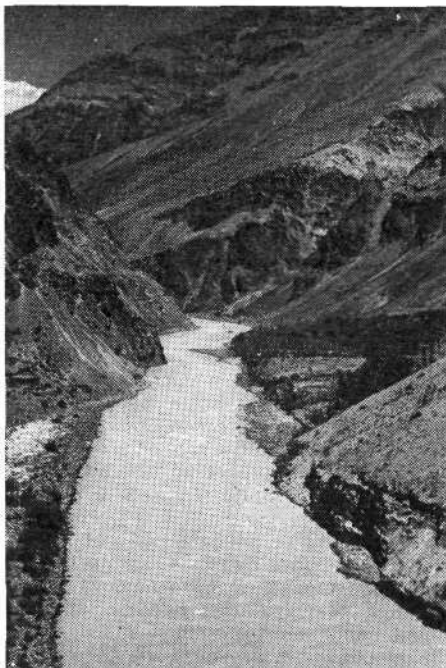
Če bi bila kaj vraževerna, pa bi verjetno pot kar isti dan nehala; mulo je namreč zvečer pobralo. Bolj počasi sva se po svoje vlekla za skupino in malo pred kampom tistega dne srečala mulovodca ob na tleh ležeči napihnjeni živali. »Finiš« — to je bil njegov edini komentar. Pač, zgodi se!

ZGODNJE VSTAJANJE

V primerjavi s potjo do Paduma po številnih prelazih je drugi del le položno dvigovanje po dolini Stod, ki končni in edini pošteni vzpon pokaže šele na koncu pri hoji na Senge La. Počasi vijugava in obirava krajše ovinke, majhne vzpone in spuste ob reki Tsarap. Ampak okolica! Ta je skupaj z gompami spet nekaj izrednega! Ko se jutranja svetloba razlije po vrhovih in z gotovostjo daje pričakovanje še enega lepega sončnega dneva, iz jutranjega mraka zrastejo lesketajoča se polja ječmena z nekaj belimi tibetanskimi hišami v ozadju, za katerimi se še v mraku izgublja globoka struga Tsarapa. Kontrast, ki mu skorajda ni para.

Sploh sta Ladak in Zanskar deželni kontrastov. Sveže pobeljena gomba ali čorten se ostro izrisujeta na podlagi rjavega skalovja, kamor se je vgnezdila gomba. Ali pa cela vrsta belih čortenov nedaleč stran, ki je pravi mejnik med modrino neba in rjavo zelenim nasprotjem pobočij in dolin. Fantazija barv in svetlobe v tako preprosti obliki!

Sonce je veliko prijaznejše v svojih jutranjih in večernih kontrastih kot pa v jakosti. Čez dan je osvetlitev tako močna, da je zaščita oči in izpostavljenih nepo-

Reka Tsarap pri Phuktal gompi

kritih delov telesa nujna, drugače jo odnesemo z bolj neljubimi spomini na tibetansko sonce. Zato: vstajati in začeti hojo zgodaj... No ja, laže je to reči, kot pa se ob šestih zjutraj v mraku izmotati iz tople spalne vreče.

Zložni poti pod Shingo La tako ne bi posvečal posebne pozornosti. Izjemo je treba narediti, in to nujno, pri Phuktal gompi. Ta je nekaj tako veličastnega, da jo je preprosto treba videti, da začutiš okolico in umetnost bivanja v njej. Ker Phuktal leži dve uri hoje stran od glavne poti, se pri odcepu zanjo ponavadi vzame »day off«, ki se ga izkoristi za sprehod do gompe. Ta je stisnjena v steni nad reko Tsarap (pozneje nadaljujemo pot ob njenem pritoku, ki izvira pod Shingo La) in je ne vidimo, dokler nismo le nekaj sto metrov stran od nje. Za ovinkom presenetijo številni maniji (molilni zidovi, na ploščatih kamnih na njih je izpisana molitev, univerzalna mantra Om Mani Padme Hum) in beli čorteni, ki v najbolj čistem simbolizmu predstavljajo Budov duh.

Pogled v stene nad njimi pa razkrije Phuktal gompo. Ta sploh ni videti kot delo človeških rok, ampak kot orjaški organizem, ki kipi iz sten. Kot da bi stolpate bele zgradbe zrastle iz skal, izrisuje jih pa še tema votline, pod katero in pred katero je zrastle gompa. Drobne molilne zastavice plapolajo na vrvi visoko nad vsemi zgradbami gompe in potekajo od enega konca votline do drugega. In to še ni vse! Nad votlino raste veliko drevo,

v popolnoma goli pokrajini pa ni sicer nikjer drugje nobenih dreves. V votlini je še izvir vode, kar je tudi nenavadna stvar.

Ko si enkrat na vrhu gompe, pri votlini, drugih zgradb ne vidiš pred seboj, ampak pod seboj. Preplet strmih hodnikov in stopnic pa sploh omogoča hojo po gompi; velikokrat so hodniki vsekani kar v živo skalo. Globoko spodaj so vrste čortenov in manijev, mimo katerih vodi pot do gompe, na drugi strani reke pa nekaj hiš in polj, sicer pa nič razen znanih barvnih tonov gorske pokrajine.

RASTLINSTVO V DEŽNI SENCI

Od zaselka Purni, kjer se odcepi pot proti Puktalu, se po dolini gor proti Shingo La vasice vedno bolj redčijo in en sam dan hoje pripelje do zadnje. To pomeni še zadnjo možnost nabave čanga in campe in prijeten večerni počitek pred končnim vzponom prek Himalaje. Pot od Kargyaka, zadnje vasi, je lahko prav lepa, če nas ne mučijo posebni problemi prebave, pri katerih vsako spuščanje vetrov pomeni počep za bližnjo skalo. Pri nekajkratnih zaporednih prezračevalnih potrebah pa postane vse skupaj precej zoprno. Ampak vseeno — bližina Himalaje in pogledi na njena severna pobočja odtehtajo svoje.

In, končno, kar se rastja tiče, pridemo do prvih »naravnih nasadov« modrega maka, ki je tako značilen za himalajske dežele. Na vlažnih rastiščih nad pravimi polji planik srečamo precej rastlin tega rodu (tukaj prevladuje le ena vrsta, *Meconopsis aculeata*). Rod *Meconopsis* se od našega maka razlikuje le po plodu, ki ima majhen kljunec.

Če se še enkrat na kratko ustavimo pri rastlinstvu — dežni senci, ki jo ustvarja Himalaja, je primerno tudi rastje. Grebeni in doline Ladaka in Zanskarja so večinoma goli, dreves ni nikjer razen nekaj umetno nasajenih topolov ali marelic. Srečujemo le nizko grmičevje in rastline, ki se od daleč kar skrijejo v rjavih pobočjih. Toda le od daleč! Pozornejši pogledi razkrijejo marsikaj. Polja ječmena in bolj redke leče ali celo graha so tako ali tako zaščitni znak zelenja, medtem ko gorsko rastje ni ravno bogato, je pa vseeno pestro. Ena od značilnih skupin rastja je že prej omenjena na bolj vlažnih območjih v okolici namakalnih kanalov in rek. Le v bližini prelazov oziroma sploh na višjih legah pa srečamo različne vrste visokogorskih predstavnic družine križnic (*Cariophyllaceae*), jegliče (*Primula* spp.), oklepe (*Androsace* spp.), vetrnice (*Anemone* spp.) in podobne. Na prostranih suhih pobočjih najdemo različne vrste iz rodu *Caragana*, veliko različnih grahovcev (*Astragalus* spp. — oba sta predstavnika družine metuljnic), tibetanski čišljak (*Stachys tibetica*), tu je še kakšen luk (*Allium*

spp.) ali pa bodeče kosteničevje (*Lonicera spinosa*). Izbiro rastja našega območja dopolnijo še tibetanski srobot z lepimi rumenimi cvetovi (*Clematis tibetana*), pasji jezik, bližnji sorodnik gabeza (*Cynoglossum* je ime rodu), močno dišeča orlica (*Aquilegia fragrans*), ne moremo pa tudi mimo predstavnic rodu *Saussurea*, kosmatulj. Te prijazno zakosmatene rastline iz družine nebinovk (*Asteraceae*) — nekatere druge so videti že kot prave gorske »solate« — srečujemo povsod po visokogorjih Azije in tudi pri nas najdemo tri vrste. Sicer pa, kot omenjeno, je to le izbira.

EDINI PRAVI PRELAZ

Tako nas ravno mimo modrega maka, ki mu barva cveta daje ime, planik in rdečih prostranstev svetlina (*Epilobium* sp.) na prodišču v rečni strugi peljejo zadnje dolinske poti. Nad nami se vzpenja Gumburanjon, impozanten kamnit vrh, ki svoje dobrih 6000 metrov visoke sosede po višini sicer ne dosega, zato pa je z osrednjim položajem v koncu doline in visokimi stenami, ki se zožijo v ozek zobat vrh, videti — brez pretiravanja — veličastno. Brez posebnih strmin pridemo na Shingo La (vmes je še eno spanje v precej svežem okolju zgornjega Lakonga, enega konca prejšnje doline, na približno 4500 metrih visoko). In končno nekaj hoje po stalnih snežiščih in ledenikih proti vrhu prelaza.

In prvi (in edini) »pravi« himalajski prelaz na vsem trekingu! Do tedaj so porabo kisika povečevala le ožja sedla, medtem ko Shingo La spada med tiste prelaze, ki z dobrim kilometrom širine upravičeno postavljajo vprašanje, kje gre zdaj tukaj pot. Ampak ne: gaz nas pripelje do zanesljivega znaka, kupa kamenja in molilnih zastavic, ki označujejo vrh prelaza. Naokrog s svojimi stenami in ledeniki kraljujejo dobrih 6000 metrov visoki vrhovi. Tak pogled za do sedaj prehojeno pokrajino ni bil ravno značilen.

Kar ostane, je le še spust do reke, ob kateri pridemo do Darche. Spet je laže napisati kot ovinkariti dol. In ko nas do reke loči le še zelo strmo pobočje, vemo, da je pred nami še zadnje spanje v šotoru. Naslednji dan se ob reki lagodno, to je v stalnem prečenju ledeniških in rečnih nanosov, spustimo do majhnega zaselka z imenom Darcha, ki leži ob cesti Leh—Manali.

Konec trekinga je veliko manj spektakularen kot njegov začetek.

In konec je skoraj tritedenske norije med prelazi, zasneženimi vrhovi, veselimi domačini, ledeniški rekami, prebavnimi motnjami, organiziranimi skupinami, puščavskimi hribi in zelenimi polji ječmena; med čangom in campo, med gompami in

molilnimi urami, med kristalno čistim zrakom in rjavo deročo reko Zanskar, med nebom in Zemljo... Človeka se takole lahko spet loti evforija.

VULGAREN IZTEK TREKINGA

Od Darche dalje sta možnosti spet dve — avtobus ali kamion; priporočljiva je druga, ko kar ni mogoče verjeti, po kakšnih cestah se da voziti skozi pokrajino Lahul (v katero smo prišli prek Shingo La) in, spet, kako dobri so indijski vozniki kamionov.

Prelaz Rothang, nekaj nad 3600 metrov visok, pa pomeni vstop proti gozdnatim južnim obronkom Himalaje in mestu Manali. To je značilno indijsko turistično mesto, tako imenovani »hill station«, kamor poleti bežijo Indijci pred vročino in vlago monsuna.

Tak iztek trekinga deluje po vseh teh dnevih odmaknjene visokogorske puščave in skritih tibetanskih samostanov — blago rečeno — vulgarno. Zato se hitro sprava na avtobus in domov. Možnosti sta v glavnem dve: do Delhija in na letalo in si v dveh ali treh dneh doma, ali pa prek Pakistana, Irana, Turčije in Bolgarije do Ljubljane. Čas potovanja se pošteno podaljša — približno 14 dni —, zato je pa cena simbolična, kakšnih 70 do 80 ameriških dolarjev. Odločiva se za drugo možnost in se konec avgusta priklativa domov. Verjemite, spleščalo se je. In sicer vse po vrsti!

Everest potrebuje pomoč

Zadnja leta naštejejo vsako leto na ledeniku Kumbu pod Everestom, najvišjo goro sveta, kakšnih 10 000 ljudi, deloma članov alpinističnih odprav in deloma planincev in trekingarjev. Zato seveda ni presenetljivo, da ti neštivilni obiskovalci vse bolj onesnažujejo območje pod to goro. To je pred nedavnim sporočila uprava narodnega parka Sagarmatha, kot se imenuje Mount Everest v šerpovskem jeziku. Tako so se alpinisti iz Colorada v ZDA odločili, da bodo letošnjo jesen odšli na enomesečno očiščevalno akcijo, ki jo bodo izvedli pod patronatom UIAA in pod geslom »Ciste gore«. V sporočilu ob tej akciji je rečeno, da s tem ta problem seveda ne bo rešen, ampak bo treba območje močneje nadzorovati in ugotavljati, ali vsak alpinist in obiskovalec območja v resnici opravi vse, kar mora obiskovalec gorā in ali v resnici odnese na lastnih ramah ali z najetimi transportnimi živalmi ali transportnimi sredstvi iz parka vse, kar je vanj prinesel.

Stoletnik na Fudžiju

Pred kratkim je prišlo iz Japonske sporočilo, da je 101 leto star Japonec Teniči Igarashi prišel na vrh japonske gore Fudžijame. Kar tri dni je trajalo njegovo naporno potovanje, ki ga je kajpada opravil vseskozi peš.

KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

VZVALOVANA BIT

MIHA ŽUŽEK

»Tu je knjiga, ki zna ubirati žlahtni rez med srcem in razumom, med kulturo in življenjem, med mislijo in dogodkom. V njej vidim visoko kvaliteten prispevek ne samo slovenski katoliški pismenosti, ampak tudi širši slovenski diaristiki.« To je med drugim zapisal na zavihek knjige Mihe Žužka »Vzvalovana bit« Alojz Rebula. Ta knjiga skoraj žepnega formata na nekaj več kot 160 straneh je izšla čisto zadnje dni lanskega leta, izdal pa jo je Župnijski urad Ljubljana Dravlje in je med tem že skoraj popolnoma razprodana.

Pravzaprav to niti ni nenavadno in preseñetljivo: v sedanjih časih površnosti in hitrega življenja si Miha Žužek za vsako stvar, za vsak dogodek in premišljevanje vzame čas — »v gorah, v zvezdah, v molekulah, v drami zgodovine, v najrazličnejših življenjskih situacijah«; kot pravi v predgovoru h knjigi Alojz Rebula, išče avtor Boga, tisti, ki ne verujejo, pa bi lahko v vsem tem iskali kaj drugega in o tem globoko premišljevali.

V knjigi, ki je pred nami, je kakšnih 300 kratkih premišljevanj o naravi in življenju, o zemskem in nadzemskem; in ker je avtor tudi gornik, je v knjigi tudi marsikaj o gorah in marsikatero premišljevanje na gorskih poteh.

Z dovoljenjem avtorja ponatiskujemo iz te knjige nekaj razmišljanj, povezanih z gorami, knjigo pa kljub pretežno verski vsebini priporočamo v branje tudi nevernikom; vsak bralec bo najverjetneje ob vsakem premišljevanju v publikaciji za nekaj trenutkov odložil knjigo in se v mislih potopil globoko vase. (Op. ur.)

POTOPITEV V GMOTO BIVAJOČEGA

Svečnica 1989.

Rekorden anticiklon. Spuščam se s Kratkih plazov proti Voglu, za ovinkom nas preseneti prizor, ki presega vsako pravljico: onstran Bohinjskega jezera se pred nami razpostavi celotna gmota Julijcev, s Triglavom na vrhu. V vsej svoji mogočnosti, od zahoda do vzhoda, od jezera v globokem kanjonu v nebeško čistino. Sicer je ta panorama znana kot ena najmogočnejših pri nas, toda v dnevni svetlobi je bolj podobna dvodimenzionalni sliki. Sedaj pa jo poševni žarki zahajajočega sonca razčlenjajo v sto gor, vsaka od zahodne strani gorí v neizrekljivi pastelno rdeče rjavi svetlobi, vsaka v svoji obliki, trikotni, pravokotni, stožčasti, kakršnikoli; od vzhodne strani pa je temna,

modra, rjavkasta, zelenkasta — v neopisnih odtenkih.

Med nami in ogromno panoramo so po ozračju razvešeni pasovi svetlobe neopredeljivih barv, kar še okrepi vtis, da gledamo sanje, ne resničnost.

A šele nebo! Ni ne vem kako rdeče, toda v šestdesetih letih svoje zavesti ne bi mogel izbrskati podobnega. Na dnu so nenavadne modre barve, nad njimi rožnato vijolične, še višje belo žareče — kar čutiš, da v njih gorijo stotine kilometrov oddaljene visoke sfere.

Nebo kot zastava, ugotavljajo mladi.

Stali smo in strmeli: nasproti nam lebdi ta neznanska gmota bivajočega! Da, sem sklenil, prav ta izraz bom uporabil, ko bom prizor uvrstil v nastajajočo knjigo.

Lahko bi te resničnosti ne bilo, pa je! Lebdi v gloriji, čez nekaj trenutkov bo ugasnila, a bo tudi ponoči visela v praznini vesolja z vsemi svojimi skritimi zatrepi, stenami, skalami... če jo bo kdo občudoval ali ne.

Toda skoz to gmoto zrem v še mnogo večjo resničnost. V neznanskost osvetilij, strahotnost njihovih dogajanj, najbolj pa tistih s področja življenja in duha, veličasten pohod Človeka skoz Zgodovino, skoz krvave klance greha v velikonočne zarje. Milijarda vrhov, vsak ima svoje stranice, prepade, brezna, police s cvetjem.

Pripis: Ko sem se vrnil domov, sem prelistal časopis. V Književnih listih v Delu sem našel nadvse zanimiv pogovor s pisateljem Alojzjem Rebulo. Med drugim je povedal, da si kot pisatelj želi »čim globljo potopitev v gmoto bivajočega«. Skozi to se mu — očitno — razodeva še Gmota iz ozadja.

Pogovor je izšel — na svečnico 1989!

Zdaj razumem, kako da čutil pisatelj kot duhovno sorodnega. Požiram ga — dobesedno: hrani mi duha.

POJOČA SLOVENIJA

Vsa nazobčana. Kamniške Alpe, Karavanke — z belimi ogrinjali čez visoka pleča.

Vlak brzi proti Gorenjski. Nad dolino Save stoji Triglav kot Pontifex Maximus — veliki svečenik — in mašuje s svojimi diakoni, ogrnjanimi v bele dalmatike. Vsa liturgična ekipa dviga ponosne glave v sinjo, sinjo sinjino.

Triglav od žirovniške planote.

Triglav od Blejskega jezera.

Triglav iz Bohinja.

Triglav nad jesenskimi tratami, zlatečimi se praprotni, krvavo rdečimi gozdovi.

Sinji eter, žareča belina, zeleno razkošje.

Čemu ta potrata? Kdo se sploh zmeni za te neštete jase, gozdne hrbte, pozabljene potoke?

Za milijone človeških usod?

Poleti sem doživel v Logu pod Mangartom ne dan, temveč teden brez oblaka. Dnevi so tekli žareči od sonca, noči so se lesketale od zvezdnega zlata. Galaksije so se vrtele v divjih ritmih — v troblji uragana, ki nosi ime: Ljubezen.

Žareče sinja, zlata, žametno črna, živo zelena, snežno bela, neopisno pisana Ljubezen.

Slovenija je eden od njenih lepših akordov.

Molčim, strmim, drhtim.

VSESTRANSKA POPOLNOST

Pohorje — pod Sv. Antonom. Travnata strmina, čista ko zelen žamet. Izteka se v travnat nos: pod njim, zgoraj, levo, desno — bori, smreke, bukve, prepevajoče skoz ptičje petje. Sinje nebo, topel zrak. Res ne vem, kaj bi mogel Bog ustvariti lepšega. To je vsestranska popolnost — *undequaque perfectum*.

Kaj mi omogoča to doživetje? Moje oči, ušesa, nosnice, koža — vsako čutilo zaznava lepoto na svoj način.

Telesnost mi je včasih mučna, a eno doživetje popolne lepote odtehta njeno ceno.

LOG KOŽLJEŠKI

Malo znana planotica nad Borovniško dolino.

Prva pomlad. Klečim na šopu suhe ruše, ki se dviga iz močvirnega travnika. Občudujem potoček, ki si je pregrizel prehod čez planjavo. Klokota kristalna voda, se pravi: bilijoni molekul se kot nepojmljivo gibčna sipa vsipljejo navzdol — proti dva tisoč kilometrov oddaljenemu Črnemu morju. Vrte se v tolmunčkih, poskakujejo v majhnih slapovih, vmes švigajo postrvi in se ponosno prevažajo raki. Sonce jih zasipava z zlatimi streli.

Ta zlato zeleni splav plava nad gluho praznino.

Dovolite mi, da poslušam, kako potok prepeva pesem obstojnosti.

Pod menoj ruša, pod rušo Zemlja, pod Zemljo — nič.

* * *

Polna pomlad. Mehke tokave, v rahlem vetrcu mehko valovi nežna travica, žari v mehkem zelenilu. Mehko migeta v rahlem sončnem zlatu mehka vodica na mehkem srebrnem pesku. Mehka modrina, polna mehkih ptičjih glasov. Ves prizor je mehko uokvirjen v mehko črnino mehko načipkanih smrek.

Mehka obstojnost — na divji ostrini nič. To je Log Kožlješki. Zaslužil bi, da ga proglašemo za narodni park.

NA VRHU SVETA

Mrzlo jutro. Kot pero lahek skačem s skale na skalo, tečem po ostrí rezi med Malim in Velikim Triglavom. Sem na vrhu sveta, nikjer ni videti kaj višjega.

Neizmerna praznina — krog in krog.

Zemeljska obla se z vso tragiko človeštva vred kotali po brezkrainosti.

Kam se je prikotnila v petintridesetih letih, kar sem bil prvič na Triglavu?

Se je sploh kam? Je njena zgodovina le vrtenje v gluhi lozi, brez smeri in ciljev?

POMOL BIVANJA

Počasi stopam. Namenoma. Vsako stopinjo naj bi čutil, kakor da hodim po lokvanjevih listih. Resničnost tudi ni dosti drugačna: ruša, kamen, to je le malce gostejša meglica iz skoraj praznih atomov. Bivanje je tako negotovo: vsak trenutek ga lahko prekine nesreča, kap, karkoli. Da ne omenjam, kako bi nas zmanjkalo tisti hip, ko bi On nehal misliti na nas.

Pobožno — prav zares, to je bilo zame bogoslužno dejanje — se vzpenjam na Malo Špico (2167 m). Na grebenu me zareže v srce: polno začutim skrivnost bivanja. Za menoj padajoča strmina strmala, pred menoj navpično odsekano. Na rezi pa sveža tratica in globoka modrina pomladinskih sviščev, kar v blazinah mi pomežikujejo s svetlimi očesci. Vmes zlatice, z živahnimi lišaji okrašene skale, štrleče v praznino.

Stojim na zadnjem zobcu bivanja, čutim, kako se vrtim na velikem zobčniku Zemlje — kam? Od kod? Čemu?

Ni nujno, da se za tako doživetje povzpnem dva kilometra visoko. Dovolj je, da odprem oči — kjerkoli. Vse stvarstvo takoj postane monštranca božanstva.

GORE POSKAKUJEJO KAKOR JAGNJETA

Ležim v travi, obrnjen proti Jerebici (2121 m). Modrina z neba modri vse: drevje, trate, gozdove.

Vse se ziblje v vetru, travne bilke, veje, kamniti stolpi te lepe gore poplesavajo v toplem dihanju.

Vse to poskakuje nad ničem. Od veselja, da je!

Tudi sam sem le utrip tega plesa — a utrip, ki ve za to.

GORE SE TOPE KAKOR VOSEK

Spodnji slap Predilnice. Veličasten amfiteater, tlakovan z belim prodrom, od vseh strani obdan z mogočnimi stenami. Čez eno prši petindvajsetmetrski slap — poševno čez poševne sklade. Predlagano ime: Poševni slap. Pod njim dvajsetmetrsko jezerce, pravo gorsko oko.

Lani (1985) se je z vzhodne strani podrolo nekaj tisoč kubikov skalovja in zajezilo odtok: jezero se je zvečalo na petdeset metrov!

Kakšno bo letos?

Že od daleč me prestraši strahotna rana v gorskem boku. Pretolčem se skozi ostro odlomljene ogromne skalne bloke in razcefrana debela in žalosten obstojim: soteska je do vrha, tudi petdeset metrov visoko, zatrpšana s podrtinami, jezero je povsem zasuto, slap močno pomanjšan — dvignilo se je »dno«. Na sto tisoč kubikov ocenim dušljivo maso, pod katero je umrla dovčerajšnja romantika.

Tudi gore umirajo. »Njegov pogled stresa zemljo, gore se kadijo, ko se jih dotakne« (Ps 103).

Hitro si moralo umreti, moje jezerce! Preden je svet mogel zvedeti zate, so te že splavile okrutne kozmične zakonitosti.

* * *

Toda ne! Stoletni nalive konec avgusta 1987 je odplaval gruščnatno goro (kakšno jezero je moralo nastati za njo ob nalivu!) in vsaj delno vrnil nekdanjemu biseru njegovo privlačnost.

Lepota ne more umreti.

Še manj človek: da bi bila nezavedna gora trajnejša in vrednejša od njega? Vredna je samo po človeku, samo v njem se zaveda svoje lepote.

JAKOBOVA LESTEV

Metafizično bister dan. Z Jakatom greva na Vogel (1922 m). Hitro sva mimo planin Zadnjega Vogla, zagaziva v deviško nedotaknjenost: prva reževa sledove v belo peno, ki na debelo ovija vse vzpetine kotanjaste pokrajine in tvori fantastične stožce in poloble, ki se blešče v močni svetlobi, za njimi pa trepetajo povsem modre sence in ponavljajo njihove oblike. Zdaj že poznam zimsko pot — zahodno od letne skozi strm žleb v globoko, višje ležečo konto, spet še bolj zahodno v strmino proti desni rami (Vrh Krnic — 1896 m). Zadnjih dvesto metrov je kot bela streha, ravna, kot bi jo postavljali večji krovci, da vidim vsak njen pedenj, a strma kot streha gotske katedrale.

Z nogama suvava v strmo pobočje, ravno prav utrjeno, da do polovice sprejme stopalo. Varno, kot si lahko le želiva.

Jaka je hitrejši, stopam po njegovih sledovih, a kmalu zavijem v stran: je lepše! Prevzame me prizor: navzgor hiteča strmina, izteka se v čisti azur, v samo nebeško toplost. A že strmina je pravilčno lepa: ni toliko iz snega kot iz nekakšne sodre, ki je predčerašnjim zasula zjužnjena snežišča. K sreči se je v mrazu sprijela, a ohranila zrnatost: že več kilometrov hodiva kot po preprogi iz debelo pletenih vozlov. Za vsakim vozlov je sinjkasta sen-

čica, še bolj izrazito pa je sončno zlato, razkošno razsuto po vsej stehi... ki je povsem bela in sinja in zlata, če je to mogoče verjeti ali ne.

Nenadoma se spomnim lestve, ki jo je v sanjah gledal oče Jakob in po kateri so angeli hodili gor in dol... Da, tale lestev vodi naravnost v nebesa... in pred menoj, saj res, stopa Jakob — že zavriška z vrha, že se zariše na modro ozadje — kot svetnik na stari ikoni. In za njim sopiha sam Mihael, ki je angel in celo nadangel — oboje žal le po imenu. Nič ne de, če primerjáva šepa, njen glavni del je povsem realen: Na vrhu naju čaka — Adonai!

Zvečer Jaka poroča prijateljem o najinih doživetjih. Prvič je okusil cepin in dereze in zimski alpinizem. Vse, kar je povedal, pravi, ni odstotek tega, kar je občutil. Tudi tale moj opis ni boljši.

NAJLEPŠA KOPALNA KAD NA SVETU

Veste, kje jo najdete? Nad Spodnjim Logom v dolini Koritnice, pod Jerebico. Po steni se preganja bister in kar topel potok, preskakuje pragove v slapovih, dolbe v kamen kotle — no, eden od njih zasluži gornji naslov. Sedem metrov dolga, dva metra široka in skoraj toliko globoka kotanja, nad njo navpična stena, čeznjo prši slap v kotel, izpod katerega je celo previs, komaj meter kamnine deli kad od praznine, skozi katero pada tridesetmetrski slapič v nižje kotličice... Stene kadi so gladko obrušene, tlak je iz belega proda, voda popolnoma čista, zlato zelena. Iz nje gleda le moja glava in začudeno zre čez previs na drugo stran doline, kjer se visoko pno Loške stene (2347 m), divje, težke... sklepa jih zračni Jalovec (2643 m). Z neba pa strelja nebeška artilerija šrapnel za šrapnelom, vsak se razletava na tisoč žarkov in po dolini raztresa barve, da ne vem, kar bi uprl pogled.

Pred nekaj dnevi (27. 7. 1969) je človeška noga prvič stopila na Luno. Vesoljci pripovedujejo, da so Zemljo videli kot nezrekljiv smaragd na črnem žametu vesoljske praznine.

Na tem smaragdu pa se vozi tudi smaragd tega kotliča, v njem jaz, v meni misel na vse milijarde mojih vesoljskih sopotnikov.

Verjamete, da je ta kad najlepša na svetu?

ŽIVLJENJSKI ZAGON

Mogočna smreka, a raste na — skali! S treh strani jo objema z debelimi koreninami, ki se zabadajo v zemljo.

Lahko si predstavim, kako se je razvila. Seme je padlo na skalo, se vgnedilo v lišaj in mah, z drobnimi koreninicami lovilo grudice zemlje in kapljice vode, dokler se neki koreninski vršiček ni spustil do zemlje, se vanjo poželjivo zažrl — in drevo je bohotno šinilo kvišku. Spet je življenjski zalet zlomil odpor smrti.

Elan vital (Bergson). Vsak mislec ostrmi vpricho njega. Ta val neustavljivo preplavlja Zemljo že tri milijarde let. Uveljavlja se v puščavskem pesku in sto metrov pod zemljo. Snežna plesen prepreza snežišča, včasih rdeče prebarva prostrana pobočja. Lišaj se drži na goli skali. Človek živi na Grönlandu kot v Berberiji, kjer ne dežuje po deset let.

Mi smo se izvili iz bokov svojih staršev, ti iz svojih... vsakdo ima prednike do začetka. Ne kuge ne lakote ne vojske niso zlomile tega življenjskega zaleta.

Kako dolgo bo še zmagoval?
Velika noč odgovarja: večno! In na neslutene načine.

NA VRTILJAKU

Ležim na travnati vesini, obrnjeni proti zahajajočemu soncu. Pripreti moram oči pred silovitostjo svetlobe, ki pa hitro pojema: sonce leze med nazobčane smreke.

Ležim, kar čutim, kako se Zemlja vrti: nasprotno pobočje se dviga k Soncu, vsak čas ga bo zakrilo. Jaz pa se pogrezam vznak, glava mi leze navzdol, noge navzgor, čez kakšno uro bom že visel nad prepadom, prilepljem samo s silo teže na spodnjo stran Zemlje.

Morda že zdaj tako visim? Vse je odvisno od točke, s katere gledam.

Kaj je zgoraj, kaj spodaj?

CIANKALIJ, SKALE IN VLOŽENE GOBICE

VSAK LAHKO DOSEŽE SVOJ VRH

NEŽA MAURER

Ugasnila sem baterijo in malce privzdignila vogal svoje velikanske, temno modre bunde. Prav sem slutila: megla je odjadrala in skale so v nasmehu spet kazale soncu zobe in rdeča znamenja kot indijske žene za praznik. Zapognila sem list v knjigi, jo zaprla, da je v dnevni svetlobi zažarel naslov »Peneči cianid« (Agatha Christie), spravila ropotijo v nahrbtnik, oblekla bundo in zakoračila navkreber.

S tiste poti na Špik mi je ostalo v spominu nekaj jeklenic, napetih čez plešasta temena, nekaj ostrih skal in tesen vrh, ki si je toliko odstrl meglo, da sem lahko pogledala navzdol na Gozd Martuljek. Pa veliko megle. Vsakič, ko me je zagnila, sem se lagodno zleknila, se pokrila čez glavo, vžgala baterijo in brala. Če je treba, še danes prisežem, da je na Špiku dosti plesnih dvoran s kristalnimi lestenci in da je tam gori kar precej ljudi umrlo nenadoma, skrivnostno, nikoli pojasnjeno.

Vzpenjala sem se iz Krnice od jutra do visokega popoldneva in se potem v strahu pred temo oddričala po meliščih v dolino. Ja, bila sem sama — to je: ostala sem sama. Prijatelji so na neki nepojasnjeno način zboleli. Se zgodi! Pa smo imeli zares lep načrt za več dni planinskega pohoda. In lepi načrti se morajo uresničiti!

Zvesta temu prepričanju sem zvečer stopila na prag gostinske sobe v Krnici in zaklicala: »Kdo gre jutri čez Kriško steno?« V kotu se je dvignila dokaj stasita

roka in močan glas je zaklical: »Kar do pod stene pojdi zjutraj, tam pa počakaj! Jaz bom prej še skočil na Špik.«

Odgovor je bil popolnoma v skladu z mojo imenitno spremljevalko — kriminalko. Zakaj pa ne bi kdo dobesedno skočil iz Krnice na Špik?

Brezskrbno sem se odsmejela v kuhinjo, kjer pa me je oskrbnica (prejšnji večer sva bili sami, edini prebivalci v koči in sva se marsikaj pogovarjali) grdo pogledala in nadrla:

»S kom se pa ti dogovarjaš za pot čez steno?«

Cianid v glavi mi je zapljuskal in preplašeno sem zinila: »A ubija? Zastruplja? Meče žrtve v prepade?«

»Ti si zares nora!« je bevsknila gospodinja.

Ugotovitev je bila pravilna, zato sem resno nadaljevala: »Kaj pa je potem narobe s človekom, ki se je oglasil?«

»To je pravi planinec, razumeš? Ti bi počasi, lagodno ves dan lazila čez steno — on pa te bo priganjal in uničil. Ja, uničil te bo,« je zaključila mirno kot sodnik.

Vzela sem to hladnokrvno na znanje, zaželela lahko noč, šla spat in zaspala globoko spanje pravničnice, ki bo naslednjega dne uničena.

Zjutraj je bila koča prazna, ko sem vstala. Sonce je pravkar polagalo zlatkaste preproge po tleh in gospodinjinje skrbne oči so dolgo počivale na meni, ko mi je prinesla zajtrk. Vse se je skladalo s knjigo Agathe Christie — in bila sem naspana, zdrava.

»Boš vseeno šla pod steno?« je mate-

rinsko vprašala, kot da sem devica, ki jo bodo žrtvovali krvoločnemu božanstvu.

»Lepi načrti se morajo uresničiti!« sem poudarila, zadegala kriminalko v nahrbtnik, dodala nekaj kruha, zadeja vse skupaj na rame in počasi krenila navzgor po smrtno dolgočasnem melišču. Najbrž je na Kreti neki Minotaver zahteval vsake toliko novo devico, ker mu je bilo dolgočas... Verjetno je tam tudi toliko kamenja in grušč, sem mlela z mislimi in nogami. Kaj mi mar Kreta! Pohitela bom, morda pa le prilezem toliko prej pod steno, da v miru preberem »Peneči cianid« do konca, preden me dohiti...

V TROJE ČEZ STENO

Kogar ljubijo oskrbnice planinskih koč, ne umrje mlad.

Navzgor po melišču se je lahkotno prestopalo mišičasto, visoko raslo telo (to naj bi bil tisti zmaj ali Minotaver), a za njim je drobencelj velikanski pajek in ga držal na vajetih. Spomnim se, da je tisti pajek imel osem okončin, ko sem ga zagledala, a štiri so v bližini izginile. Na hrbtu je nosil velikansko culo — temno jajce z mladimi pajkci. Tam daleč spodaj v Krnici pa je med podboji stala oskrbnica in se kot sama božja previdnost blago smehljala. Tako sem čutila.

Ko sta prišla do mene, sem zaprla knjigo. Pajek je povešal glavo in sopel kot pretegnjen vol, Minotaver pa me je gledal z bleščeče zelenimi očmi — kot se za božanskega bika spodobi —, da sem bila čisto preč. Bolj čutila kot videla sem njegovo dolgo, rdečkasto dlako na glavi (to bo od ognja, me je prešinilo) in rdeče dlačice po mišičastih rokah in nogah (bil je v kratkih hlačah).

Ko me je z očmi napol pomical, je odločil: »Ti greš prva!« Niti čmrkniti nisem utegnila, da še nisem nikoli hodila tod ali kakšen podoben nesmisel, ko je že določil pajka za drugega. Čutila sem, kako se mi je z nevidno pajčevino prilepil na pete in ukazujoč glas je zažvižgal okrog ušes: »Gremo!«

Sploh se ne spominjam Kriške stene, o okolici nimam pojma. Buljila sem pod noge (kot maloprej v kriminalko), preudarno in trdno prestavljala gozdarje in se celó z želodcem zavedala, da na kakšen strah ne smem niti pomisliti — saj sem vendar prva. Torej voditeljica in zgled. Hropeče dihanje za mano me je dobesedno odnašalo navzgor kot večernik zmuznjen balon. Na vrh strmin, na vrh gora... le tam veselje je doma, mi je šlo skozi možgane, a usta so molčala in preudarno merila pretok zraka.

Tedaj je za mano zahreščalo: »Ne gre več! Niti koraka!«

Hropenje se je sprevrglo v nekakšno počaje hlipanje in Minotaver je ukazal: »Prva — stoj!«

K sreči se je »okvara pajka« pripetila tedaj, ko je bila stopinja varna (strah že ve, kje sme napasti z vso silo) in »pot« toliko široka, da sem brez večjih pretresov notranjih organov lahko obrnila glavo nad tisto svobodno praznino pod nami in okrog nas. Oči so v nagonski samoohranitvi, da se ne okužijo, kajti panika je nalezljiva, preskočile zgrbljene revčka (tokrat je za spremembo on slonel na velikanski culi, prilepljeni ob steno, ne cula na njem) in se zarotniško zazrle v odločujočega. Gledal je kot Soča: ledeno zelena barva oči se je penila od besa. Zdaj bi ga morala videti oskrbnica, me je prešinilo in komaj sem zadržala nasmešek. Še dobro, kajti ta Soča je silovito želela prosto pot, da se zažene po čudoviti strugi navzgor — pa če spotoma pomete pajka in mene v Krnico.

NAJSREČNEJŠI NA SVETU

Ne vem, kaj so mislile žrtvovane device na Kreti — če so sploh lahko od groze kaj mislile; jaz sem se vsekakor z vso voljo trudila, da bi ostala trdna in hladna kot Kriška stena. Najbolj besneče stvari se navadno hitro izdvižajo. Tako sta se unesla tudi boleče dihanje tik ob meni in siloviti, božanski bes, ki je razviharil okolico, da je planinska kavka splašena planila iz skrivališča in se zazibala na nevidnem zraku.

»Lóvi!« mi je ukazal in si že snemal krušnik z vratu. Saj je nor, sem pomislila; niti na šolskem dvorišču nisem nikoli ujela žoge, ta pa — tule! A ostala sem kamnito mirna. Krušnik ni živ, naj pade in se raztrešči! Pa se ni. Začutila sem ga na prsih tako varno, kot da že celo moje življenje ždi tam. Potem si je on oprtal tisti velikanski temen nahrbtnik in rekel revežu, naj gleda v moje pete in si ponavlja: Klofute bolijo bolj kot padec po steni. Človeček je nekaj stokal in mahal s prednjima okončinama, a grmeč: »Gremo!« nas je spremenil v vlak. Vseeno, če je lokomotiva zadaj, vagoni spe-ljejo, ko se stroj požene v tek.

Šlo je celo nekoliko laže: mogoče zaradi višine, ki vselej prilije v človeško kri osrečujočih kapljic. Ali pa zaradi sonca, ki se je — v nasprotju z nami — krepko spustilo navzdol. Enkrat sem še zaslišala za sabo bejočo prošnjo, nekaj kot »Malo počijmo, prosim«, a odločen »Na vrhu!« je odpihnil vsako upanje. Če priznam, je na težavnih poteh ali v težavnih obdobjih še najlaže, če ima človek na voljo eno samo možnost: vse moči vložiti v uresničitev te in navadno uspe.

Kot bi stopil čez prag, se je stena končala in pred nami so se položili kamniti, rahlo valoviti Kriški podi. Silovit vzdih, podoben vzhičenju ustreljenega, ko spozna, da mu je kroglja samo oprasnila levo

uho, me je vrgel nazaj. Zagledala sem ožarjen pajkov obraz: ne, zdaj je bilo njegovo lice podobno rdečemu, nizkemu soncu. Solze sreče so naredile dva bleščeča niza do brade. Pred to podobo je ostal celo Minotaver brez besed. Previdno je spustil ogromno, črno gmoto na tla in čakal, kaj bo. Pokora, ki mu jo je naložila oskrbnica, je bila opravljena in njegov pogled je vedro pohitel čez podo do venca vrhov naokrog. Na ustih mu je zaigral srečen in samozavesten nasmeh: Vse to je moje.

»Bratje! Prijatelji! Sédite, jejte, pijte! Vse to je moje! Vse to je vaše! Danes sem postal najsrečnejši človek na svetu. Prijatelji, iz moje ljube Slavonije sem prišel najvišje prav jaz. Teden dni se ne premaknem od tod, da se naužijem, da si dopovem, da sem res tako visoko. Živ! Živ! In lačen! Žejen! Prijatelji, sédite, vse to je domače iz Slavonije, moje, vaše!«

Ozrla sem se k tlom: Kaj vsi vrhovi! Nahrbtnik je bil razprostrt kot rahlo naguban namizni prt, poleg je klečalo sončno bitje in zlagalo v ljubke kupčke gosjo ali račjo pečenko, klobase, pogačo, svinjino, kumarice, celo vložene gobice niso manjkale. Pa seveda steklenica zlatega in steklenica temnega vina, pa sadje... Sosedla sem se k dobrotam in potipala svoj nahrbtnik: »Peneči cianid« je še na mestu. Torej je tole — resnica.

»Ime mi je Dobrica. Dober človek sem, a malce boječ. Jejta, pijta! Moje življenjske sanje so se uresničile.« O bog, kako sem mu zavidala ob teh besedah! Minotaver pa se je začel prešerno krohutati in tolči po mišičastih stegnih: »Nak, vaše veselice pa še nisem tvoril v planine! In tudi življenjskih sanj še nisem doslej nikomur pomagal uresničiti,« je dodal malce posmehljivo, hitro potegnul iz steklenice in mi jo podal, da poplaknem nenadno zadrego.

Potem smo jedli, pili in peli kot v kakšni pravljici. Minotaver je postal Marjan, po sili vodnica pa Neža — navadna. Zvezde so že migljale, ko se je miza spet zgrnila in si jo je Marjan zadegal na ramo, pod pazduho pa nekako stlačil opoteka-jočega se Dobrico. Jaz sem capljala za njima in nehote brcala kamne.

Skrbnemu upravniku v koči tisti večer nismo bili zmožni ničesar pojasniti, a nekako je le našel prostor, da nas je stlačil na pograde, vsakega zase kot odvečne snope med late. Drugo jutro, ko se je kroča razhajala proti rdeče ožarjenim vrhovom, je Dobrica še globoko spal.

»Pustite ga, pa če spi ves dan ali ves teden. Ta je dosegel svoj vrh,« je Marjan domače namignil upravniku.

»Srečen človek,« je zamišljeno pokimal mož. A že se mu je obraz prostodušno razlezel: »Vsak ga bo. Prej ali slej. Verjeti je treba in hoditi, laziti, plezati.«

Zima 1989/1990 na Kredarici

Decembar, januar in februar, ki so sicer pravi zimski meseci, so bili v zimi 1989/90 bolj podobni pomladi. Zimski temperaturni povpreček, izračunan na podlagi temperaturnih podatkov obdobja 1956—1985, znaša na Kredarici — 8,1^o, temperaturni povpreček pravkar minule zime pa znaša na Kredarici samo — 3,8^o. Zima je bila torej kar za 4,3^o pretopla, kar je zelo velik pozitivni odklon. V padavinskem pogledu pa je bila zima prekomerno namočena. V decembru, januarju in februarju je padlo skupaj 439 mm padavin, kar je 135 % normalne zimske množine padavin. Podatki posameznih mesecev pa kažejo drugačno sliko. Podrobnosti so naslednje:

Temperaturni povpreček prvega zimskega meseca (decembra 1989) je znašal — 4,4^o; mesec je bil za 2,4^o pretopel. Januarski temperaturni povpreček, ki je bil nekoliko višji, znašal je — 4,2^o, bil pa je za 4,3^o pretopel. Februar, ki je navadno najbolj mrzel mesec na Kredarici, pa je bil med minulimi zimskimi meseci najtoplejši, saj je znašal njegov temperaturni povpreček samo — 2,9^o in je bil potemtakem februar kar za 6° pretopel.

Mesečni temperaturni ekstremi so bili v mejah doslej znanih zimskih temperatur-

Naši v najvišji steni

Slovenski alpinisti se letos spet odpravljajo na osemtisočak. Na pot se bo podalo 24 alpinistov, ki so predvsem iz Stajerske in Koroške. Kot pravi vodja odprave Tone Golnar, se bodo lotili 8125 metrov visoke gore Nanga Parbat v Pakistanu. Vrh nameravajo doseči po sedem kilometrov dolgem grebenu z najvišjo steno na svetu, južno ali Rupalsko steno, katere višinska razlika je 4500 metrov. Odprava bo odšla na pot okoli 20. junija, dvomesečna pot pa bo vsakega udeleženca stala 1800 ameriških dolarjev. Odprava še išče pokrovitelje in sponzorje.

Načrti Rutkiewiczzeve

Wanda Rutkiewicz, izvrstna poljska alpinistka, ki je lani stala na svojem petem osemtisočaku, na Gašerbrumu 2 (8035 m), se pripravlja na svoj naslednji podvig v tej seriji, na plezanje na Makalu (8463 m). Nobena druga ženska na svetu se zdaj ne more pohvaliti s podobnimi uspehi. S po tremi osemtisočaki »v žepu« bi se zdaj lahko pohvalili le dve alpinistki — pravzaprav ena sama, ker je druga že mrtva. Ob tem je vsekakor treba posebej poudariti, da ima Rutkiewiczzeva pred svojimi »zasledovalkami« velikanski naskok, saj je med drugim stala na dveh najvišjih gorah na svetu, na Mount Everestu in na K-2 (8611 m).

nih ekstremov Kredarice. Najvišja temperatura minulega decembra je znašala 6,3^o (dne 21. decembra 1989), letošnjega januarja 5,9^o (17. januarja 1990) in 6,6^o dne 6. februarja 1990. Maksimalne temperature so bile le za 1,7^o do 3,5^o pod absolutnimi temperaturnimi ekstremi Kredarice.

Najnižje temperature posameznih zimskih mesecev pa so bile: -14,4^o dne 10. decembra 1989, -11,6^o dne 19. januarja 1990 in -15,0^o dne 13. februarja 1990. Minimalne mesečne temperature so bile za 11,4^o do 17,7^o višje od doslej znanih absolutnih temperaturnih minimov zimskih mesecev na Kredarici.

Oblačnost, sončni sij in množina padavin so v medsebojni odvisnosti in povezavi. Decembra 1989 je znašal mesečni povpreček oblačnosti 4,2 desetine pokritosti neba in je bil pod dolgoletnim povprečkom (5,5). Visoko je bilo tudi število ur sončnega sija, saj je heliograf registriral na Kredarici 152 ur, kar je 56 % maksimalnega možnega trajanja sončnega sija v tem mesecu. V desetih padavinskih dneh (samo snežilo je) je padlo 257 mm padavin ali 199 % normalne decembrske množine.

Snežna odeja je ležala ves mesec, njena maksimalna debelina pa je merila 135 cm (20. decembra 1989).

Stopnja pokritosti neba se je v januarju znižala na 3,3 desetine pokritosti neba (dolgoletni povpreček 5,5). Število ur sončnega sija je poraslo na 165, kar je 58 % njegovega maksimalnega možnega trajanja v tem mesecu. V sedmih padavinskih dneh (samo sneženje) je skupno padlo 135 mm padavin, kar je 126 % januarske normalne množine padavin. Snežna odeja je ves mesec prekrivala Kredarico, njena največja debelina je merila 185 cm predzadnji dan v mesecu.

Tudi v mesecu februarju je mesečni povpreček stopnje pokritosti neba, ki je znašal 4,0 desetine pokritosti neba, ostal pod dolgoletnim povprečkom (5,6). Heliograf na Kredarici je v tem mesecu registriral skupno 161 ur sončnega sija, kar je 57 % njegovega maksimalnega možnega trajanja. V tem mesecu se je močno znižala množina padavin. Skupno je padlo v devetih dneh s sneženjem komaj 47 mm padavin, kar je le 53 % normalne februarske množine. Snežna odeja je ležala ves mesec, vendar se je nekoliko stanjšala, tako da je njena največja debelina merila samo 170 cm (1. februarja 1990).

Iz tega opisa zimskih klimatskih razmer Kredarice zaključimo, da je za nami zopet zima, ki je bila pretopla, saj so odkloni mesečnih temperaturnih povprečkov vseh treh zimskih mesecev veliki in pozitivni. Absolutni temperaturni ekstremi, ki so sicer v mejah doslej znanih ekstremov, so premaknjeni bolj v pozitivno stran. Prva dva zimska meseca sta prejela prekomer-

no množino padavin, tretji pa je glede tega močno deficiten. Zato je snežna odeja tako skromna.

Skratka: imeli smo izredno nenormalno zimo.

Če se nebeške zapornice ne bodo v kratkem temeljito odprle in nadomestile zamujeno z močo, bo že itak osiromašeni ledenik še bolj opešal in se zmanjšal, v rekah in potokih pa bo pričelo zmanjkovati vode.

dr. France Bernot

odmevi

ODMEV

IZPOD KRVAVCA

V 2. številki letošnjega PV smo objavili članek Po čem je gorski svet avtorja dr. Toneta Strojina, ki polemizira s člankom Milana Mavra Zaščita izgubljene nedolžnosti, objavljenim v Delu 16. 12. 1989, ki govori o širjenju smučišč na Kravcu. Objavljamo še en odmev iz Dela z dne 6. januarja 1990. (Op. ur.)

* * *

Ob zapisu Milana Mavra o novih razvojnih zagatah Kravca s pomenljivim naslovom sem se vprašal, ali gre za poskus vračanja nedolžnosti oskrunjenemu Kravcu ali pa za zaščito pravice do nadaljnega oskrunjanja gorskega sveta. Ko sem zapis prebral, mi je postalo jasno, da bolj za drugo, pa čeprav direktor zatrjuje, da se RTC zavezuje izpolnjevati pogoje, ki jih bodo postavili krajinarji, urbanisti, planinci, živinorejci, lovci, geologi in še vsi drugi, ki so jim pri srcu naravno okolje, čista voda in čist zrak.

Kolikšna je ta pripravljenost, je morda slutiti iz želje, da bi razširili smučišče na planino Dolga njiva in Kalški greben, kar zveni precej v smislu: dajte nam proste roke, pa boste videli! Ni mogoče povsem zanikati prizadevanja krvavških delavcev za ureditev smučišča, vendar pa se ne morem strinjati s ponujeno mislijo, da bi razširitev rešila probleme, ki jih, kot kaže, hromijo že sedaj, ne glede na to, ali jim bodo dovolili širjenje. Mislim, da bi morala biti razširitev odvisna od izpeljave teh rešitev. Tu pa mislim predvsem na odvod fekalnih voda in biološko čistilno napravo (ob razširitvi bi se verjetno pojavil tudi problem kemičnih odpadkov, olj, čistil). Ne moremo se zadovoljiti le z obljubami, potem pa ugotavljati, da je slabo narejena, da pušča in sploh ne deluje, kot, žal, marsikaj v Sloveniji. Kravec žal ne ponuja samo nekaj stotim zasluzka in nekaj tisočim užitka, ampak tudi nekaj desetisočim daje vsakdanjo pitno

vodo. Vodo pa težko odtehtajo ambicije akterjev, ki se potem kar nekako izgube. Zaenkrat še ne kaže prav posebno, da se ta odnos spreminja, in če RTC misli, da je drugačen, naj to najprej dokaže. Zimska podoba je res idilična, ampak pod površjem se skriva marsikaj, od neurejenih odpadkov pa do razstreljenega Velikega Zvoha. Čakanje na to, da se bo trava sama zarasla, bo trajalo še zelo dolgo in morda bi bilo pametno počakati, da vidimo, ali se sploh bo, pa naj potem rijejo še naprej.

Če pa si RTC želi povečati število stacionarnih gostov, naj kar začne, vendar najprej z nastanitvijo v dolini, kjer je manj problemov, pa tudi izgovori o preobremenjenosti smučišča niso povsem prepričljivi, saj se to dogaja predvsem ob koncu tednov, ko Krvavec zavzame množica bolj »sindikálnih« smučarjev. Gostinstvo je tudi mnogo bolj ekonomsko učinkovito (če bodo pri nas še razmere za to?) in te zmogljivosti šele lahko grade žičnice, ki so povsod manj rentabilne; takšen je tudi položaj na Koroškem in drugod v Alpah, le pri nas je narobe: najprej žičnice, potem pa izgube...

Od Koroške pa Krvavec loči še to, da je Krvavec še malo bolj na sončni strani Alp, to pa pomeni, da je s snegom pač tako, kakor je. Topli vetrovi namreč prinašajo visoko v gore dež namesto snega, in to marsikdaj sredi zime, to pa vzame še tisto malo snega. Krvavec je še prvi vrh nad Ljubljansko kotlino in zato še bolj podvržen takšnim vplivom, pa tudi Kalški Greben je šele drugi in nad 2200 metrov je le 24 metrov vrha, vse drugo je nižje; obenem gre za južno pobočje (Krvavec je v glavnem zahodno), ki ni planina, ampak kraški svet vrtač, ruševja, prelomov, kjer bi bilo za ureditev smučišč treba mnogo več dela, pa tudi več snega. V Kranjski gori se da na res travnatih terenih smučati že pri 20 centimetrih snega, na Krvavcu pa je pri 30 ali 40 centimetrih smuka kljub prizadevanju delavcev, da bi pokrili prelomnice in izpostavljena mesta, bolj borna. Kalški greben pa bi potreboval še več snega in tista o metru snega na njem, ko se Krvavec šele pobeli, je za tiste, ki poznamo Kalški greben tudi pozimi, malce »debel«, razen če niso merili v kakšni vrtači. Takšne razmere so takrat šele na Podih v osrednji skupini Grintovcev, pa še to ne vedno, seveda pa so nad Podi še več kot 200 metrov visoki vrhovi, medtem ko je nad grebenom le vetrovno nebo. Je kdo pomislil, kako bo to vplivalo na žičnice, speljane po robovih in čez stene?

Zato menim, da predvidevana ali želena razširitev zaenkrat diši bolj po megalomaniji kot pa po res preudarnem premisleku. Ambicioznih načrtov pa imamo na Slovenskem že preveč.

Če je RTC Krvavec sposoben rešiti probleme, ki se kažejo že na Krvavcu, odpadne vode, pa morda akumulacijsko jezero za snežne topove, seveda tako, da ne bodo dodatno poslabšali stanja in bo to mogoče tudi videti in bo oprijemljivo, potem ima možnosti, da prepriča še koga o upravičenosti; če pa ne, je izgubljene nedolžnosti kar dovolj.

Pa brez zamere! Ampak sam sem prisljen deloma piti tudi vodo izpod Krvavca in sem se zanjo pripraviljen odpovedati tudi smučanju.

Tone Špenko, Kamnik

GORSKI SVET IN ALPSKO SMUČANJE

Aroganten odnos do narave in njenih danosti ter miselnost, da mora vse služiti človeku in biti uporabno, da nič ne sme biti varovano zaradi naravne danosti same, sta se iz dolinskega sveta že pred leti preselila tudi v gorski svet. Danes niti osamljeni gorski grebeni niso varni pred gradnjo novih zimskih smučarskih središč kljub spoznanjem, kako velike ekološke in družbene probleme so povsod po svetu povzročili podobi pokrajine in domačinom. In kot v dolini se tudi v gorskem svetu srečujemo s posegi brez predpisanih dovoljenj, s črno gradnjo torej.

Peščica posameznikov v delovnih organizacijah v povezavi s predstavniki občin pri nas že vrsto let načrtuje in odloča o teh posegih s »tržno« miselnostjo, kako razširiti »svoje« podjetje na »nikogaršnjem« svetu. Ob vplivni, pred javnostjo skriti podpori posameznih vplivnežev, molku Planinske zveze Slovenije in za to pristojnih upravnih organov nezadržno podirajo drevesa, odstranjujejo rušje, spreminjajo pobočja, celo razstreljujejo, valijo kamenje, gradijo ceste in druge naprave, postavljajo rezervoarje za tekoča goriva, ne ozirajoč se na vodozbirnost območja v dolini.

V gorskem svetu na pragu Ljubljane, najpriljubljenejšem alpskem smučišču Ljubljancanov, na Krvavcu, v zadnjih letih nikakor nočejo zaustaviti svojega »razvoja«. Pod planinskim domom na Krvavcu so poleg objekta na Kriški planini zgradili še nova počitniška stanovanja ter zanje svojevoljno spreminjali predpisane pogoje za gradnjo, kar velja tudi za smučišča in žičnice na Zvohu, ter tako poškodovali okolje globoko v dolino. Tu sta že spremenjena topografija in mikrorelief, odstranjena je bila vsa vegetacija, ki jim je zaradi velike nadmorske višine, majhne količine prsti in prepoznega saniranja ni uspelo nadomestiti. Kljub temu smučarsko progo še vedno ravnajo in

širijo ter zato odpravljajo velike količine kamenja v dolino Korošice. Fizično in vidno sta prizadeta greben Zvoha in dolina Korošice. Odgovornim v RTC Kravvec se za ta brezobzirna in nezakonita dejanja ni skrivil niti las na glavi. V svoj dolgoročni razvojni program so drzno zapisali še »izgradnjo novega žičničarskega smučarskega kompleksa na Dolgih njivah in Kalškem grebenu, izgradnjo velikih športnih igrišč (teniška, atletska, nogometna!) na zgornjem območju Kravca, izgradnjo še novih turističnogostinskih in nočitvenih objektov na območju Kriške planine ter celó izgradnjo parkirne hiše na območju planine Jezerca ali Kriške planine«. Stagnaciji RTC Kravca bi se po njihovem mnenju izognili, če bi v tem novem gorskem prostoru uredili 1500 do 2000 turističnih ležišč in temu ustrezno prometno in gostinsko infrastrukturo. Brez ustreznih soglasij že sedaj kar nadaljujejo gradnjo ceste proti zahodnemu robu Kravca, očitno z namenom, da pridejo na kakršenkoli način do Dolgih njiv.

Zeleni Slovenije odločno odklanjamo nadaljnje širjenje smučišč na Kravcu, ker razumemo in spremljamo utemeljeno negativno stališče do posegov v območje Dolgih njiv Kranjskega Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine, ki ugotavlja, da bi bila izgradnja smučarskega središča na Dolgih njivah uničujoč poseg v ta prostor. Problematičen je že dostop iz doline Kokre, ker bi morali za postavitve spodnje postaje žičnice in parkirišča prekriti reko Kokro, kar bi bil hud poseg v to ohranjeno dolino, kar velja tudi v primeru, če bi spodnjo postajo žičnice postavili pri Robleku. Tudi dostop iz doline Kamniške Bistrice bi bil problematičen zaradi velike izravnave terena za parkirišča. Nesprejemljiva zaradi vizualne izpostavljenosti je tudi zgornja postaja žičnice, problemi pa so še pri dostopih, energetski in komunalni oskrbi, za izgradnjo žičnic in smučišč bi bile potrebne velike zemeljske izravnave, podobno kot na Zvohu, zaradi smučišča bi bilo potrebno odstraniti vso višjo vegetacijo, tudi ekološko izredno občutljiv pas rušja, še bolj bi se skrčil življenjski prostor za divjad, uničena bi bila zimska izredno pomembna povezava med dolino Kamniške Bistrice in dolino Kokre.

Tudi mnenje strokovne ekipe Urbanističnega inštituta Slovenije v krajinski zasnovi odsvetuje izgradnjo središča za alpsko smučanje na Dolgih njivah, Kalškem grebenu, planini Koren in Košutni. Poudarili so, da gre za posege v doslej nedotaknjeno visokogorsko naravo Kamniško-Savinjskih Alp z zakonsko opredeljeno namembnostjo, da se ta prostor ohranja kot posebno dragocena naravna dediščina v sklopu predvidenega regijskega parka v Karavankah in Kamniško-Savinjskih Alpah. Kravvec se na Zvohu

namreč konča in tu se začenja povsem nov visokogorski svet. Potrdili so, da bi se na določen način sicer moglo zgraditi to novo smučarsko središče, vendar bi celo najobzirnejša varianta izgradnje zahtevala take posege v prostor, da bi se podoba in ekološko ravnotežje močno spremenila, izjemno tehnično zahtevna in investicijsko draga izgradnja ter vzdrževanje smučarskega centra pa ne bi mogla biti rentabilna in bi pomenila veliko družbeno breme.

Sprašujemo se, ali bi ob taki tehnično sicer zahtevni, a za gorski svet uničujoči izvedbi smučarji še lahko občutili duhovno ugodje smučanja in doživljali neokrnjenost narave in njene lepote.

Investitorju tega novega smučišča, ki je RTC Kravvec in ki bo te dni prejel iz sredstev solidarnosti za odpravljanje posledic naravnih nesreč v Sloveniji (!) finančna sredstva za kritje izgub, ker je letošnja zimska sezona že tretja zelena zima, je v krajinski zasnovi odsvetovano nadaljevanje izgradnje smučišč severno od Zvoha, med drugim odklonilni stališči tudi zato, ker so tudi ta načrtovana smučišča — tako kot kravška — pretežno južna in zato sončna in ostajajo v slabih zimah brez snega. Omenjeno strokovno mnenje odklanja tudi izgradnjo večjih športnih igrišč na zgornjem območju Kravca zaradi prostorskih omejitev in pretežno izletniškega značaja tega območja Kravca. Tudi gradnja novih gostinskih in nočitvenih zmogljivosti bi bila na širšem območju Kriške planine popolnoma zgrešena, saj leži ta prostor v osi vodozbirnega območja ter ni direktno dostopen, poleg tega pa novih večjih nočitvenih zmogljivosti na zgornjem območju Kravca ni potrebno graditi. Predlagano jim je, da bi na območju severno od Zvoha prostor uredili in turistično tržili kot izjemen fenomen ohranjene visokogorske narave z obnovljenimi starimi planšarijami in omrežjem planinskih poti, ki mu ni enakega pri tako hitri in lahki dostopnosti iz večjih mest.

Pišemo leto 1990 in baje nameravamo stopiti v Evropo. Tam že pospešeno pripravljajo alpsko konvencijo kot rezultat skupne zavestne odpovedi določenemu načinu mišljenja, dela in obnašanja, ki je povzročilo ogromno škodo v Alpah, ki jo bo mogoče le delno popraviti z velikimi stroški in naporji, predvsem pa bo za zdravljenje potrebno veliko časa. Predvideno je, da jo prihodnje leto sprejmejo in ratificirajo v vseh sedmih alpskih državah, začeti pa mora veljati leta 1992, ko bo Evropa zažvela v novi gospodarski ureditvi. Bistveno izhodišče konvencije za novo prostorsko urejanje je, da morajo ekološki argumenti imeti prednost pred ekonomskimi, kadar gre za varovanje okolja, da je obvezna izdelava krajinskega elaborata pred vsakim posegom v pro-

stor, da se s prostorskimi plani izloči čimveč območij iz nadaljnega turističnega urejanja, da je treba preprečiti obremenitev alpskega prostora z gradnjo počitniških naselij in hiš, ohraniti pa stara naselbinska jedra z avtentičnim stavbnim izročilom, zavarovati in finančno podpirati obstoj gorskih kmetij, kar pomeni negovati tisto, kar zmoreta dati narava in zemlja brez umetnih dodatkov in prisilnega pospeševanja. V osnutku konvencije je množičen turizem izključen, posebne omejitve so določene za zimski šport pri gradnji novih žičnic in smučarskih naprav, za visokogorski svet pa je predvidena prepoved velikih športnih prireditev, kot so svetovna prvenstva in tudi olimpiade. Na ledeniškem in kraškem svetu, kot je naše visokogorje, bo treba ukiniti in zapreti vse domove, ki ne bodo imeli urejene kanalizacije in odvoza odpadkov. V tem prispevku Zeleni Slovenije namenoma izpuščamo naštevaje dosedanjih vseh nepopravljivih posegov žičničarjev v gorski svet na Voglu, Soriški planini, Zelenici, Golteh in drugod; opozarjamo le na nova nesprejemljiva načrtovanja, ki jih celo zaporedne zelene zime ne omajajo v glavah nekaterih pri nas in zaradi katerih se nato ob uničeni naravni danosti najdejo še sami, kot pravijo, »v tako težkem finančnem položaju, da se brez pomoči drugih ne morejo izvleči« in se zato uporabljajo sredstva, ki so namenjena in so se zbirala za odpravljanje posledic resničnih naravnih nesreč.

RTC Velika planina svoj razvoj pojmuje z ustanovitvijo dveh turističnih centrov, na zahodnem in na vzhodnem delu (slednji naj bi bil dostopen po novi cesti); načrtujejo sedežnico za prevoz 1200 ljudi na uro, javnosti pa ne povedo, da s smučišči silijo v dolino Podvolovljeka na obrobju ornitološkega rezervata Lučka bela z gnezdiščem v Evropi redkega ptiča — sokola selca.

Za celoten projekt izgradnje turističnega centra (!) nameravajo pridobiti tudi tuj kapital in se organizirati kot mešana delničarska družba. Sodelujejo z avstrijsko firmo Lengger, specializirano za taka načrtovanja, ki bo seveda rada vložila svoj denar pri nas, saj dobro ve, da doma v Avstriji po letu 1992 svoje specialnosti ne bo mogla več uporabljati in tržiti; tam namreč sprejeto zakonodaja spoštuje in izvaja.

Prav tako se drzno širi tudi RTC Golte, čeprav je že v zaščitenem območju. Nemoteno širi še nov žičniški kompleks in celo nočitvene objekte, in sicer na kraški planoti Golte, ki je naravna znamenitost in je bila z odlokoma skupščine občine Mozirje leta 1986 razglašena za krajinski park. Vsakomur je znano, da varstveni režim odloma prepoveduje izgradnjo nočitvenih objektov, a to načrtovalcev ne moti. Predvideno apartmajsko naselje se

nikakor ne vklaplja v okolje, deluje kot tujek, izgradnja bi zahtevala velika zemeljska dela in bi bistveno spremenila krajino. Svet na Golteh je kraški, pod planato je nekaj izvirov, ki jih uporabljajo za pitno vodo, ogrožena bi bila jamska favna, ki je z odlokoma zavarovana, že do sedaj zgrajeni objekti na Golteh nimajo urejene kanalizacije in se odplake prosto stekajo kar v tla. Predvidena čistilna naprava pri Beli peči ni sprejemljiva zaradi obremenjevanja območja parka s smradom in odpadki. Že dosedanj kompleks žičnic na Golteh zelo negativno vpliva na ves krajinski park, nove žičnice z nujno potrebnimi posameznimi objekti pa bi ga še dodatno osiromašile. Počitniško-apartmajsko naselje v njem nima kaj iskati; obvezno ga je treba — če že — zgraditi v dolini, kjer je lažje reševati probleme odplak, kjer so manjši tudi drugi stroški gradnje in kjer ga bo v večji meri lahko izrabljalo tudi domače prebivalstvo, kot predlaga celjski Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine in kar je po mnenju Zelenih Slovenije tudi edina sprejemljiva usmeritev te dejavnosti.

Zeleni Slovenije, mnogi člani tudi smučarji, zahtevamo, da se naj povojna miselnost, ki se izraža z geslom »človek — gospodar narave«, konča. Vse zablode tega pojmovanja kaže uničeno naravno bogastvo naše dežele — zevajoče rane, med njimi najhujša Žagarjev graben na Voglu, ki jo je objavil in obsodil tudi že tuji tisk.

Utemeljeno najodločneje nasprotujemo vsakemu nadaljnjemu širjenju smučišč v slovenskem gorskem svetu iz naravno-kulturnih in narodnogospodarskih razlogov. Čas je, da se denar za megalomanske nepotrebne študije uporabi raje za sanacijo (zatravljanje) smučišč in vlaga v vzdrževanje že obstoječih smučarskih središč, prvenstveno pa uredi kanalizacija za odpadne vode v planinskih postojankah, preden postanejo sinonim za prašičje farme v naših gorah. In skrajni čas je, da se preneha s pohlepnim in popolnoma neodgovornim poseganjem v naravo ter ohrani nekaj neokrnjenega življenjskega prostora tudi za živalski in rastlinski svet te naše edine slovenske domovine.

Zeleni Slovenije:
dr. Dušan Plut
predsednik

POMAGATI HOČEMO

Zelo sta nas pretresli pismi gospe Fanike Majerič in gospe Vere Hribar. Današnja realnost je postala zares tako kruta, da se mora ljubitelj gorá odpovedati še tistemu poslednjemu, kar ga veže z našimi planinami. Povsem očitno je postalo, da

pokojnine marsikomu ne omogočajo več človeka vredno življenje in sram bi bilo lahko tiste, ki so posredno ali neposredno odgovorni za to, da smo tako globoko zabredli.

Pa naj bo dovolj politiziranja, saj ga je polno dnevno časopisje!

Ker izdelujemo in prodajamo tehnično opremo, ki je namenjena predvsem alpinistom in planincem, smo se odločili, da pomagamo obema upokojenima gornicama in zato vas prosimo, da nam pošljete položnici za enoletno naročnino za PV in posredujete naslov gospe Fanike in gospe Vere. Gorniški pozdrav!

IAO Pečjak, Češnjica 24, Podnart
telefon (064) 70 409

Op. ur.: Zahvaljujemo se Jasni Pečjak za lepo gesto. Pismo smo dobili le kakšen dan po tem, ko smo v upravi PV prejeli prvi pismi z enako ponujeno pomočjo in vknjižili obe celoletni naročnini. Faniki Majerić iz Zagreba je naročnino za PV plačala Milena Peče, Veri Hribar iz Litije pa Dragan Zupan. Obema se tudi uredništvo PV zelo lepo zahvaljuje za pomoč — in enako Jasni Pečjak, saj dober namen pogosto odtehta tisto, za kar je bil namenjen.

DOBRI LJUDJE

V letošnji februarški številki Planinskega vestnika smo objavili nekaj pisem z utemeljitvami, zakaj nekateri naši bralci odpovedujejo PV: marsikdo iz gmotnih vzrokov. Med drugim smo hoteli povedati: čeprav je Planinski vestnik cenejši od večine drugih podobnih revij, za kar gre zahvala tudi sofinanciranju Planinske zveze Slovenije in nekaterih njenih dejavnosti, je za nekatere bralce še vedno predrag. Ali drugače: marsikdo od tistih, ki ima denar, ne bere (skoraj) nič in torej tudi ne planinske literature, marsikdo od tistih, ki ga nimajo, jih takšna periodika zanima. Kot enega od odmevov na ta pisma iz februarške številke smo dobili še eno pismo Fanike Majerić iz Zagreba, ene od tistih, ki so bile prisiljene odpovedati PV. V sedanjem pismu nas je sicer prosila, da ga nikakor ne objavimo, vendar smo bili tako ganjeni in hkrati navdušeni nad takojšnjo »reševalno akcijo« planincev, da tudi drugo pismo naše zagrebške bralke (skupaj z našim opravičilom gospe Majerićevi) objavljamo:

»Čeprav sem zelo lena za pisanje, Vam moram odgovoriti zaradi pisem, ki so me popolnoma spravila iz ravnotežja. Nobena težava me ne more presenetiti in sem pripravljena na vsakršne nesreče in bolečine, popolnoma pa me lahko zlomi do brota, ki jo je mogoče na žalost tako red-

ko spoznavati. Že nekaj dni prebiram poslano mi Planinske vestnike in v glavi sestavljam besedila, s katerimi bi vam najbolje opisala svoja čustva in občutke. Zelo sem nesrečna, ker takih besed ne morem najti in se morate zato pač zadovoljiti z našim kajkavskim »fala«.

Hvala gospe Mileni Peče, hvala tudi vam, najlepša hvala pa Anteju Markoviću in našemu Dinku (konvertibilnemu dinarju), ki mi omogočata, da si spet lahko sama plačam naročnino. Prosim vas, da mi pošljete položnico za celo leto, če pa je ta račun že plačala gospa Milena, moj denar uporabite kot naročnino za gospo Vero Hribar iz Litije.

Prosim vas, da tega pisma nikakor ne objavite. Malo sem bila jezna že zato, ker ste objavili prvega. Ni bil namreč moj namen, da bi svoje materialne težave obehšala na veliki zvon.«

Kako prijetno je brati takšne odmeve!

Marjan Raztresen

ZAHTEVA SLAVNIKARJEV

Obiskovalci Slavnika ugotavljamo, da motorizirani turisti, predvsem iz Italije, uničujejo naravne lepote »bisera flore« Slavnika. Kot nam je poznano iz izjav zamejskih obiskovalcev, je v Italiji prepovedana vožnja s terenskimi vozili, zato jih preizkušajo na naših hribov. To velja za različna štirikolesna motorna vozila, motorje in tudi za gorska kolesa. Vse več teh »ljubiteljev« planin se pripelje na Slavnik, pri čemer ne upoštevajo, da z vožnjo po travi naredijo veliko škodo na travnikih. Po Slavniku in sosednjih vrhovih so lepo vidne sledi vozil. Bivše peš poti planincev so postale ceste, a marsikatera je videti kot zorana njiva. Planinci in predvsem člani Kluba ljubiteljev in varuhov Slavnika jih opozarjamo, da tega ne smejo početi, vendar je to navadno že prepozno, ko je škoda že narejena.

Pozivamo vse zainteresirane, da s skupnimi močmi takoj preprečimo popolno uničenje naravnih lepot Slavnika in razmislimo o zaščiti pred uničevalci tudi celotne pokrajine ob meji (Nanos, Kras, Brkini), ki je najbolj izpostavljena. Predlagamo, da se takoj postavijo opozorilne table v Kozini, pod Grmado, v Podgorju in po potrebi še kje in da se dogovorimo za skupno akcijo, kar bi koristilo ohranitvi narave in preprečevanju požarov. Istočasno pozivamo vse planince, lovce, predvsem pa člane gorske straže, da pomagajo preprečiti »pokol narave«. »Slavnikarji« in drugi obiskovalci, ki smo bili 17. in 19. februarja letos na Slavniku,

upamo, da ta poziv ne bo glas vpajočega v puščavi in da bodo vsi pozvani in nepozvani takoj začeli akcijo.

Istočasno pozivamo vse klube ljubiteljev narave in PD Slovenije na akcijo »Najčistejša gora«. Na Slavniku ne boste našli najlona, steklenic in podobnega!

Vsem v imenu narave vnaprej hvala in lep planinski pozdrav!

Mirko Iglščar

P. S.: Morebitni stiki z našim klubom prek PD »Tomos« ali OPD Koper, v Tumovi koči na Slavniku ali na delovnem mestu v Jadroagentu Koper.

ŠOPKI

V Planinskem vestniku 2/1990 se S. K. zgraža nad spominki s planinskim cvetjem, na katere je naletel ob novoletnem stikanju po trgovinah. Njegovi zavzetosti in prizadetosti zavoljo planinske cvetane se rad pridružujem. Vendar moramo biti objektivni in upoštevati dejstva, ki se jih spomni ob naši skrbi še kdo drug.

Vemo na primer za tvegano pridobivanje električne energije iz jedrskih central. Ni treba pogrevati spomina na mnoge smrtno žrtve ter nepopisno škodo okuženih ljudi in vsega okolja v Černobilu. Koliko pa je (kar nekako v poprečju rednih) smrtnih žrtev med rudarji, ki skrbijo za alternativno bolj sprejemljivo energijo?

Naša skrb za zdravo in tudi estetsko ubrano okolje je vendarle nekoliko bolj romantična kot omenjena nuja za pridobivanje energije. Čeprav sem včasih precej hodil po gorah, ko še niti niso bile tako oblegane, kot pravijo, da so danes, se ne morem pohvaliti s planikami, ki bi jih bil srečal in našel pri svojih pohodih. Na posebne pohode za očnicami nisem hodil kot kak Jalnov povestni junak, da bi jih poklanjal svojim izvoljenkam. Le enkrat sem našel dve ali tri prav bedne in krmežljave, ko sem se zalezal v Raduhi. Priznam svoj greh izza štirinštiridesetih let: izgrel sem jih s koreninami in prstjo vred in jih gojil, dokler niso propadle.

Nimam pa pravice razglašati, kar sicer ljudje iz Raduhinega kraljestva tako vedo: kaj se pravi živeti v raju več stoterih, morda celo tisočernih cvetov pravljicne rože planike. Res ne na travni površini, posuti z belim pečevjem, pač pa v ozkih zabožkih, razvrščenih nekaj metrov v dolžino. Cvetovi pa taki, da bi se tiste tri moje planike, uropane pred davnimi leti na nevarnem mestu, od strahu skrile pred razkošnimi »meščankami«! Vrla gospodinja, ki jih je gojila pred tremi, štirimi leti in jih, upam, še goji, bi mi jih kot staremu hišnemu prijatelju — to si domišljam, da sem tudi še — pustila natrgati, kolikor bi

jih po zdravi pameti maral. Saj jih nisem sam, pač pa mi jih je ona nekaj podarila. Škode vsaj v tem primeru zares ni bilo nobene.

Nedaleč od teh planik, ki cvetijo tukaj spodaj prej kot zgoraj, kjer gre za biti ali ne biti, bolj zgodaj, upravlja drugo znamenito kmetijo druga gospodinja. Nad enim izmed tamkajšnjih prostranih strmih travnikov, ki je bolj v nižinski legi, sem zaznal rahlo modrikasto meglico. Približal sem se temu miku in ugotovil: nešteto cvetov modrega encijana (Clusijev svišč) ustvarja dih, ki veje prek pašnika. Ne vem, ali to cvetje goved in drobnica marata popasti. Mene že ne mika, da bi si utrgal kak cvet, ko jih je vendar toliko.

Kar nesramna je primerjava z nekdanjo izkušnjo trgovca, ki vajencu ali vajenki ne brani krasti bonbonov. Nasprotno: pusti, naj se jih »nažre« do take mere, da se mu potem upre celo le gledati jih, kaj šele jesti.

Podobno bi mogli razmišljati o narcisah, ki prav tako rade rastejo v potratnem številu, kjer pač rastejo.

Bog ne daj, da bi obveljal zaradi teh pomisli za neobčutljivega prozaika, ki ga ne bi prizadele najrazličnejše nemorale, kakršne še na mnogo drugih načinov prizadevajo pristnost gorskega sveta! Čutim pa tudi dolžnost ponuditi zaščito spominkarjem, ki so si morda svoja »reprodukcijska sredstva« oskrbeli prav tam ali tako, kot sem opisal. Potem bi jih bilo treba celo pohvaliti, da so izvirno naravno lepoto ponudili za nakup. Tisti, ki so jo kupili, pa so prav tako vredni pohvale, ker so se izognili nakupu drugačnih kličastih spominkov. Plemenito uokvirjanje planinskih biserov, pridobljenih na »nekravav« način, utegne delovati tudi v pozitivnem, vzgojnem smislu.

Juže Lodrant

iz planinske literature

Čopovo Kraljestvo Zlatoroga

Izdati v slovenščini, in to konec kriznega leta 1989, tako kvalitetno in — založniško gledano — tako zahtevno knjigo, je nedvomno pogumno dejanje. Štejemo se lahko v čast, da se kaj takega pri nas še dogaja, celo v zasebni založbi!

Jaka Čop na Slovenskem ni neznan imo. Rojen leta 1911 je od 1962 do 1972 izdal kar tri črno bele zbirke gorskih fotografij: Svet med vrhovi, Raj pod Triglavom, Viharniki. V njih je dokazal izvirno umetniško silo, z mrtvim aparatom je oživil stotine skritih lepote, za kar je požel nedeljno hvaležnost ljubiteljev gorskega sveta. Nato je za to dolgo vrsto let umolknil,

zdaj pa nepričakovano spregovoril — z novo tehniko, barvno fotografijo. Ne morem se otresti vtisa, da se je moral temu mediju najprej za dolgo obdobje povsem predati, preden si je upal z njim pred javnost. A je pri tem dosegel neobičajno popolnost.

Knjiga se naslanja na pravljico o Zlatorogu, ki je posrečeno objavljena v začetku knjige (v povzetku Dušana Čopa), nato se šele začne slikovni del. Uvaja ga fotografija razritih kraških podov nekje v gorah: saj je Zlatorog, užaljen in razsrjen, razkopal in razril raj pod Triglavom, samo tu in tam je še ostala zaplata nekdanjih vilinskih vrtov. Avtor jih je ujel v aparat

ter predstavil v knjigi. Hoče nam sporočiti: kljub »lakomnemu lovcu iz doline«, se pravi brezobzirnemu obiskovalcu, ki surovo uničuje lepote gorskega sveta, jih je še vedno dovolj. A le za človeka, ki se jim spoštljivo odpre. To z umetniško besedo izpovesta uvodničarja Matjaž Kmecl in France Stele (ki je tudi založnik knjige), oba priznana gorniška pisatelja in urednika.

Ne bom ponavljal njenih bogatih misli. Rajši se bom dotaknil slik, ki so seveda glavni »jezik«, v katerem nam knjiga pošilja svoja sporočila.

Ne manjka nam knjig v slikah. Tudi o naših gorah: marsikatera je doživela več izdaj, priznanje doma in v tujini itd. Mnoge knjižne kredence se ponašajo z njimi. A je nova knjiga vseeno nekaj posebnega.

Pravijo, da je dober le tisti fotograf, ki na film ujame ne le izbrani predmet, temveč tudi zrak okoli njega, svetlobne pramene, izvešene po ozračju, najnežnejše odseve po tleh, po snegu, vsepovsod. Oglejmo si, recimo, zimski posnetek Blej-

skega jezera (str. 35): koliko drobne lepote, razsute vsepovsod! Takoj na naslednji strani: svečan mir, Vrba s Triglavom, a res vse ogrnjeno v neizrekljivo svečanost — obstojnosti, čudežnosti bivanja. Ali posnetek gozdne poti (43): svetloba kar gori po listju in po tleh, avtor odlično lovi kontraste, ki dajejo sliki plastičnost in dinamičnost. Spet posnetek Bohinja z Vogla (46): glavni »junak« prikazane drame je samo ozračje, nabreklo od dogajanja: vetrovi, oblaki, gibajoče se megle v nižavah kot v oblavah.

Fr. Stele posebej opaža kompozicijsko zrelost. Kakor da je fotograf sam razpostavljaj kozolce in drevesa, balvane in veje. Recimo na pašniku (52): če bi še tako dolgo razporejal tistih deset govedi, jih ne bi mogel postaviti bolje, kot so. Seveda jih ni nihče razpostavljaj, treba je bilo le dolgega, potrpežljivega čakanja, poskušanja, razočaranja, ponavljanja. In res pretanjenega občutja za kompozicijo.

Jaka Čop to zna. Mislim, da se bo ob knjigi pozoren ljubitelj gorniške fotografije zlahka česa priučil. Dovolj bo, da si bo dobro ogledal katerokoli sliko: vsaka ima »prvi plan«, sredino z glavnim predmetom, ozadje. Šele vse skupaj sestavlja »motiv«, ki je vreden posnetka. Ni ga treba zavestno razčlenjati, ob samem pogledu zaslišimo iz njega pesem. To se potem imenuje »umetniška fotografija«. J. Čop ji je posvetil nekaj desetletij svojega življenja, a ne v prazno: obogatil je nas, še prej sebe.

Meni osebno pa največ pomenijo njegovi posnetki vode — v vseh njenih pojavnih oblikah. Naj gre za nekaj prstov globok potoček (54) ali modrino jezera (55, 57), za pomladno odjugo (56, 89), za fantastičen posnetek sončnih žarkov, ki izza težkih oblačnih zaves modrijo nežno valovanje (47), za smaragdno Sočo (75), da ne govorim o drobnem lesketanju fine svetlobe na hitečem toku (78) ali migetajočem jezeru (79): ko gledam ta posnetek, me kar zaščemi v oči, imam občutek, kakor da se vodna gladina res pozibava v razkošju luči. In še in še je takih dosežkov.

Tudi človek ni pozabljen, a samo tisti, ki res živi v gorah in z njimi. Kmet z vprego (68), trentarske domačije (80 sl.), ograja in vršaci (86), gorska vas s cerkvijo in zvonikom (98), v soncu žareči jesenski gozd pod Loško steno s pastirskim stanom v ospredju (101), zasnežena Kranjska gora (109), ruska kapelica s Škrlatico (111), seniki, znamenja, spomenik padlim alpincem in gornikom. In seveda trate, cvetje, smreke, kozorog, ki pozira za spomenik, kot bi se za to pogodil (136). Nikjer pa nobenega hotela, asfalta, žičnice, reklame, kiča, turista, ki bi kričavo izstopal iz pravljice: kar je obiskovalcev, so silno majhni, vkomponirani v veličastje gorskih veličin.

Sicer pa — vzemite knjigo v roke, oča-

rala bo vsakogar. Njene največje vrednosti vidim v tem, da je »odprta«. Občudovalcu ne kaže le lepote, ujete v pravokotnik na papirju, temveč mu odpira oko za nove in nove lepote, mimo katerih je stokrat hodil, ne da bi jih opazil. Nikoli do konca izčrpane barvne otenke, žareče svetlobe in skrivnostne mrakove, zvočne signale in signalčke, neizrazljivo bogastvo oblik, gradiv, agregatnih stanj, prelivanje vsega bivajočega v eno samo, vse obsežno in vse presežno Lepoto, ki se nam kaže iz neštetih svojih odleskov. Kdor jo odkrije, mu gornišтво ne bo več le športno norenje, temveč globoko kulturno dogajanje, rast človeka v njegovih najdragocenejših lastnostih.

Knjiga se dobi pri založniku: France Stele, Gora 3, 61218 Komenda; poleg tega pri sozaložniku Mladinska knjiga, Svet knjige in tudi po knjigarnah.

Miha Žužek

Alpinistični razgledi št. 34

Zdaj že ugledna revija o alpinizmu in športnem plezanju Alpinistični razgledi vstopa s to zadnjo številko v drugo desetletje. Barvna naslovnica (foto: Tone Škarja) nas spominja uspeha na Šiša Pangmi, na 16. strani pa se spogledamo s skico Slovenskega stebra v JZ steni, ki sta ga preplezala Pavle Kozjek in Andrej Štremfelj, končno pa o Šiša Pangmi spregovori tudi načelnik Komisije za odprave v tuja gorstva PZS Tone Škarja v velikem intervjuju (opravi ga je Miro Štebe), prav gotovo osrednjem prispevku 34. številke.

»Alpinisti imajo takšno organizacijo, kot si jo ustvarijo sami,« pravi Škarja, ki je kritičen do te organizacije in ponuja vrsto inovativnih idej, predvsem pa najprej govori o svojem alpinističnem razvoju, o poti, ki ga je pripeljala prav v vrh slovenskega in svetovnega alpinizma, predvsem pa odpravarstva, saj sodi med najuglednejše poznavalce Himalaje, in to ne le pri nas, temveč nasploh. Prav odpravarstvo je osrednja tema pogovora, v katerem niza svoje izkušnje in spomine ter hkrati išče nove možnosti za še večjo prisotnost slovenskih alpinistov v najvišjih svetovnih gorstvih. Seveda pa ni zanemarljivo svojega sveta intimnih izpovedi, kot bi lahko poimenovali njegov literarni opis, ki sicer ne sodi med najboljše, prav gotovo pa v vrh tiste slovenske literature, ki ji pravimo »alpinistična«.

Posebej bi rad omenil še uvodnik, ki ga je podpisal Matej Šurc in v njem obravnava »predsedniško krizo« v naši osrednji planinski organizaciji, ter 33. nadaljevanje »Pionirjev alpinizma«, kjer tokrat Bine Mlač »obdeluje« slovitega zmagovalca Eigerjeve severne stene, nemškega alpinista in gorskega vodnika Anderla Heilmairja.

Najobsežnejši del te številke AR pa je namenjen vrhunskemu klasičnemu in športnemu plezanju in opremi, tako da imamo v rokah dovolj zanimiv tehnični priložnik in ogromno podatkov.

Tokrat kot »zunanji« bralec pogrešam ti-sto zdravo kresanje mnenj, kar je že postal odlika AR. Pa drugič!

Mitja Košir

Trenta — planinska karta

Z letnico 1989 je bila februarja 1990 dotiskana planinska karta Trenta — Triglavski narodni park. Založili sta jo Planinska zveza Slovenije in Triglavni narodni park, izdelali pa skupno obe kartografski hiši — Geodetski zavod SRS in Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo v Ljubljani. Pri snovanju vsebine je sodelovalo več zunanjih organizacij in posameznikov. Brez dvoma je to prvi tako obsežen interdisciplinarni pristop v planinski kartografiji, kar pomeni, da tudi napák ne bi smelo biti veliko.

Karta je izdelana zelo natančno v merilu 1 : 25 000. Tiskal jo je Inštitut za geodezijo in kartografijo. Koristno sta izrabljeni obe strani. Velikost papirja je 70 cm × 50 cm. Zgibana je v žepni format z lično naslovnico. Natisnili so 3000 izvodov, ki bodo po ceni 45 din gotovo razprodani že v tej sezoni.

Na prvi strani je natisnjena karta s pojasnilom oznak in legendo. V središču je Trenta. Sicer pa sega na vzhodu do Triglava, na jugu do Lepene, na zahodu do Matevčca in na severu do Vršiča. Tako so predstavljene vse poti v planine iz Spodnje, Srednje in Zgornje Trente.

Za pohodnika-planinca velja posebej poudariti nekaj pomembnih kriterijev te karte:

- zelo dobro je prikazana oblikovitost terena s plastnicami in senčenjem. Izrazito in lepo vidno je skalovje, dobro so prikazane plastnice (na 25 metrov), naravnost odlično so vidne nadmorske višine, s katerimi je karta bogato opremljena. Uporabnik tako lahko zelo hitro izračuna relativne višinske razlike, vzpone in spuste ter tako natančno izračuna potreben čas hoje glede na svoje fizične sposobnosti;
- zelo dobro se ločijo gozdne površine od kmetijskih oziroma v goratih predelih od neporaščenega terena;
- zelo nazorno so prikazane planinske poti, kategorizirane v tri težavnostne stopnje: lahka, zahtevna in zelo zahtevna;
- potna mreža je podrobna in dobro vidna, čeprav bi bile asfaltirane ceste lahko posebej označene. Razen glavnih in lokalnih cest so vrisani še kolo-vozi, steze, slabše ceste in delno opušćene steze.

Opisi zemljepisnih imen so podrobni in dobro čitljivi. Različna velikost in tip črk omogočata ločitev pomena zapisa: vrh, naselje, zaselek, domačija, planina, dolina, ledinsko ime in drugo.

Na karti so predstavljene tudi vse planinske kočice in bivaki, gostinski objekti in lovske kočice, naravne znamenitosti, spomeniki in cerkve ter še marsikaj. V dolini so posebej poudarjene tudi markirane sprehajalne poti.

Na hrbtni strani je obširen opis Triglavskega narodnega parka v štirih jezikih (slovensko, italijansko, angleško in nemško), ki so mu dodana temeljna pravila obnašanja v njem. Spisek naravnih znamenitosti (35) in kulturnih spomenikov (12) je oštevilčen in tako je lokacijo na karti moč hitro najti. Nekaj fotografij in skic to stran le popestri.

Trenta je tako eden od najbolj kartografi-ranih predelov, kar zaradi svoje lepote tudi zasluži. Zapisati pa velja, da so vse druge karte, ki to območje obsegajo v merilu 1 : 50 000, mnogo manj natančne. Zato bo najnovejšo karto uporabljal vsak, ki želi čim več spoznati, čim bolj varno in racionalno hoditi po teh čudovitih predelih. Zato je tudi pomemben prispevek k oživitvi tega v mnogočem zapostavljenega bisera.

Peter Svetlik

Priročnik za markaciste

Podkomisija za vzgojo, ki deluje v sklopu Komisije za pota pri Planinski zvezi Slovenije, je v nakladi 400 izvodov izdala Priročnik za markaciste, knjigo, ki se bo pravzaprav še dolga leta polnila z novimi gradivi. Priročnik z zdaj 168 stranmi je namreč pripravljen po načinu prostih listov, spetih v priročnih fascikel v obliki knjige normalnega formata; tako ga bo mogoče dopolnjevati ali pa izločati in zamenjevati posamezna besedila, kadar bodo postala neuporabna; zaradi novih spoznanj ali ker nam bodo na voljo boljši teksti. Tako imajo sicer urejen svoj priročnik tudi slovenski gorski reševalci. Priročnik za markaciste je začel nastajati leta 1987, ko je Komisija za pota lahko pripravila ovitke in natisnila predelne kartone, leto dni pozneje pa nekatera besedila, ki jih je lani dopolnila še z nekaterimi teksti. Tako letos kot še prihodnji dve leti naj bi vsako leto izšli snopiči v približno enakih obsegih, kot so lani, vsakega posebej pa bodo lastniki fascikla-knjige vložili na ustrezno mesto med trde platnice in tako dopolnjevali svoj Priročnik.

Kartonski ovitek s spenjnim mehanizmom je razdeljen na pet delov (od 0 do 4), ki jih ločujejo debelejši listi s kazalom posameznega dela. Ta poglavja so Uvod, Pravilniki, napotki in navodila, Tečaj za

markaciste (ki je osrednji del knjige tako po vsebini kot po obsegu), Seminarji za inštruktorje in Dopolnilno čtivo. — »Če bi hoteli izdati vezano knjigo,« je v uvodu zapisal uredniški odbor, katerega predsednik je Baldomir Bizjak, člani pa Božo Jordan, Živojin Prosenc, Tone Tomše in Gojko Zupan, »potem bi ob čakanju na vsa besedila, slike in skice Priročnik izšel najbrž več kot leto dni kasneje. Pa še nekaj je: mnoga besedila bomo lahko razmnožili kar najbolj poceni, kar ob pičlih sredstvih vsekakor ni zanemarljiv razlog.«

Čemú je bil pravzaprav potreben nov priročnik, saj je Komisija za pota tak priročnik izdala leta 1982? Uredniški odbor to pojasnjuje takole: »Markacisti niso več le označevalci potov, temveč tudi in predvsem vzdrževalci. Najbrž je nekaj resnice v tem, da je prav to slednje prispevalo k temu, da je Navodilo za oskrbo in označevanje planinskih poti iz leta 1982 v marsičem zastarelo in tudi nepopolno. Pri vzdrževanju potov, predvsem tistih v visokogorju, se je uveljavila strojna oprema (električni agregat s priključki, vrtno kladivo, udarno kladivo, kotna brusilka itd.), ki je hočeš-nočeš spremenila praktično vse do pred nedavnim veljavne normative. Dokumentacijo o planinskih poteh smo lansko leto prenesli s kartic na računalniške diskete, ta novost pa prav tako zahteva drugačen pristop k zbiranju podatkov o poteh, tako tistih osnovnih, ki jim pravimo 'osebna izkaznica poti' (ime, potek, dolžina, čas hoje, nadmorske višine itd.), kakor drugih, kot so opis poti, skice, podatki o vzdrževanju itd.«

Tako za markaciste kot za druge planince in obiskovalce gorá so pomembne tudi naslednje misli uredniškega odbora iz tega priročnika: »Tečajji, seminarji, literatura in druge oblike vzgoje in izobraževanja markacistov imajo namen izboljšati naše delo na poteh, doseči, da bi bila pota enotno označena, skrbno in strokovno vzdrževana s spoštljivim odnosom do narave. Tak namen lahko dosežemo le z omejevanjem gradnje novih poti, z zmanjševanjem gostote markiranja na razumno mero, z ukinjanjem nepotrebne označevanja transverzal ob vsaki markaciji in s preprečevanjem anarhičnega nastajanja novih. S tako usmeritvijo želimo markacisti vrniti hoji v gore njeno kulturno poslanstvo. Lov za žigi in značkami, iskanje rekordov in tem podobno navlako, ki jo je prinesel in zapustil čas porabništva, hočemo in moramo iziniti iz naših vrst in jih zamenjati z duhovnimi prostranstvi gorništvá. Temu naj služi tudi ta Priročnik.«

Mislimo, da je s temi besedami kar dobro označena ta knjiga, za katero zadnja stran še dolgo ne bo napisana.

M. R.

Bogovi zapuščajo deželo

V avstrijskem Gradcu je izšla izpod peresa Jürgena Schicka in v založništvu tiskarskozaložniškega podjetja »Akademische Druck- und Verlagsanstalt« huda obtožba zahodne civilizacije — knjiga »Bogovi zapuščajo deželo« s podnaslovom »Tatvine umetnin v Nepal«.

Ko je avtor leta 1980 odpotoval v Nepal, je imel v načrtu kar najpopolnejšo fotografsko dokumentacijo umetnin v Katmandujski dolini. Med svojim delom pa je bil dobesedno priča tatvin umetniških del v Nepal, tej deželi v razvoju, ki so jo vzele na muho organizirane tatarske tolpe, te pa so delovale na zahtevo zbiralcev in mecenov iz bogatih držav Zahoda. Vedno pogosteje je naletel tam, kjer je še pred nekaj tedni fotografiral umetniško izdelano podobo bogov, le luknji v steni ali kup podrtije in razvalin. Vedno pogosteje je stal pred obglavljenimi upodobitvami bogov in izropanimi božanstvi in božjimi hrami. Načrtovana dokumentacija lepote se je spremenila v pretresljivo obtožbo.

Na fotografijah, ki prikazujejo stanje pred ropom in po njem, takih pa je v knjigi za 144 primerov, so dokumentirano nanižane tatvine v Katmandujski dolini, ki so se zgodile med letoma 1981 in 1986. Samo v zadnjih 35 letih pa je bilo v tej državi pokradenega več kot polovico kulturnega bogastva, ki je nastajalo 2000 let. Založba si prizadeva, da bi s ceneno in po možnosti žepno izdajo še bolj razširila to knjigo, v kateri je 40 strani besedila, medtem ko ostale strani govorijo s fotografijami. Tako bi lahko čimveč ljudi po svetu zvedelo za to pretresljivo dokumentacijo. Morda bi se lahko tako spremenila miselnost nekaterih, ki so po mentaliteti še vedno kolonizatorji, ker imajo pač denar.

Sposobnosti in zmožnosti plezalcev

S strokovnim prispevkom Avstrijskega planinskega društva »Motorične zmogljivosti in zdravstveno stanje športnih plezalcev« (Motorische Leistungsfähigkeit und Gesundheitszustand von Sportkletterern) se je lansko poletje začela serija brošur, ki obravnavajo planinsko in alpinistično medicino.

Več kot 20 nemških in avstrijskih vrhunskih športnih plezalcev se je dalo decembra leta 1988 in lanskega januarja natančno preiskati, da bi zdravniki ugotovili posebnosti njihove telesne zgradbe in njihove športnomotorične sposobnosti ter zabeležili njihova zapažanja o morebitnih preobremenjenostih in poškodbah, do

katerih je že prišlo. Namen te preiskave in raziskave je bil ta, da bi poskušali odpraviti vzroke športnih poškodb in nepravilnih obremenitev, ugotoviti športnomotorične lastnosti, ki so potrebne za takšne obremenitve, ter zabeležili antropometrične mere, ki naj bi bile podlaga za načrtovanje in usmerjanje treninga.

Raziskovalno poročilo je razvrščeno v naslednja poglavja: antropometrija, posebne športnomotorične zmogljivosti, ergometrija in spirometrija ter klinično rentgenološki izvidi. Delo je napisalo šest avtorjev.

Natančni opisi testnih metod, številne skice in navedbe primerjalnih podatkov omogočajo bralcu, da lahko sledi najrazličnejšim testom in jih razume. Tako lahko iz vsega tega potegne dobre in slabe strani ter tako pripravi lastno podlago za načrtovanje treningov.

Brošuro je mogoče kupiti v Avstrijskem planinskem društvu (Österreichischer Alpenverein), Wilhelm-Greil-Strasse 15, 6020 Innsbruck. Cena: 70 šilingov (k temu pa je treba dodati še ceno za poštino).

društvene novice

Uspešno PD PTT Ljubljana

Kljub zaostrenim gospodarskim in siceršnjim razmeram pri nas planinci ne sestopamo s smeri, ki smo si jo izbrali. Čim težji postaja vzpon, tem bolj smo odločeni, da se ne predamo. Doslej se še nikoli nismo zaplezali. Planinska zveza se hitro prilagaja spremembam v družbi in bo tako z novim statutom postala ena od prvih nadstrankarskih organizacij pri nas, čeprav je treba takoj dodati, da je taka bila že doslej. To se je izkazalo tudi na 36. občnem zboru PD PTT Ljubljana, ki je bil 3. marca v Ljubljani. Udeležili so se ga številni gostje iz celotne Jugoslavije, med njimi tudi vršilec dolžnosti predsednika PZS Jože Dobnik, ki je sicer član našega društva.

O delu društva v preteklem letu je spregovoril predsednik PD PTT Ljubljana Lojze Cuznar, ki je med drugim poudaril, da sedanje neugodne gospodarske razmere in kriza niso mogli onemogočiti društvenega dela, vendar je treba tudi na tem področju slediti spremembam, sicer društvo za članstvo ni več zanimivo. Zaradi očitno privlačnega društvenega programa se je lani število članstva povečalo za 50, tako da je bilo konec lanskega leta v društvu 1329 članov.

Posebej je opozoril na uspešno delo gospodarskega in izletniškega odseka, odseka za kulturo in propagando, odseka za planinska pota, za varstvo narave in

mladinskega odseka. Poštarski dom na Vršiču, 22. zbor ptt planincev Slovenije, slikarska kolonija na Vršiču, večdnevni uspešen izlet v Visoke Tatve so le nekatere akcije, ki se jih ne bi sramovalo nobeno društvo. Poštarski dom na Vršiču je tudi lani uspešno posloval. Število nočitev se je sicer zmanjšalo za okrog šest odstotkov (nočitev je bilo lani 2897, od tega 2200 domačih in 700 tujih gostov), vendar pa je ostanek dohodka približno na isti ravni kot predlanskim.

Ob koncu svojega poročila je Lojze Cuznam občnemu zboru predlagal še nekatere poglavitne usmeritve pri delu društva v tem letu. Med njimi so večja popularizacija planinstva med dijaki srednješolskega ptt centra, ureditev alpskega vrta na Vršiču in slikarska kolonija v poštarskem domu.

Na predlog Toneta Krauthakerja je občni zbor sklenil poslati skupščinama RS in SFRJ protestno brzojavko v zvezi z nameravano razširitvijo obmejnega pasu s 100 na 1000 metrov. To bi planincem in planinstvu zadalo veliko, tudi gmotno škodo.

Ob koncu občnega zbora so podelili zlate znake PD PTT Ljubljana. Dobili so jih Tone Krauthaker, Lojze Terglav in Lojze Cuznar, ki se je v imenu nagrajencev tudi zahvalil za ta visoka društvena priznanja.

(ptt signali)

Zgibanka za podporne člane GRS

Ob letošnji akciji »Podporni član Gorske reševalne službe« je Komisija za GRS pri Planinski zvezi Slovenije izdala štiri-stransko zgibanko, s katero seznanja planinsko in drugo javnost in seveda predvsem podporne člane GRS z dejavnostjo GRS v Sloveniji in z najpomembnejšimi lanskimi gorskimi nesrečami in pomočjo naših gorskih reševalcev pri njih.

Lani je 624 članov GRS v Sloveniji opravilo 34 akcij v visokogorju, 4 v sredogorju, 10 stenskih akcij in 64 akcij na organiziranih smučiščih, poleg tega pa še 15 iskalnih in poizvedovalnih akcij. Predvsem pri akcijah v visokogorju, v stenskih akcijah in v iskalnih in poizvedovalnih akcijah jim je pogosto pomagal helikopter.

V visokogorju v Sloveniji so naši gorski reševalci reševali 26 domačih in 11 tujih gornikov ter jih pet pripeljali iz gorá nepoškodovanih in 23 poškodovanih ter jih devet prinesli mrtvih. V desetih stenskih akcijah so lani reševali deset domačih alpinistov, od katerih je bil eden nepoškodovan, sedem poškodovanih in dva mrtva. V sredogorju so imeli gorski reševalci štiri akcije, na katerih so reševali dva domača in enega tujega planinca; od

Nalepka za podpornega člana GRS, ki jo je mogoče kupiti na postajah GRS po Sloveniji

vseh teh je bil eden nepoškodovan, eden poškodovan in eden mrtev. Na iskalnih in poizvedovalnih akcijah so iskali 12 domačih in tri tuje planince, od katerih je bilo osem nepoškodovanih, dva pa mrtva, medtem ko preostalih doslej niso našli.

Poleg tega so naši gorski reševalci veliko delovali tudi preventivno kot spremljevalci na planinskih izletih, kot predavatelji in kot dežurni (velik del na organiziranih smučiščih). Poleg tega je bilo veliko naših gorskih reševalcev zaposlenih z obhodi terena in s prostovoljnimi delom.

Pohod mladih planincev

V nedeljo, 7. januarja letos, smo se zgodaj zjutraj mladi planinci zbrali na avtobusni postaji v Slovenskih Konjicah in se kar s tremi avtobusi v mrzlem jutru odpeljali na Roglo. Čeprav se ob odhodu nismo veselili pohoda ob takem dnevu, se je na Rogli pokazalo sonce, drevje je bilo posuto z ivjem in vse skupaj je bilo za res prijetno.

Peš smo se odpravili na pot. Najprej smo si z razglednega stolpa na Rogli ogledali vrhove Pohorja, nato pa smo po gozdu prispeli do Koče na Pesku, kjer smo se najedli in popili topel čaj. Poti pa tam za nas ni bilo konec, kajti še lep čas smo hodili po gozdu. Včasih je zapihal rahel vetrič in ptice so nas pozdravljale s prijetnim žvrgolenjem. Naposled smo prišli do Osankarice in do spominskega obeležja. Tovarišica nam je povedala, da je tukaj 8. januarja 1944. leta umrlo 69 partizanov in partizank, sedemdeseti pa je umrl v taborišču. V spomin na ta dogodek priredijo vsako leto spominski pohod na Osankarico.

Bojana Štefančič,
OŠ Edvard Kardelj, Slov. Konjice

Izleti in še kaj zraven

Številna planinska društva zadnja leta pred svojim občnim zborom, v začetku leta ali ob koncu zime izdajo sezname svojih planinskih izletov, ki so v večini planinskih društev od vseh društvenih dejavnosti deležni največjega zanimanja članov.

Takšen program je med drugim izdalo PD Polzela in seznamu najpomembnejših letošnjih planinskih izletov dodalo še dvojce razmišljanj, ki spadata k takšnim izletom. Prvo je »Planinski izlet v skupini z vodnikom«, ki je ponatis članka iz Planinskega vestnika, drugo pa »Pomagajmo ogroženi naravi«. V prvem so koristni napotki o tem, kako se je treba obnašati na organiziranih planinskih izletih, v drugem je nanizanih osem zapovedi, zlatih pravil, opozoril ali nasvetov, kako naj bi se obnašali v naravi, ki je vse bolj ogrožena in katere gozdovi, travniki, potoki, jezera, gore in morje so v nevarnosti. Ne poškoduj drevja in grmovja, ne trgaj cvetja, ampak ga raje občuduj, ne moti živali, prepreečuj gozdne požare, odpadke odnesi s seboj domov, ne moti miru v naravi, avtomobil pusti na prostoru, ki je za to določen, bodi civiliziran človek, ki se zaveda svoje odgovornosti do narave — to je osem zlatih pravil, ki so vsa še komentirana z nekaj stavki.

PD Polzela bo za svoje člane (morda pa še za koga, če bo v skupini kaj prostora) organiziralo aprila 11. pohod na Dobrovlje in pohod ob meji krajevne skupnosti Liboje, maja prvomajsko srečanje na Gori Oljki, srečanje na Paškem Kozjaku in turo po transversali iz Ankarana, junija izlet v Matkov škaf, dvodnevni izlet v Samoborsko gorje in izlet s kolesom proti vzhodu domače doline, julija tridnevno turo čez Karavanke in 21. julija nočni pohod na Goro Oljko, avgusta tridnevno turo po Savinjskih Alpah in dvodnevno turo na Veliki Klek v Avstriji, septembra izlet tja, kjer bo dan planincev, dvodnevni izlet v Krapino in na Strahinjščico ter kolesarski izlet proti zahodu domače doline, oktobra bodo planinci PD Polzela praznovali skupaj z drugimi občani domače krajevne skupnosti na Vimperku, 21. oktobra se bodo udeležili kostanjevega slavlja na Gori Oljki in ta mesec odšli na pohod ob spomenikih NOB Zabukovica, novembra bo z vlakom izlet v neznano ter izlet do Celjske kočje, Svetine in v Laško, decembra pa bodo polzeški planinci odšli na kolino na Šmohor, se udeležili pohoda na Tisje, šli iz Polzele mimo Korberja in Gričarja na Goro Oljko ter naposled silvestrovali — kje pa drugje kot v svojem domu na Gori Oljki.

Svoj letošnji načrt planinskih izletov je razmnožila tudi planinska sekcija, ki deluje v okviru osnovne organizacije Zveze

sindikato v Gorenju servis v Titovem Velenju. Člani te sekcije (in nemara z njimi še kdo, če bo kaj prostora) bodo šli letošnjega 14. aprila na Boč, 28. aprila na Sv. Križ, 12. maja na Menino, 26. maja na Smrekovec, 9. junija na Raduho in Loko, 29. junija za šest dni v bosensko-hercegovske gore, med drugim na Maglič in Zeleno glavo, junija na sedemdnevni planinski tabor v Trento, 5. septembra za tri dni na turo na Triglav, 9. septembra se bodo udeležili dneva planincev, kjer že pač bo, 13. oktobra odšli na Veliko planino, 20. oktobra pa za dva dni na planinsko turo po Pohorju.

Mislinja ima kaj pokazati

Na letni volilni konferenci PD Mislinja 23. februarja se je zbralo 45 ljubiteljev gorá, ki jim je predsednik Bojan Šinko predstavil lansko dejavnost. Na izletih se je zbralo 20 do 25 udeležencev. Obiskali so številne gore v Sloveniji, se povzpeli na Montaž in Titov vrh, osem planincev pa tudi na švicarska štiritisočaka Dom in Breithorn. To je lep dosežek za društvo, ki deluje šele osmo leto in združuje 350 članov. Pridobili so prostor za sestajanje, markirali pot na Roglo, s finančnimi sredstvi pa smotrno gospodarili.

V imenu PZS je dr. Tone Stroj in čestital za delo, spregovoril o ekološki problematiki, obratovanju zimskih turističnih centrov, naravni in kulturni dediščini tega dela Pohorja, vključno z Zoisovimi fužinami, Pergerjevo žago in Mislinjskim jarkom. Kaj ko bi s pomočjo Železarne Ravne, Gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec, Krajevne skupnosti in Turističnega društva nekje v kraju, a na vidnem mestu, ponazorili bogato preteklost? Zavzel se je tudi za to, da društvo zbere čimveč naročnikov na Planinski vestnik in najde tudi kakšnega dopisnika, saj PZS ni samo športna, temveč tudi narodnokulturna organizacija.

Delovni predsednik dr. Stane Stoporko je z zdravstvenega vidika komentiral spremenjen način življenja v kraju v zadnjih treh desetletjih in to potrdil z nekaterimi konkretnimi podatki. Zato je tudi predlagal, da bi izdelali še poseben program izletov za šolsko mladino. Kot zanimivost pa je navedel, da so le nekaj zadržali iz časov Ž. Zoisa — kegljanje na ledu. Njihov krajan Koprivnikar je v eni panogi celo državni prvak.

Zbor so pozdravili še predstavniki PD Slovenj Gradec, Fecro in Titovo Velenje. Miroslav Žolnir je menil, da je tudi v bližnjih gorah precej možnosti v vseh letnih časih. Tako se je npr. drugega zimskega pohoda na Peco 18. februarja udeležilo že nad 600 ljubiteljev narave.

V razpravi so se zavzeli za to, da bi PD

iz občine Slovenj Gradec enkrat letno izvedla čiščenje svojih poti na Zahodnem Pohorju. Izvolili so razširjen upravni odbor, ki šteje 13 članov. Tine Tajnik, gonilna sila izletništva, je predstavil program za letos, ki je zelo bogat, od bližnje Osankarice do Mont Blanca.

Ob koncu uradnega dela so podelili pet častnih znakov PZS in predlagali še dva nova odlikovanca. Sledil je krajši film o lanskem vzponu na najvišji švicarski vrh. Konferenco so zaključili v prijetnem razgovoru in ob obloženi mizi, da ne bi pozabili pustnih običajev.

Miroslav Žolnir

Priponke za čiste gore

»Srce me boli, ko hodim po naših gorah in vidim, kakšne negativne vplive imajo množični obiski nevzgojenih planincev,« pravi Maksimilijan Korošec, član Planinskega društva Šoštanj in planinske skupine pri osnovni organizaciji sindikatov v Gorenju servis v Titovem Velenju. »Štirideset let že hodim po hribih in mislim, da se stanje zadnje desetletje ne prestanto slabša. Zato sem pred časom predlagal vodji delovne skupnosti pri Planinski zvezi Slovenije Janku Pribošiču in načelniku propagandne komisije pri PZS Bojanu Brvarju, naj bi se skupaj lotili kakšne akcije. In smo se je.«

Maksimilijan Korošec, vodja planinske dejavnosti v Gorenju servis, je takole premišljeval: naša delovna organizacija namenja določen denar za različne vidike propagande — in čemu ne bi kakšne propagandne akcije povezali s planinsko dejavnostjo! Tako se je odločil za varstvo gorá, čemur je treba zdaj vsekakor posvečati največjo možno pozornost. Gorenje servis je tako založil priponko, na kateri je poleg stilistične grafične upodobitve gorá, zelenja in skalovja ter podpisa pobudnikov za to akcijo, Planinske zveze Slovenije in Gorenja servis, še napis: Kar si prinesel, odnesi s seboj!

Dva tisoč teh priponk je namenjenih za letošnji spomladanski sejum Alpe-Adria na ljubljanskem Gospodarskem razstavišču, kjer je sodelovala tudi Planinska zveza Slovenije, najmanj 3000 priponk pa bodo odnesli v nekatere planinske kočice, da bi tako vplivali na obnašanje obiskovalcev. Priponke, ki so jih izdelali na stroške Gorenja servis, bodo seveda razdeljevali zastoj.

Tečaj gorskih reševalcev

Kljub snežno skopi zimi tudi visoko v gorah se je več kot trideset bovških gorskih reševalcev in pripravnikov v začetku letošnjega marca udeležilo tridnevnega tečaja zimske tehnike reševanja in prve

pomoči v gorah. Tečaj, ki je sodil v redni letni program šolanja in izpopolnjevanja reševalcev, je organizirala postaja GRS Bovec, vodili pa so ga domači inštruktorji GRS ter zdravnik — gorski reševalec dr. Vasja Klavara.

Prvi dan tečaja so reševalci večji del časa namenili prvi pomoči ob nezgodah v gorskem svetu. Ob analizi nekaterih tipičnih gorskih nesreč z območja bovške postaje GRS v preteklih letih so ocenili načine, hitrost in učinkovitost obveščanja ter seveda s posebnim poudarkom na oblike nudenja prve pomoči v teh primerih. Ta »praktični« pristop na podlagi primerov, ki so jih reševalci sami doživljali, je udeležence pritegnil k aktivnemu sodelovanju, ko so z različnimi mnenji in praktičnimi prikazi prihajali do novih zaključkov, spoznanj in znanj. Nesreče v gorah, ki se končajo s smrtjo zaradi podhladitve poškodovanca, niso prav redke, zato so se reševalci na tečaju seznanili z najnovejšimi postopki ob reševanju podhlajenih poškodovancev. Sledilo je še praktično delo z vakuumsko vrečo, ki postaja nepogrešljiv del opreme za nudenje prve pomoči tudi v gorah.

Naslednjega dne so reševalci na snežiščih v podnožju Stadorja in Prestreljenika razčlenili prerez letos tenke snežne odeje, na več načinov preizkusili trdnost snežne odeje ter obnovili tehnično znanje iskanja zasutih v snežnem plazu. Tako imenovana tovariška pomoč takoj po zasutju v snežnem plazu, grobo in natančno sondiranje snežnega plazu, iskanje zasutih s pomočjo lavinske žolne in sodelovanje lavinskega psa pri odkrivanju zasutih, vse to je bilo del praktičnih aktivnosti reševalcev.

Pri reševanjih v zimskih razmerah se pogosto dogaja, da je treba reševalni čoln ali s ponesrečencem spuščati prek zelo strmih, snežnih, poledenelih vesin. Priprava ali čolna za strme spušte, namestitve poškodovanca vanj ter tehnika spuščanja so bile naloge naslednjega dela praktičnih aktivnosti, pri katerih so izmenoma sodelovali vsi reševalci.

Zadnji dan tečaja so reševalci z vzponom na Prestreljenik in spustom z njega obnovili znanje varnega varovanega posamičnega in skupinskega gibanja v ledenosnežnih strminah. Po zaključku spusta so reševalci na prestreljenškem sedlu pripravili ali čoln, vanj položili poškodovanca in se pričeli spuščati skozi Krnico v dolino. V vlogi spremljevalcev so se ob akciji reševalci izmenjevali, drugi pa so medtem pripravljali sidrišča ter opravljali tehnične naloge spuščanja in varovanja prek najstrmejših delov na poti v dolino.

Pri zaključnem ocenjevanju dela na tečaju so reševalci ob sicer kritičnih, tehtnih pripombah menili, da je tečaj glede na opravljene aktivnosti uspel.

Boris Mlekuž

XVI. zimski vzpon na Snežnik

Čeprav je šlo za zimski vzpon, je bil letošnji vzpon na Snežnik (1796 m) 10. in 11. marca čisto pomladanski. Med nekaj tisoč planinci iz Slovenije, Hrvaške, Bosne in Hercegovine ter drugih predelov Jugoslavije je bilo tudi kakšnih sto planincev iz Zagreba. Po lepem in sončnem vremenu so se oba dneva vile po pobočjih te gore dolge kolone planincev — kot mravlje, od najmlajših do najstarejših. Pravzaprav je za ta letni čas nenavadno, da na Snežniku ni bilo snega. To se je letos zgodilo, zato je bil vzpon brez težav, posebnost še za starejše udeležence pohoda. Med letošnjimi obiskovalci Snežnika so bili tako mlajši od 8 let, pa tudi starejši od 80 let, med katerimi je bil tudi Zagrebčan Marko Orešković-Vilenjak, rojen leta 1910.

Posebno očarljivo je bilo, da so številni planinci sedeli prav na vrhu Snežnika ter uživali ob pogledih na Snežnik, na Risnjak in na Kvarnerski zaliv, na sever pa proti Alpam ter proti notranosti Slovenskega Primorja in Istre.

Omeniti velja, da pelje s Snežnika na Snežnik pot prijateljstva Slovenije in Hrvaške, dolga 12 ur hodá. Priporočati jo je mogoče predvsem spomladi, poleti in jeseni, pri čemer je primernejše oditi s Snežnika, ker je na Snežniku dom na Sviščakih, odprt v teh letnih časih.

Josip Sakoman

12. pohod na Arihovo peč

V spomin osmim leta 1945 padlim borcem proti fašizmu Slovenska športna zveza in Slovensko planinsko društvo iz Celovca ter Slovensko prosvetno društvo Rož vsako prvo nedeljo v marcu priredijo pohod po poteh partizanov v območju Bleščeče planine in Arihove peči na avstrijskem Koroškem. Letošnji, po vrsti 12. zimski pohod na Arihovo peč, ki je bil 4. marca, ni bil prav nič zimski in si je moral spetoma marsikateri pohodnik sleči vetrovko ali jopo. Udeleženci, ki jih je v preteklih letih nemalokrat pričakoval snežni metež na Čemernici, so se zaradi lepega vremena letošnjega pohoda udeležili množično — bilo jih je več kot 500.

Pot, ki vsako leto privabi nekdanje partizane, antifašiste, planince in športnike iz Koroške in matične domovine, vodi od Polančeve domačije na Čemernici mimo spominske plošče padlim strmo do planinske kočje slovenskih planincev na Bleščeči planini, ki stoji na nadmorski višini 1084 metrov nad znamenito Arihovo pečjo. Pot nazaj pelje mimo Resmanove lovske kočje, od koder se ponuja čudovit razgled po zgornjem Rožu tja do štajerskih gorá.

Prijetna hoja je bila letos samo na enem mestu prekinjena z ledeno ploščo, ki pa so jo pohodniki brez težav zmogli. Staro in mlado se je spet vrnilo na izhodišče pri Polancu, kjer so jih organizatorji postregli z okrepčilom.

Med udeleženci je predsednik SŠZ Ludvik Druml posebej pozdravil dva borca, ki sta prav na tem kraju preživela napad SS na partizanski bunker in hajko: Jožeta Koširja iz Kočevja, ki je spet po dolgih letih prišel na Koroško, in Bogdana Mohorja-Stona, ki se je spomladanskega pohoda udeležil letos že petič.

Za deseto udeležbo so zlate značke prejeli Nino Caruso iz Idrije, Andrej Millonig iz Celovca in Martin Urbajs iz Žoprač pri Vrbi na Koroškem. SŠZ Celovec, SPD Celovec in SPD Rož iz Šentjakoba so bili s prireditvijo več kot zadovoljni, lep izkupiček pa je imela tudi stojnica šentjakobske zadruga.

Tudi brez zime je »zimski pohod« na Arihovo peč uspel in prispeval k spomenu na našo polpreteklo zgodovino.

(Slovenski vestnik, Celovec)

Pohod Dramlje—Žiče

V soboto, 10. februarja, je bil organiziran in izveden že deveti planinski pohod po delu planinske poti 14. divizije. Zbor je bil v Dramljah. Po ogledu spominske razstave v osnovni šoli smo krenili na pot proti Straži na Gori. Jutranja megla je ostala samo po dolini in tako je bil enkratno razgled do Boča, na Posavsko hribovje in zasnežene Savinjske Alpe. Prvič so se letos udeležili pohoda kar 103 planinci in še 104, ki so prej kdaj že bili na pohodu. Po čaju in žigosanju pohodnih izkaznic je kolona krenila proti Konjiški gori.

Udeleženci pohoda so bili iz Zagreba, Ptuja, Maribora, Poljčan in iz Savinjske doline. Tako smo pohodniki preživeli lep sončen dan in izmenjali marsikatero svobodno misel o tem in onem času pohoda.

B. J.

Lekovi planinski izleti

V januarski številki internega časopisa tovarne zdravil in kozmetičnih izdelkov Lek iz Ljubljane je objavljen seznam najzanimivejših planinskih izletov, ki jih bo letos organizirala Planinska sekcija Leka. Dne 22. aprila bodo Lekovi planinci odšli na 527 metrov visoko llovo goro. Iz Čušperka bodo prišli po Grosupeljski poti že v eni uri do te gore, od tod pa bodo odšli po Transverzali kurirjev in vezistov do izvira Krke in nato na Polževo, do

koder je še približno tri ure zmerne hoje; tam jih bo čakal avtobus.

V nedeljo, 27. maja, bodo Lekovci odšli na izlet, ki so ga imenovali Lek na Klek. Kot je zapisano v njihovem glasilu, na Hrvaškem ni vrha, s katerim bi se toliko ukvarjala ljudska domišljija kot s 1182 metrov visokim Klekom. Po ljudskem izročilu naj bi bile tod doma čarovnice, prav tako pa tod že stoletja spi kraljevič Marko.

Dne 9. junija bodo obiskali 2139 metrov visok Obir, goro, katere najvišji vrh je Ojstrc. Planinci so si jo vzeli za svojo in že leta 1878 na njej postavili svojo kočo. Hoje bo približno sedem do osem ur, vendar poti niso zahtevne.

Zadnjo junijsko nedeljo, 24. junija, bodo odšli na Veliki Bogatin (2008 m), ki se imenuje tudi Mahavšček in je sosed Bogatina, ki je zaradi bližine Bogatinskega sedla in lepega razgleda bolj obiskan kot Mahavšček. To bo srednje težka tura, ki jo bodo začeli pri slapu Savice in končali v Lepeni, dolga pa bo približno 11 ur.

Na 2350 metrov visoko Ojstrico v Grintovcih se bodo Lekovci povzpeli 14. in 15. julija na dvodnevni turi, ki jo bodo pripravili skupaj s PD Mengeš. Izhodišče bo v Kamniški Bistrici, od koder se bodo čez Presedlaj odpravili do koče na Korosci, kjer bodo prenočili, naslednji dan odšli na Ojstrico ter se prek Planjave spustili na Kamniško sedlo in nazaj v Kamniško Bistrico. Tura bo primerna za dobre hodce, saj bo treba prvi dan hoditi približno pet in drugi kakšnih osem ur.

V soboto, 25. avgusta, načrtujejo vzpon na Jerebico (2126 m) nad Predelom, do koder je okrog osem ur hoje, drugi vrh pa je Žrd nad dolino Režije, kamor se bodo povzpeli z Nevejskega sedla in bo prav tako treba hoditi osem ur. Oba vrhova slovita kot izjemni razgledišči.

V soboto in nedeljo, 8. in 9. septembra, bodo Lekovci odšli na 2390 metrov visoki Debeli vrh. Prvi dan se bodo prek Komarče povzpeli na Pršivec (1761 m) in čez planino Viševnik do koče na Planini pri Jezeru, naslednji dan pa bodo nadaljevali pot čez planino Laz na Debeli vrh. Vračali se bodo čez planino Blato in Vogar v Staro Fužino. Prvi dan bo pet, drugi dan pa osem ur hoje.

Dne 22. septembra bodo šli na Stol (2236 m). Do zgornje postaje sedežnice na Zelenico se bodo pripeljali, nato pa nadaljevali pot pod pobočjem Vrtače proti Stolu. Z vrha se bodo spustili proti Javorniškem rovtu. Hoje bo približno sedem ur.

V nedeljo, 7. oktobra, bodo odšli na Golake (1495 m), kamor se bodo odpravili z Vojskega: najprej na Veliki Golak, nato na Mali Golak, ki je za 15 metrov višji od Velikega. Od tod se bodo spustili v Predmejo. Hoje bo za šest ur.

Dne 11. novembra bodo Lekovi planinci zaključili sezono z izletom v neznano.

Ta program Lekovih planinskih izletov objavljamo zato, da bi opozorili na delo te planinske sekcije, ki o svojem delovanju Planinskemu vestniku ne poroča, da bi o njem zvedeli še drugi planinci, poleg tega tudi zato, da bi dali idejo, kam iti na sobotni, nedeljski ali dvodnevni izlet, in da bi se zainteresirani planinci, ki sicer niso člani te sekcije, pred izletom pozanimali, če v skupini ni morda še kakšnega prostega mesta in bi se pridružili Lekovi skupini.

Lep društveni večer

Planinsko društvo »Maks Meško« iz Ormoža je imelo 17. februarja svoj letni občni zbor, na katerem je predsednik društva podal izčrpano poročilo o dejavnosti društva in njegovih članov v lanskem letu. Vseh planinskih akcij, ki jih je društvo načrtovalo v letu 1989, je bilo 21. Obsegale so od noveletnega pohoda na Ivanjščico do pohoda na Mangart v okviru akcije »jeseni na goro«. Ormoški planinci so pod vodstvom izkušenih planincev obiskali Boč, Raduho, Uršljo goro, Peco, Kamniško-Savinjske Alpe v dveh skupinah, Storžič, Golico, Porezen, Mojstrovko, Jalovec, Mangart, šli na Prisojnik po Jeseniški ter po Jubilejni prek Razorja na Križke pode in čez Križko steno v Krnico. Največkrat je bil obiskan Triglav, zadnjič 28. oktobra. Na tej turi je predsednik društva slavil 26. vzpon na našega očaka. V okviru akcije »jeseni na goro« so vodniki poskušali 18. novembra osvojiti Mangart, vendar so jim neugodne razmere na gori to preprečile.

Lanski jubilejni planinski tabor smo imeli v Trenti. Vseh udeležencev je bilo 70. Pionirji so v taboru opravili planinsko šolo in prejeli na občnem zboru zaslužena priznanja. Vreme v času tabora ni bilo najlepše, vendar so vodniki in mentorji izvedli vse načrtovane pohode, in sicer po starostnih skupinah. Obiskali so izvir Soče, Mlinarico, Julijano, Kočo pri Krnskikh jezerih, Krn, Triglavsko jezero in Kanin. Skupina planincev je avgusta obiskala Pireneje. Skupno so ormoški planinci prebili v gorah kar 800 dni.

Tradicionalnega zimovanja pod Gozdnikom se je udeležilo 30 pionirjev. Snega ni bilo, zato pa so obiskali zasavske hribe Mrzlico, Kal in Gozdnik.

V društvo je včlanjenih 460 članov. Število članstva iz leta v leto narašča. Pionirjev je 200, delo z njimi imamo organizirano v krožkih po osnovnih šolah, kar je najboljša oblika.

Planinsko sobo smo končno naredili. Lani smo izdelali fasado in opravili vsa pleskarska dela.

Letošnji program obsega 24 akcij. Osrednja tura je načrtovana za 19. in 20. avgust. Gre za nekakšno atrakcijo, saj se namerava povzpeti na Triglav Pihalni orkester Ormož. Pričakujemo, da bodo takrat pritomali še drugi planinci in prisluhnili koncertu na Kredarici.

V okviru akcije »v tuja gorstva« načrtujemo letos Škotsko ali Karpate. Planinski tabor bomo pripravili v Bohinju ali v Krnici. Načrtujemo tri ture v Julijce, Karavanke in Kamniško-Savinjske Alpe. Manjša skupina se namerava septembra povzpeti na Mangart po Via ferrati. Skupina »Ciciban planinec« načrtuje akcije, ko bodo na izletih tudi starši.

Občni zbor so popestrili člani društva s prekrasnimi diapozitivi. Ženske so pripravile sladko zakusko, desetletni planincsamouk pa nas je zabaval s »frajtonarico«.

Ciril Meško

Zagrebčani v Zasavskih hribih

Hrvaški in še posebno zagrebški planinci zelo radi obiskujejo slovenske gore in griče in tako se je v nedeljo, 18. februarja, skupina 50 zagrebških planincev napotila s Trojan skozi Šentgotard do doma na Veliki oziroma Čemšeniški planini (1120 m). Na Trojanah so se oskrbeli s krofi, nakar je ena skupina od tod odšla peš, druga pa se je z avtobusom odpeljala do Prvin ter se od tod odpavila peš proti koči. Obe skupini sta spotoma srečevali številne planince, ki so zadovoljni in žarečih lic šli po sončnih planjavah, kjer je bilo izredno veliko cvetja, kar je redkost za ta letni mesec in letni čas. Med zagrebškimi planinci jih je bila skoraj polovica, ki so bili tokrat prvič na tako lepi planini, kot je Čemšeniška. Od tod so se jim odpirali pogledi do Kuma, Zasavske Svete gore, na Kamniške Alpe in na Triglav ter do Pohorja. To pot je bila planinska kočja polna do zadnjega kotička; zasedene so bile celo mize in stoli okoli doma in so planinci posedli tudi po travi okrog kočje.

Zagrebčani so se vračali skozi vas Čemšenik in skozi Celje prišli domov v Zagreb. Kmalu bodo, kot so se dogovorili, obiskali tudi Kal in Mrzlico, Partizanski vrh, Gore in Kopitnik.

Josip Sakoman

10. obletnica pri Zajčevi koči

Na občnem zboru planinskega društva Tabor so se zbrali z namenom, da pregledajo opravljeno delo in napravijo načrte za naprej.

Iz razgovora je bilo videti, da neprestano nekaj delajo in so aktivni, tega svojega dela pa ne dokumentirajo in zato so slabše

zapisani pri TKS Žalec. Znani so bili njihovi Zajčevi dnevi, ki jih žele obnoviti. Letos bi radi napravili nekaj za Zajčevo kočjo, ki praznuje 10. obletnico. Prepleškati bo potrebno zunanost in popraviti streho, kar čaka novega gospodarja. Denar bodo morali zaslužiti z delom, za kakšno smreko bodo naprosili okoliške kmete, da jo bodo posekali in prodali. Sedaj ima kočja elektriko, to zimo pa so imeli v njej planinsko šolo domačih otrok. Beseda je tekla o markiranju in vzdrževanju poti. S Krvavice žig izginja. Sklenili so na koči pritrditi skrinjico, kjer bi bil ob vsakem času dostopen — tako kočje kot vrha. Po spremembi Savinjske planinske poti bo kočja obvezna točka na tej poti. Od kočje mimo Tomaževca do Veteršeka so že markacije, naprej v dolino mimo Božičeka, Zimoharja in Puberja proti prevalu Čeren pa so napravili nove. Tu je le skok mimo Pošebala do razpotja vozniških poti pod malo znano razgledno Popelovo skalo, kjer pride stara trasa Savinjske poti mimo Urankarja.

Društvo bo še naprej vodil Zmago Šoštar. Zbor so sklenili z upanjem, da se ob 10. obletnici srečajo pri Zajčevi koči, nekdanji domačiji, ki je bila gotovo vsaj teh 10 let oteta pozabi in propadu.

B. J.

Tostran in onstran po Koroškem

Ena izmed oblik rednega izletniškega udejstvovanja so vsakoletni spominski pohodi k obeležjem NOB. Planinci se jih udeležujemo množično, najpogosteje pozimi, da si tako ohranjamo telesno kondicijo, obenem pa izkoristimo ugodnosti skupnih prevozov in oskrbe. Za nameček organizatorji poskrbijo še za spominske pohodniške značke, ki jih dajejo udeležencem za večkratne pohode.

Sčasoma postanejo večkratni pohodi dolgočasni, posebno potem, ko so udeleženci dobili že vsa priznanja, ali pa tedaj, če cilji zaradi nevarnosti plazov niso vedno dosegljivi. Zato si pohodniki utirajo nove poti, nove cilje.

Skupnost koroških partizanov v Ljubljani in Zveza koroških partizanov v Celovcu sta lani izdali žepni vodniški dnevnik po poteh koroških partizanov »Javke brez hajke« — in to po jugoslovanski in avstrijski strani slovenske Koroške. Vodnik obsega 155 javk ter 54 obeležij NOB, in sicer na naši strani meje (YU) 124, a na drugi strani meje (A) 85 kontrolnih točk. Skoraj vse so dostopne s prevoznim sredstvom, obisk pa ni pogojen terminsko. Na vsaki KT lahko odčitamo oštevilčen žig. Z oddajo dnevnika prejmejo obiskovalci za različno število žigov različne znake in priznanja: za 20 žigov na jugoslovanski in 10 na avstrijski strani bronast znak, za

dvakrat toliko srebrn in za trikrat toliko zlat, za vse žige pa malo in veliko plaketo. Podelitev je vsako leto okrog 15. maja v spomin na zadnjo bitko druge svetovne vojne v Poljanah pri Prevaljah.

Vodnik po Javkah brez hajke vsebuje tudi pregleden zemljevid z oštevilčenimi KT na obeh straneh meje.

Zanimiv je tudi pregled naših stičnih transverzalnih poti s KT po slovenski Koroški: Prva slovenska, Jezerska, Koroška mladinska, Kurirji in vezisti NOB, Evropska E6-YU, Solčavska, Kamniška, Gorenjska NOB, Pot XIV. divizije, Pot prijateljstva treh dežel. Za transverzalne je to vsekakor dragocena informacija. Zato so Javke brez hajke nov pohodniški izživ.

Za skupinske izlete pa so zanimivejši **nedeljski spominski pohodi** po avstrijskem delu Koroške.

Zimski spominski pohod na Arihovo peč je prvo nedeljo v marcu. Zborna mesto: pri Polancu na Čemernici (Hodnina) nad

Šentjakobom v Rožu (St. Jakob in Rosental. Termin od 9. do 15. ure. Zmerne hoje po zasneženem gozdu navkreber je dve uri mimo bivšega, leta 1945 uničenega bunkerja osmih padlih ziljskih partizanov pod Arihovo pečjo. Cilj je po 2 urah pri planinski koči celovškega SPD na Bleščeči planini (1084 m. 2 KT. Vrnitev mimo Resmanove lovske kočice do Polanca (pol-drugo uro), kjer je podelitev značk in diplom ter pogostitev, če neobvezno vplačate štartnino 50 AS. Za 5-kratni pohod je zlata značka. Obvezna je zimska oprema.

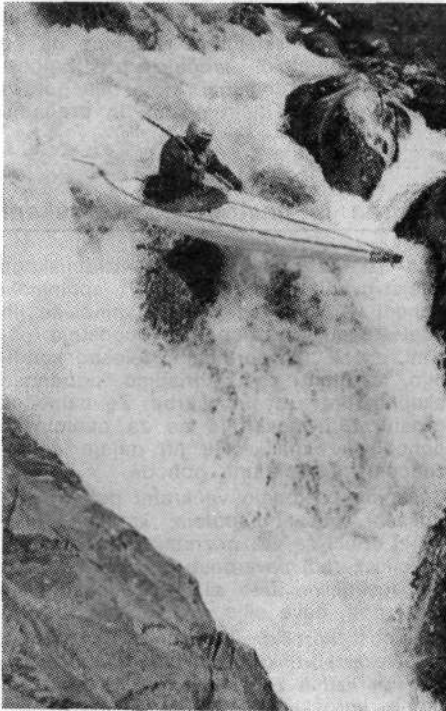
Pohod na Komelj — po poteh Domnovce je v nedeljo sredi julija. Prvo izhodišče: Borovje/Woroujach pri Apovniku ob cesti iz **Pliberka/Bleiburg** proti mejnemu prehodu Holmec. Ob poti je 9 domačij, cilj pa je pri Cimpercju. Drugo izhodišče: Cirkovče/Schlitterndorf ob cesti Pliberk—Labot/Lavamünd; zbor pri Kolenik-Lomberku, 4 KT, cilj pri Cimpercju, skupno srečanje pa je pri šoli v Komelju/Kömel.

Pohod na Svinško planino je v začetku septembra. Zborna mesto: **Velikovec/Völkermarkt** pred pošto. Nato z avtom prek Olšenice/Oschenitzen, Vovbrske gore/Haimburgerberg, skoz Djekše/Diex do Karlutove domačije na Svinški planini. Od spomenika našim prvim žrtvam vodi pot do Krčanja/Greutschach in na Golovico/Wölfnitz, najbolj severno partizansko pokopališče. Dalje z avtom na Lamminergerjevo planino in Pölling ter po Labotski dolini prek Šentandraža/St. Andra proti Velikovcu; ali z Lamminergerjeve planine prek Loma/Lamm in Grebinja/Griffen do mednarodnega spomenika v Šentrupertu pri Velikovcu, kjer je cilj pohoda. 3 KT.

Pohod po poteh Županca, Gašperja in Lenarta je v prvi polovici septembra. Izhodišče: Železna Kapla/Eisenkappel. Zborna mesto na Gašperjevem domu pri Wölfllu v Lobniku/Lobnig. Od tod peš mimo 9 domačij do Peršmana, kjer je pred muzejem NOB tovariško srečanje.

Pohod na Obir je okoli 10. avgusta. Izhodišče: Kapelška kočica (ob cesti) na Obirju. Mimo Novakove in Predlasnikove domačije pelje pot na cilj pri župnišču na Obirskem/Ebriach.

Jože Gasparič

Vabilo kajakašem

Kajakaška zveza Slovenije namerava letos poleti izvesti inštruktorski tečaj za rekreativce-kajakaše na divjih vodah. Ker se zavedamo, da je ta šport popularen tudi med planinci, vabimo vse, ki jih tečaj zanima, da pošljejo predprijave na naslov KZS, Hala Tivoli, Ljubljana. Pogoji za udeležbo je obvladanje kajaka na mirni vodi.

Mali oglasi

Odkupim ali zamenjam za planinska vodnika Rudolfa Badjura — Na Triglav, v kraljestvo Zlatorogovo (1913) in Jugoslovanske Alpe — 1. del Slovenija (1922) plezalni vodnik V NAŠIH STENAH avtorjev Levsteka, Hočevarja ter Kilarja iz leta 1954, izdanega pri Planinski založbi Slovenije.

Bojan Pograjc, Leninov trg 2, 61000 Ljubljana, telefon v službi: (061) 329 877.

gorenjeservis

p. o., 63320 Titovo Velenje, Partizanska cesta 12

**Sedaj je čas, da mislite na prihodnost!
Energija je vsak dan dražja.
Gorenje daje novo možnost,
kako jo privarčevati!
Z gorenjem do trikrat manjše porabe
energije**

Toplotna črpalka za ogrevanje sanitarne vode!

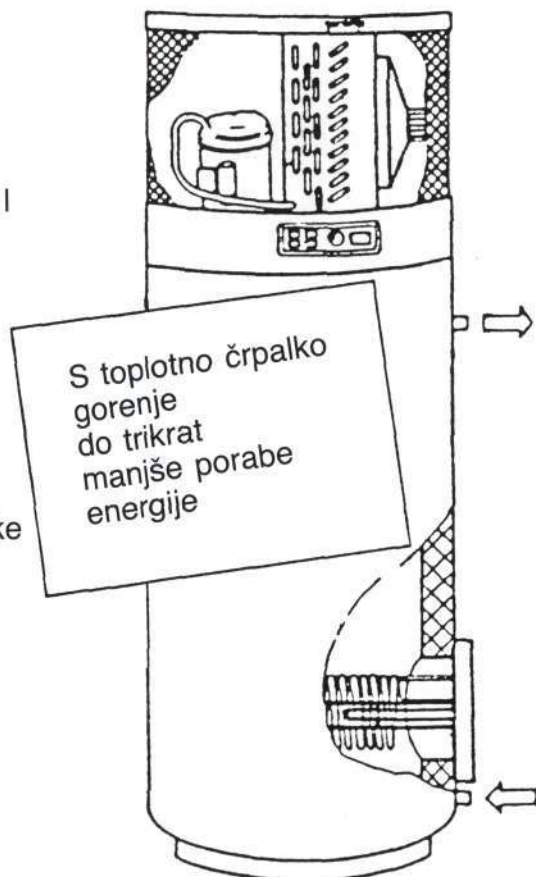
Tehnični podatki:

- prostornina bojlerja 280 l
- priključna moč 600 W
- ogrevna moč 2000 W
- izkoristek 3
- največja temperatura vode + 55 °C

Gorenje Servis zagotavlja še:

- montažo toplotne črpalke
- tehnično svetovanje
- servisno vzdrževanje

PIŠITE ČIMPREG
NA NAŠ NASLOV
ALI NAS POKLIČITE!
POSLALI VAM BOMO
PROSPEKTE IN
PONUDBO

Telefon (063) 856 796

Globočnik
Tržič
(064) 50 697
GT Sport
Bled

AKTIVNI ODNOS DO OBLAČENJA

Usmerjen program oblačil za pohode in vzpone v gore. Kroj hlač je anatomsko prirejen zahtevam gibanja po strmih terenu gor in dol.

- Modeli: – pohodne hlače
– pohodne hlače – letne
– hlače za turno smuko
– hlače za prosti slog
– termo velur

GT vzponi in pohodi – ključ do odkrivanja narave